

Звіт ФБ "Перспектива" за 2012 рік
«Лідер біржового ринку»

Зміст

Звернення голови Біржової ради та директора Біржі	5
Перелік термінів та скорочень	6
1. Про біржу	9
1.1. Загальні результати 2012 року	9
1.2. Основні події в історії Біржі та її інфраструктури	11
1.3. Основні фінансові показники Біржі	14
2. Опис стану біржового сегменту фондового ринку у 2012 році	17
2.1. Основні показники розвитку фондового ринку	17
2.2. Порівняння біржового ринку України з іноземними біржовими ринками	20
3. Огляд діяльності Біржі у 2012 році	27
3.1. Учасники біржових торгів	27
3.2. Цінні папери в обігу	30
3.3. Структура біржових торгів фінансовими інструментами	31
3.3.1. Ринок державних облігацій України	33
3.3.2. Ринок облігацій підприємств та муніципальних позик	37
3.3.3. Ринок акцій	40
3.4. Торговельні та розрахункові технології	44
3.4.1. Ринок заявок, адресний ринок, ринок ДООУ	49
3.4.2. Ринок розміщення, ринок аукціону	51
3.4.3. Ринок РЕПО та строковий ринок	53
4. Інфраструктура біржового холдингу. Проекти Біржі на суміжних ринках	57
4.1. Основні відомості про інфраструктуру Біржі	57
4.2. ПАТ «ФК «Сучасні Кредитні Технології» (СКТ)	59
4.3. АЦСК ПАТ «Комунікаційний Фондовий Центр» (КФЦ)	62
4.4. ТОВ «БІТ Продакшн» (БІТ)	64
4.5. Товарна біржа «Перспектива-Коммодіті» (ТБ)	66
5. Інформаційні технології. Електронний документообіг	69
6. Ініціативи Біржі щодо регуляторного розвитку фондового ринку	75
7. Стан виконання планів та перспективні напрямки діяльності у 2013-2014 роках	81
Фінансова звітність	88
Додатки	93
Перелік таблиць та рисунків	102

Звернення голови Біржової ради та директора Біржі

Шановні акціонери, партнери та колеги!

В минулому році Біржа суттєво збільшила свою ринкову частку практично у всіх перспективних сегментах біржових торгів та цілком очікувано здобула лідерство на біржовому ринку України за обсягами торгів. Насамперед, це стосується ринків боргових фінансових інструментів – особливо в сегменті державних та муніципальних облігацій.

Збільшення обсягів торгів на Біржі було забезпечено низкою нормотворчих, технологічних та маркетингових заходів. Як наслідок, значно зросла кількість учасників торгів, фінансових інструментів в біржовому обігу, впроваджених торговельних та розрахункових технологій - тобто, практично всі фактори конкурентоздатності Біржі як на національному біржовому ринку, так і на глобальному рівні.

2012 рік запам'ятовується ще й як період підвищеної активності держави щодо стимулювання розвитку біржового ринку, причому ці заходи вже призвели до низки позитивних наслідків для існуючої інфраструктури фінансового ринку. Після прийняття Закону України «Про депозитарну систему України» (не в останню чергу через активну позицію Біржі) створені передумови для поступової побудови в Україні дійсно ефективної інфраструктури згідно кращих міжнародних рекомендацій та, відповідно, підвищення конкурентоздатності національного фондового ринку на світовому ринку капіталів.

Біржа вперше в Україні впровадила в обіг відсоткові деривативи. З огляду на зручний та доступний доступ до торгів, легітимну модель клірингу і розрахунків, зрозумілі базові активи (насамперед, ставки відсоткових індексів), цей ринок, поряд з ринком державних цінних паперів, розглядається Біржею як пріоритетний.

Варто відзначити і фактори активного розвитку компаній, що разом з Біржею складають інфраструктуру біржового холдингу.

ПАТ «ФК «Сучасні Кредитні Технології», додатково до забезпечення розрахунків за наслідками торгів щодо недержавних цінних паперів на Біржі, почала виконувати функції центрального контрагента на строковому ринку Біржі.

Значно активізувалися торги на Товарній біржі «Перспектива-Коммодіті», де технології торгів, розрахунків та електронного документообігу, апробовані на фінансовому ринку, довели свою ефективність та забезпечили можливість організації електронних аукціонів з різноманітними товарними активами. У 2013 році очікується подальший розвиток торгів на Товарній біржі за рахунок впровадження в обіг на публічних (відкритих) аукціонах форвардних контрактів та інших активів широкої номенклатури.

Позитивні аспекти характеризують і розвиток інших складових універсального біржового холдингу – акредитованого ЦСК ПАТ «Комунікаційний Фондовий Центр» (забезпечує захист інформації та електронний документообіг між учасниками біржових торгів і розрахунків) та ТОВ «БІТ Продакшн» (професійного розробника програмного забезпечення, веб-сайтів для Біржі, СКТ, ЦСК та професійних учасників фондового ринку).

Зрозуміло, що отримане лідерство на фондовому ринку покладає на Біржу підвищену відповідальність, аби сподівання наших колег (партнерів, державних органів, членів Біржі, емітентів) на подальший розвиток національного фондового ринку завдяки ініціативам, що поступово реалізуються Біржею, справджувалися.

З повагою,

Голова Біржової Ради
Едуард Мілюшко

Директор
Шишков Станіслав

Перелік термінів та скорочень

- AIM (Alternative Investments Market) - альтернативний інвестиційний ринок Лондонської фондової біржі.
- ATS (Alternative Trading System) - альтернативна торговельна система.
- CCP (Central Counterparty) - центральний контрагент.
- Deutsche Börse – Франкфуртська фондова біржа.
- DvP (Delivery versus Payment) – поставка проти оплати.
- ECN (Electronic Communication Network) - електронна комунікаційна мережа.
- EFAMA (European Funds and Asset Management Association) - Асоціація європейської індустрії інвестиційного менеджменту.
- Free-float - частка цінних паперів у вільному (публічному) обігу, яка не належить інсайдерам.
- IFC (The International Finance Corporation) – Міжнародна фінансова корпорація.
- IOSCO (The International Organization of Securities Commissions) – Міжнародна організація комісій з цінних паперів (МОКЦП).
- IPO (Initial Public Offering) - первинне публічне розміщення.
- IRF (Interest Rate Future) – ф'ючерс на відсоткову ставку.
- IRO (Interest Rate Option) – опціон на відсоткову ставку.
- LSE (London Stock Exchange) – Лондонська фондова біржа.
- NYSE (New-York Stock Exchange) - Нью-Йоркська фондова біржа.
- SPO (Secondary Public Offering) - вторинне публічне розміщення.
- SPV (special purpose vehicle) - компанія спеціального призначення («проектна компанія»), створена для реалізації певного проекту або для певної мети, зокрема з метою сек'юритизації та/або захисту активів, залучення інвестицій тощо.
- STP (Straight through processing) – технологія "наскрізної обробки інформації".
- WFE (World Federation of Exchanges) - Всесвітня федерація бірж.
- WSE – Варшавська фондова біржа.
- АВП – аналог власноручного підпису.
- АУФТ – СРО Асоціація «Українські Фондові Торговці».
- Біржа (ФБП) – ПАТ «Фондова біржа «Перспектива».
- БІТ – ТОВ «БІТ ПРОДАКШН».
- ВАР – відкрите акціонерне товариство.
- ВВП - валовий внутрішній продукт (якщо не зазначено інше – стосується України)
- ВДЦП - ПрАТ "Всеукраїнський депозитарій цінних паперів".
- ВНПС - внутрішня небанківська платіжна система.
- ВРУ – Верховна Рада України.
- Держстат - Державний комітет статистики України.
- ДООУ – державні облігації України.
- ДСІВУ - Державна служба (до 2011 року - департамент) інтелектуальної власності України.
- ДССЗЗІ – Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України.
- ДЦП – державні цінні папери.
- ЕДЗ – електронні державні закупівлі.
- ЕДО - електронний документообіг .
- ЕТС - електронна торговельна система.
- ЕЧП – електронний числовий підпис.
- ЕЦП – електронний цифровий підпис.
- ЗАТ – закрите акціонерне товариство.
- ЗУ – Закон України.
- ІСІ - інститут спільного інвестування.
- Комісія – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку.
- КФЦ – акредитований ЦСК «Комунікаційний Фондовий Центр».
- КУА – компанія по управлінню активами.
- МЕРТ – Міністерство економічного розвитку та торгівлі.
- Мінфін, МФУ – Міністерство фінансів України.
- Мінюст – Міністерство юстиції України.
- Московська біржа (МІСЕХ) – створена у 2011 році в результаті злиття провідних російських фондових бірж ММВБ та РТС.
- МСФО – міжнародні стандарти фінансової звітності.
- Нацфінпослуг – Національна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України.
- НБУ – Національний банк України.
- НДУ – Національний депозитарій України.
- НДФ – недержавний пенсійний фонд
- ОВДП – облігації внутрішньої державної позики України.
- ОЕТМ – оператор електронного торговельного майданчика.
- ПАТ - публічне акціонерне товариство.
- ПЗУ – Проект Закону України.
- ПЗ – програмне забезпечення.
- ПКУ – Податковий кодекс України.
- ПрАТ - приватне акціонерне товариство.
- ПТК – програмно-технічний комплекс.
- ПФТС – ПАТ «Фондова біржа ПФТС».
- РФС – внутрішня небанківська платіжна система «Розрахункова фондова система», платіжною організацією якої є СКТ.
- СЕП – система електронних платежів НБУ.
- СКТ – ПАТ «Фінансова компанія «Сучасні Кредитні Технології».
- СРО – саморегульована організація.
- ТБ – Товарна біржа «Перспектива-Коммодіті».
- ТІС – торговельно-інформаційна система.
- ТЦП – торговці цінними паперами.
- УАІБ – СРО «Українська Асоціація Інвестиційного Бізнесу».
- УБ – ПАТ «Українська біржа».
- ЦП – цінні папери.
- ЦСК – центр сертифікації ключів.
- ФДМУ – Фонд державного майна України.
- ФБП (Біржа) - ПАТ «Фондова біржа «Перспектива».

Частка Біржі в загальному обсязі торгів фінансовими інструментами на фондових біржах України збільшилася з 33,8% до 55,3%, в т.ч. державними цінними паперами – з 22,5% до 58,9%, строковими контрактами – до 46,7%

1. Про біржу

1.1. Результати 2012 року

2012 рік став для Біржі роком, коли тривала технологічна, маркетингова, інформаційна та нормотворча діяльність щодо здобуття лідерських позицій на національному біржовому ринку дала взнаки.

Вдалося реалізувати більшість поставлених на цей рік планів та заклати передумови для подальшого збільшення ринкової частки, сприйняття Біржі учасниками ринку як беззаперечного лідера біржового ринку, здобуття підтримки ініціатив Біржі щодо розвитку ринку з боку фінансових регуляторів.

Рис. 1.1 красномовно характеризують позитивну динаміку розвитку Біржі у звітному році – частка Біржі у загальних обсягах торгів фінансовими інструментами на біржовому ринку України (насамперед – найбільш значущими) зросла більш ніж суттєво.

Рис. 1.1. Ринкова частка Біржі у 2011-2012 роках
Джерело: НКЦПФР

Однак настільки стрімка динаміка викликала на фондовому ринку і чимало питань. Чому дві конкуруючі біржі, що спільно належать дуже досвідченій та широко відомій в світі російській біржовій групі, настільки швидко здали свої позиції? Чим біржа «Перспектива» краща за конкурентів? Чому банки торгують на ній і перестають торгувати на інших біржах, де торгували роками і, начебто, все влаштувало? Що робити, коли біржовий ринок змінюється настільки швидко, як ніколи раніше? В яких напрямках ринок розвиватиметься в найближчі роки?

Ринок складався роками, має свою історію і продовжує свою еволюцію, тому на всі ці питання навряд чи можна відповісти дуже коротко. Тим не менше, сподіваємося, у цьому звіті Ви знайдете принаймні частину відповідей на свої запитання. Це було б неможливо без аналізу ринку, розвитку його нормативного забезпечення, ІТ-технологій, порівняння з тенденціями розвитку міжнародного ринку капіталів.

Слід підкреслити, що зміни на ринку мали системний характер. Йдеться не про звичайний перерозподіл ринкових часток між існуючими біржами або короточасну міграцію з біржі на біржу активних операторів ринку боргових цінних паперів. Біржі вдалося не просто залучити до торгів провідних операторів біржового ринку, але забезпечити для них умови, що дозволили різко збільшити ліквідність (обсяги торгів, кількість укладених договорів, кількість цінних паперів в обігу) пріоритетними для Біржі та ринку загалом фінансовими інструментами. І це стало передумовою для більш об'єктивного ціноутворення (спостерігається звуження спреда, збільшення кількості виставлених заявок, зменшення волатильності). З огляду на постійну увагу до контролю розрахунків та системну протидію маніпулюванню цінами біржовий ринок остаточно перестає бути репортинговим¹.

Цей звіт має на меті ознайомити Вас не стільки з докладними статистичними даними щодо діяльності Біржі, складових її інфраструктури та біржового ринку загалом, скільки з комплексним баченням Біржі стосовно проблематики розвитку національного біржового ринку та шляхів вирішення існуючих проблем.

Цілком зрозуміло, що тільки конструктивна співпраця учасників ринку дасть можливість прискорити впровадження нових технологічних, організаційних та нормативних новацій, необхідних для сталого розвитку ринку.

Тому сподіваємося, що Біржа постійно буде для Вас цікавою – і не тільки звітами, але й можливостями реалізації наших спільних планів, спрямованих на підвищення конкурентоспроможності біржового ринку України на міжнародному рівні.

1.2. Основні події в історії Біржі та її інфраструктури у 2012 році

12.01.2012 - Рішенням Комісії № 12 зареєстровані зміни до Правил Біржі, що передбачають, насамперед, визначення ознак та кількісних критеріїв маніпулювання та процедур його запобігання, врегулювання процедур, які запроваджує Біржа у разі виявлення у діях учасника біржових торгів ознак використання інсайдерської інформації, та порядку організації розміщення та обігу облігацій із закритим (приватним) способом розміщення на Біржі².

13.01.2012 - на сайті МЕРТ опубліковано проект розпорядження КМУ про затвердження проекту Концепції розвитку біржового товарного ринку, що підготовлена (з врахуванням пропозицій ТБ «Перспектива-Коммодіті») з метою встановлення стратегічних підходів, які повинні бути покладені в основу державної політики з метою формування цілісного, високоліквідного, ефективного і справедливого біржового товарного ринку України, інтегрованого у світові біржові ринки³.

07.02.2012 – дозволом № 68-116/205-1355 НБУ узгодив зміни до Правил ВНПС «Розрахункова Фондова Система», платіжною організацією якої є ПАТ «ФК «СКТ». Нова редакція Правил ВНПС РФС передбачає збільшення кількості ринків, які може обслуговувати РФС (фондовий, товарний, позабіржовий), а також можливість надання учасникам біржових торгів послуг не тільки з переказу коштів, але й з грошового клірингу, в т.ч. при виконанні функцій центрального контрагента⁴.

09.02.2012 - представники Біржі взяли участь у круглому столі «Зміни до Положення про депозитарну діяльність Національного банку України». Зазна-

чені зміни ініційовані за ініціативи Біржі з метою впровадження нової моделі клірингу і розрахунків на ринку державних ДЦП з метою стимулювання ліквідності їх вторинного біржового обігу⁵.

13.02.2012 - НБУ та Біржа уклали договір про участь Національного банку України у біржових торгах державними облігаціями. При цьому внаслідок проведення процедури крос-сертифікації між АЦСК НБУ та АЦСК КФЦ забезпечено можливість участі НБУ в торгах із використанням чинних ключів ЕЦП, виданих АЦСК НБУ. Тестування функціонально оновленої системи проведення біржових торгів державними цінними паперами, проведене наприкінці 2011 року НБУ та Біржею, підтвердило відповідність вимогам НБУ функціональних можливостей та інтерфейсу спеціалізованого торговельного терміналу, впровадженого в НБУ⁶.

01.03.2012 – Біржа (в рамках реалізації спільного проекту з IFC щодо вирішення проблеми стресових активів в Україні) взяла участь в конференції «Інвестування у фінансові стресові активи: можливості та виклики»⁷.

21.03.2012 - ТБ «ПЕРСПЕКТИВА-КОММОДІТІ» отримала від МЕРТ висновок про відповідність правил біржової торгівлі, що регулюють електронні біржові торги з використанням ЕДО та ЕЦП, вимогам чинного законодавства⁸.

31.05.2012 - стартували торги на Строковому ринку Біржі. Це перший приклад біржових торгів процентними строковими контрактами (Interest Rate Future - IRF) в Україні⁹.

¹Тривалий час (насамперед на т.зв. ринку котировок) біржові договори просто реєструвалися на українських біржах, а фактично укладалися трейдерами поза біржею, без належного контролю за розрахунками, на адресних (не анонімних) умовах, що виключає конкурентність укладення договорів та не сприяє формуванню справедливої ціни. З огляду на те, що ТЦП в обов'язковому порядку мали звітувати обраній фондовій біржі про всі вчинені правочини, знайти принципову (а не формальну) різницю між біржовими та позабіржовими операціями зазвичай було досить складно.

Ситуація дещо змінилася 5-6 років тому, коли з'явилися технології ринку заявок, специфічні розрахункові технології саме для біржового ринку, які вимагали попереднього депонування активів для гарантування розрахунків, а згодом й уніфіковані вимоги до меж коливань лістингових цінних паперів та процедури визначення біржового курсу. Втім, за недостатньої ліквідності значного кола фінансових інструментів і вузького кола осіб, зацікавлених у торгах ними, адресні ринки (ринки котировок) і зараз можуть мати характер репортингових, якщо біржа не контролює стартову ціну, межі коливань ціни, необхідність вчасного проведення розрахунків. Та ж сама ситуація насамперед реєстраційної функції біржі сьогодні все ще поширена і на товарному біржовому ринку.

²<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=496>

³<http://e-commodity.fbp.com.ua/NewsView.aspx?id=45>, <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=529>

⁴<http://rfs.in.ua/News.aspx#news39>

⁵<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=525>

⁶<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=524>

⁷<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=553>

⁸<http://e-commodity.fbp.com.ua/NewsView.aspx?id=46>

⁹<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=710>

06.06.2012 - представники Біржі та СКТ прийняли участь у нараді (за участі голови та членів Комісії, а також фондових бірж, депозитаріїв та інших учасників фондового ринку) з обговорення питання щодо запровадження та ефективності роботи ССР на фондових біржах. Нарада стала одним з каталізатором обговорення та прийняття ЗУ «Про депозитарну систему України», який легітимізував систему клірингу і розрахунків в Україні¹⁰.

01.07.2012 – внаслідок постійної модернізації функціональних можливостей відповідно до змін у чинному законодавстві, активного консультування та надійної підтримки значно зросла кількість користувачів програмних продуктів, розроблюваних ТОВ «БІТ Продакшн» для професійних учасників фондового ринку. Зокрема, кількість користувачів системи електронного документообігу ВІТ eTrade Mail зросла до 473 ТЦП, кількість користувачів ПЗ ВІТ eReport – до 170 ТЦП (65% та 24% членів профільної СРО відповідно). До кінця року програмні продукти ТОВ «БІТ Продакшн» отримали ще більш суттєве поширення серед професійних учасників фондового ринку¹¹.

11.07.2012 – на Біржі розміщено облігації ДГТО «Південно-Західна залізниця» на 410 млн грн. Загалом з 27 січня по 14 грудня 2012 року на Біржі було розміщено облігацій українських залізниць на 1,8 млрд. грн.

25.07.2012 - Біржа звернулася до НБУ з проханням розглянути можливість удосконалення механізму функціонування біржового ринку ОВДП, що має підвищити ліквідність біржового обігу ОВДП та скоротити операційне навантаження на учасників ринку ДЦП. Пропозиції Біржі були позитивно сприйняті, опрацьовані та впроваджені вже на початку 2013 року¹².

18.10.2012 – на Біржі зафіксовано максимальний обсяг торгів (4,88 млрд грн), що на 58% перевищує попередній рекорд денного обсягу торгів, зафіксований 13.11.2008 на ПФТС (3,08 млрд грн)¹³.

18.10.2012 - Біржа взяла участь у круглому столі «Україна та її інвестори: хто контролюватиме власність на цінні папери?», який організувала Ліга фінансового розвитку за підтримки проекту USAID «Розвиток фінансового сектору» FINREP та тижневика «Дзеркало тижня. Україна». У дискусії взяли участь представники НБУ, НКЦПФР, професійних асоціацій, банків, бірж, депозитаріїв. Учасники обговорення дійшли висновку, що чинне законодавство щодо клірингу і розрахунків на фондовому ринку є застарілим, невідповідним міжнародній практиці і давно потребувало модернізації, що й реалізується внаслідок прийняття ЗУ «Про депозитарну систему України»¹⁴.

23.10.2012 – МЕРТ визначив ТБ «Перспектива-Коммодіті» як одного з переможців Конкурсу з відбору товарних бірж (електронних біржових майданчиків) для організації та проведення електронних біржових торгів з купівлі-продажу вугільної продукції¹⁵.

01.11.2012 – обсяг торгів на Біржі з початку року вперше перевищив показники біржі ПФТС. Після цього лідерство Біржі за обсягами біржових торгів стабільно збільшувалося (ринкова частка у річному вираженні зросла з 45% за січень-жовтень до 55% за 2012 рік)¹⁶.

09.11.2012 – Біржа здобула лідерство не тільки за загальними обсягами торгів фінансовими інструментами, але й в пріоритетному для себе сегменті біржових торгів ОВДП. Частка Біржі в загальному обсязі торгів ОВДП на фондових біржах України сягнула 51%¹⁷.

16.11.2012 – на ТБ «Перспектива-Коммодіті» вперше в Україні відбувся електронний публічний (відкритий) аукціон з продажу одиниць скорочення викидів, що були випущені Державним агентством екологічних інвестицій України за скорочення викидів парникових газів, що згенеровані проектом «Виробництво електроенергії з шахтного метану на шахті «Суходільська-Східна». За результатами проведення торгів (аукціону) було укладено форвардний контракт, базовим активом якого стали одиниці скорочення викидів¹⁸.

23.11.2012 - в процесі розміщення облігацій Київської міської ради на ПАТ «ФБ «Перспектива» укладено 3 договори з продажу облігацій серій В, С та Е на загальну суму 2,057 млрд грн. Загалом на біржі протягом 2012 року було розміщено муніципальних облігацій на 5,15 млрд грн.¹⁹

10.12.2012 – на Біржі укладено один з найбільших за сумою договорів – при первинному розміщенні облігацій Державної іпотечної установи на 1 млрд грн.²⁰

18.12.2012 - Рішенням Комісії № 1815 зареєстровані зміни до Правил Біржі, у т.ч. Правил щодо торгівлі на Строковому ринку, а також чотирьох зразкових форм нових строкових контрактів (IRF та IRO), що впроваджуються в обіг на Біржі. Головною новацією Правил Біржі стало чітке врегулювання порядку створення та функціонування системи мінімізації ризиків невиконання зобов'язань за біржовими договорами, як складової системи управління ризиками на Біржі, зокрема, можливість використання додаткового забезпечення у цінних паперах. Крім того, врегульовано порядок впровадження в обіг на Біржі опціонів (IRO) та значно деталізовано порядок операцій РЕПО на Біржі²¹.

31.12.2012 – кількість користувачів системи електронного документообігу ПЗ ВІТ eTrade Mail та ПЗ ВІТ eReport (найбільш масових програмних продуктів розробки ТОВ «БІТ Продакшн») зросла до 494 та 265 ТЦП, тобто 76% та 41% загальної кількості ліцензованих ТЦП.

31.12.2012 – за наслідками 2012 року частка Біржі в загальному обсязі торгів ОВДП на фондових біржах України сягнула 59%²².

Детальніша інформація доступна на Інтернет-сайті Біржі.

¹⁰<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=723>

¹¹<http://aust.com.ua/Zvit.aspx>

¹²<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=863>,

<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=787>.

¹³<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=880>

¹⁴<http://www.ifr.org.uk/events/pressrelease/574-2012-10-24-14-24-51.html>

¹⁵<http://e-commodity.fbp.com.ua/NewsView.aspx?id=53>

¹⁶<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=907>

¹⁷<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=930>

¹⁸<http://e-commodity.fbp.com.ua/NewsView.aspx?id=54>

¹⁹<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=965>

²⁰<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=993>

²¹<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=1022>

²²<http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=1059>

1.3. Основні фінансові показники Біржі

Розмір зареєстрованого та сплаченого статутного капіталу Біржі становить 50000 тис. грн. (табл. 1.1). Власний капітал за підсумками 2012 року збільшився на 28 тис. грн. та складає 50039 тис. грн. Активи Біржі складені насамперед довгостроковими фінансовими інвестиціями на суму 44688 тис. грн., що становить 89,0% активів, в т.ч. частки у статутному капіталі ТОВ "БІТ ПРОДАКШН", та дебіторською заборгованістю (5320 тис. грн., або 10,6% активів).

У звітному році спостерігалось незначне збільшення активів підприємства (на 46 тис. грн., або 0,1%), при цьому дещо збільшилася частка оборотних активів (з 0,6% до 10,7% активів), еквівалентно

скоротилася частка необоротних активів, оскільки Біржа зменшила обсяг довгострокових фінансових інвестицій. Пасиви зросли як за рахунок збільшення власного капіталу на 28 тис. грн (через отримання позитивного результату від фінансово-господарської діяльності), так і за наслідками збільшення на 18 тис. грн поточних зобов'язань. Фінансова автономія підприємства залишається стабільною: частка власного капіталу в пасивах Біржі станом на кінець 2012 року становить 99,7%.

Табл. 1.1 Основні фінансові показники Біржі у 2009 – 2012 рр.

Назва показника	Значення, тис. грн.				Зміна, % 2012/2011
	2009	2010	2011*	2012	
Загальні доходи	5 947	21 086	51 910	50 743	-2,2%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	420	846	863	1 051	21,8%
Валовий прибуток (збиток)	420	846	863	1 051	21,8%
Фінансовий результат від операційної діяльності:					
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування:	1 627	-1 764	33	49	48,5%
Податок на прибуток від звичайної діяльності	6	6	16	21	31,3%
Чистий прибуток (збиток)	1 621	-1 770	17	28	64,7%
Всього активів, у т.ч.	43 181	50 212	50 149	50 195	0,1%
Оборотні активи	195	358	321	5 346	1565,4%
у т.ч. грошові кошти та їх еквіваленти	52	20	19	24	26,3%
Необоротні активи	42 984	49 773	49 826	44 848	-10,0%
Всього пасивів, у т.ч.	43 181	50 212	50 149	50 195	0,1%
Власний капітал	42 771	50 001	50 011	50 039	0,1%
у т.ч. статутний капітал	41 000	50 000	50 000	50 000	0,0%
Зобов'язання	410	211	138	156	13,0%

*Показники балансу за 2011 рік несуттєво скориговані за наслідком переходу на МСФО.

У 2012 році Біржею було забезпечено низку заходів, спрямованих на мінімізацію неефективних витрат та збільшення доходів.

Основні доходи Біржа отримує не за допуск цінних паперів та доступ брокерів до торгів, а заробляє передусім за рахунок встановлення тарифів за трансакції. Саме тому єдині зміни у тарифній політиці Біржі у 2012 році стосувалися впровадження нових послуг, пов'язаних із початком торгів на строковому ринку, який Біржа розглядає як один з шляхів підвищення прибутковості фінансової діяльності.

Біржа також отримує доходи від організації первинного розміщення та аукціонів з продажу цінних паперів (насамперед, облігацій та опціонних сертифікатів). Отримання відповідного рівня доходів забезпечується завдяки гнучкій тарифній політиці, постійному здійсненню ефективних технологічних та організаційних заходів щодо стимулювання ліквідності біржових торгів.

Впровадження сучасних засобів стимулювання менеджменту дозволило Біржі підвищити фінансову ефективність бізнесу. За наслідками 2012 року Біржа отримала валовий прибуток у розмірі 1051 тис. грн, що перевищує аналогічний показник попереднього року на 21,8%; чистий прибуток зріс на 64,7% (з 17 до 28 тис. грн.).

В умовах недостатньої розвиненості ринку, зростаючої конкуренції (в т.ч. на глобальному рівні – з боку міжнародних бірж, зацікавлених у залученні цінних паперів українських емітентів, а також Московської біржі, яка володіє значними пакетами акцій ПФТС та УБ відповідно), низьких (а іноді відверто демпінгових) тарифів бірж-конкурентів, важко очікувати значної доходності біржової діяльності. Тим не менше, прибутковість Біржі значно вища за середньогалузеві показники (табл. 1.2): 3 біржі з 10 отримали достатньо суттєві збитки, при цьому загальний збиток фондових бірж України сягнув 0,36 млн грн. (хоча це й менше, ніж збиток у 8,87 млн грн. у попередньому році).

Табл. 1.2 Прибутковість фондових бірж України у 2012 році, тис. грн.*

Біржі	Чистий прибуток (збиток)		Активи 2012	Власний капітал 2012	Статутний капітал 2012	Рентабельність		
						активів 2012	власного капіталу 2012	акціонерного капіталу 2012
	2011	2012						
ПФБ	70	9 526	26 392	26 388	17 000	36,09%	36,10%	56,04%
УБ	352	160	28 520	27 013	25 000	0,56%	0,59%	0,64%
ІННЕКС	-174	55	15 492	15 451	15 000	0,36%	0,36%	0,37%
ФБП	17	28	50 195	50 039	50 000	0,06%	0,06%	0,06%
КМФБ	-222	3	29 554	28 146	25 000	0,01%	0,01%	0,01%
УМФБ	91	2	27 348	27 347	25 000	0,01%	0,01%	0,01%
СЄФБ	15	2	51 080	50 040	50 000	0,00%	0,00%	0,00%
УФБ	-2 186	-2 011	15 664	15 596	15 400	-12,84%	-12,89%	-13,06%
ПФТС	-2 936	-3 101	114 949	110 893	32 010	-2,70%	-2,80%	-9,69%
УМВБ	-3 892	-5 024	127 687	109 725	36 000	-3,93%	-4,58%	-13,96%
Всього	-8 865	-360	486 881	460 638	290 410	-0,07%	-0,08%	-0,12%

* Інформація отримана як з річних звітів, так і (за їх відсутності) з повідомлень про проведення зборів акціонерів.

В такій ситуації основним завданням Біржі в короткостроковій перспективі є подовження інвестування у розвиток, насамперед, забезпечення заходів з підвищення конкурентоспроможності Біржі із забезпеченням беззбитковості фінансовогосподарської діяльності.

Тим більше, слід зважувати, що відповідно до існуючого українського законодавства (на відміну від прогресивної світової практики, коли біржі зазвичай є публічними прибутковими лістинговими компаніями), фондові біржі в Україні не мають права сплачувати дивіденди акціонерам.

Національний фондовий ринок залишається вкрай малим за обсягом та не відіграє скільки-небудь суттєвого значення для функціонування глобального ринку капіталу. Але, з огляду на розширення інструментарію, врегулювання базових принципів клірингу і розрахунків, новацій у податковому законодавстві, можна очікувати більш активного розвитку ринку

2. Опис стану біржового сегменту фондового ринку у 2012 році

2.1. Основні показники розвитку фондового ринку

Біржовий сегмент національного ринку України продовжував активний розвиток і характеризувався зростанням конкуренції та певним підвищенням ліквідності: порівняно з попереднім роком обсяги біржових торгів в Україні зросли на 12% - до 264 млрд грн., що еквівалентне 18,8% номінального ВВП України (рис. 2.1). Натомість обсяги випуску цінних паперів, що реєструються НКЦПФР (крім державних) суттєво скоротилися – з 179 до 136 млрд грн.

Найбільші обсяги торгів на фондових біржах України фіксувалися за державними облігаціями України та облігаціями підприємств, на які сумарно прийшлося 78% загального обсягу торгів на біржовому ринку України. Загалом динаміку зростання торгів вищу за середню по ринку (+12,2%) демонстрували винятково боргові інструменти та опціонні сертифікати. Натомість частка акцій та інвестиційних сертифікатів у загальному обсязі торгів на біржовому ринку суттєво скоротилась (табл. 2.1).

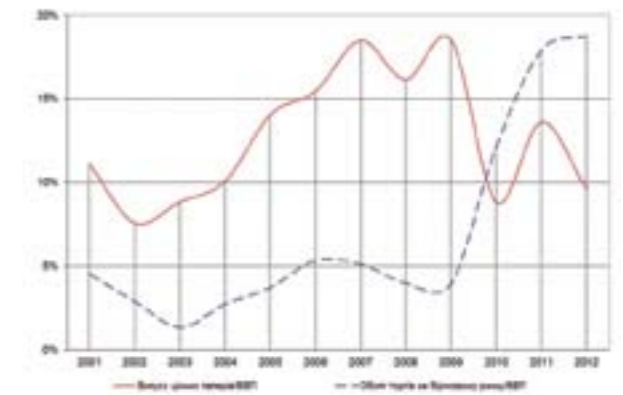

Рис. 2.1. Основні показники фондового ринку протягом 2001-2012 рр., % до ВВП²³
Джерела: НКЦПФР, Держстат

Табл. 2.1 Структура торгів на біржовому ринку в розрізі фінансових інструментів у 2011-2012 рр., млрд грн
Джерело: НКЦПФР

Фінансовий інструмент	Обсяг торгів, млрд грн		Зміна за рік, %	Частка у загальному обсязі торгів, %		Зміна за рік, %
	2011 рік	2012 рік		2011 рік	2012 рік	
Державні облігації України	99,12	179,13	+80,7	42,1	67,8	+25,7
Облігації місцевої позики	0,46	6,39	+1283,1	0,2	2,4	+2,2
Облігації підприємств	21,42	26,36	+23,1	9,1	10,0	+0,9
Опціонні сертифікати	0,24	0,37	+54,9	0,1	0,1	+0,0
Строкові контракти	23,58	24,58	+4,3	10,0	9,3	-0,7
Інвестиційні сертифікати	11,40	3,99	-65,0	4,8	1,5	-3,3
Акції	79,22	23,44	-70,4	33,6	8,9	-24,8
ВСЬОГО	235,44	264,26	+12,2	100,0	100,0	

²³ Тут і далі розрахунки проведені на підставі попередніх аналітичних відомостей НКЦПФР. Остаточні дані будуть опубліковані в річному звіті НКЦПФР

Торги на організованому ринку, як і в минулому році, проходили на 10 фондових біржах, функціонуючих в Україні, але 98,2% біржових торгів було сконцентровано на 3 біржах – ПАТ «Фондова біржа «Перспектива», ПАТ «Фондова біржа ПФТС» та ПАТ «Українська біржа» (табл. 2.2, 2.3). Найбільша конкуренція спостерігалася в сегменті торгів акціями, облігаціями підприємств та інвестиційними сертифікатами, натомість торги державними та муніципальними облігаціями проходять практично винятково на Біржі та УБ. Слід зазначити, що Біржа лідирує за обсягами торгів у 5 з 7 видів фінансових інструментів, що мають обіг на біржовому ринку; виключенням є лише сегменти торгів облігаціями підприємств та строковими контрактами, де Біржа поки що посідає 2 місце.

Табл. 2.2 Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2012 році за фінансовими інструментами, млн грн
Джерело: НКЦПФР

Біржі	облігації			акції	інвестиційні сертифікати	опціонні сертифікати	строкові контракти	загалом
	державні	місцевих позик	підприємств					
ФБП	105 526,73	5 172,32	10 592,12	9 723,87	3 289,31	228,61	11 474,12	146 007,09
ПФТС	73 532,02	1 201,21	12 743,27	1 981,99	65,74	-	-	89 524,24
УБ	66,89	15,25	1 094,12	9 710,03	107,54	-	13 106,69	24 100,52
КМФБ	2,04	-	1 313,76	568,79	243,06	-	-	2 127,65
УМФБ	-	-	156,08	618,96	214,95	-	-	989,99
ПФБ	-	-	27,32	617,49	5,46	-	-	650,26
УФБ	-	-	165,76	123,27	5,72	139,68	-	434,43
СЄФБ	-	-	260,48	77,81	18,38	-	-	356,67
УМВБ	-	-	10,81	11,16	39,14	1,53	-	62,64
ІННЕКС	-	-	0,01	10,00	-	-	-	10,01
Всього	179 127,68	6 388,78	26 363,73	23 443,37	3 989,30	369,82	24 580,81	264 263,50
Частка ФБП, %	58,9%	81,0%	40,2%	41,5%	82,5%	61,8%	46,7%	55,3%
Зміна за рік, %	+36,4%	+59,3%	+11,7%	-8,4%	-12,8%	-12,5%	+46,7%	+21,7%
Частка ЦП в загальному обсязі, %	67,8%	2,4%	10,0%	8,9%	1,5%	0,1%	9,3%	100,0%

При порівнянні загальної структури торгів на біржовому ринку України (табл. 2.1) та динаміки торгів на Біржі (табл. 2.2), варто зазначити, що у 2012 році Біржа суттєво збільшила свою ринкову частку саме у найбільш перспективних сегментах біржових торгів – щодо державних облігацій України (з 22,5% до 58,9%), облігацій місцевих

позик (з 21,7% до 81,0%), облігацій підприємств (з 28,5% до 40,2%), а також деривативів (обіг строкових контрактів було введено на Біржі лише наприкінці квітня, але до кінця року частка Біржі в цьому сегменті сягнула 46,7%). Саме активізація боргового та строкового сегменту розглядалася в минулому році як найбільш пріоритетний напрям

розвитку Біржі. Зважаючи на це, певне скорочення ринкової частки Біржі щодо торгів пайовими інструментами можна вважати цілком очікуваним і відповідним загальним тенденціям функціонування національного біржового ринку.

Варто також пояснити, чому такі, начебто, перспективні сегменти біржових торгів, як ринок РЕПО та ринок деривативів демонстрували низькі або негативні темпи розвитку.

Значною мірою це було пов'язане із триваючою стагнацією біржового ринку акцій, обсяги торгів на якому за рік скоротилися у 3,38 рази. Саме акції були предметом договорів РЕПО, що уклалися насамперед на УБ (99,4% обсягу ринку РЕПО на УБ забезпечували саме акції), а індекс УБ, що теж мав в основі динаміку цін умовно ліквідних (принаймні як для України) акцій, був до квітня 2012 року єдиним базовим активом для строкових контрактів, що мали обіг винятково на УБ. З огляду на специ-

Табл. 2.3 Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2012 році за видами ринків, млн грн
Джерело: НКЦПФР

Біржі	первинний ринок	вторинний ринок	ринок приватизації	ринок РЕПО	строковий ринок	Загалом	Частка біржі, %
ФБП	11 904,11	122 628,85	-	-	11 474,12	146 007,09	55,25
ПФТС	9 945,68	79 572,47	5,60	0,48	-	89 524,24	33,88
УБ	980,00	3 516,95	-	6 496,87	13 106,69	24 100,52	9,12
КМФБ	1 169,21	947,73	10,71	-	-	2 127,65	0,81
УМФБ	33,06	951,94	4,99	-	-	989,99	0,37
ПФБ	-	650,26	-	-	-	650,26	0,25
УФБ	160,46	269,71	4,26	-	-	434,43	0,16
СЄФБ	250,00	70,82	35,85	-	-	356,67	0,13
УМВБ	1,53	61,11	-	-	-	62,64	0,02
ІННЕКС	-	0,21	9,80	-	-	10,01	0,004
Всього	24 444,05	208 670,07	71,21	6 497,35	24 580,82	264 263,50	100,00
Зміна за рік, %	+57,06%	+16,59%	+197,45%	-62,43%	+4,25%	+12,24%	
Частка ФБП, %	48,70%	58,77%	-	-	46,68%	55,25%	
Зміна за рік, %	+28,47%	+16,35%	-	-	+46,68%	+21,67%	
Частка ринку в загальному обсязі, %	9,25%	78,96%	0,03%	2,46%	9,30%	100,00%	
Зміна за рік, %	+2,64%	+2,94%	+0,02%	-4,89%	-0,71%		

фічність акцій як фінансового інструменту в українських умовах (недостатня ліквідність, низькі корпоративні стандарти переважної кількості емітентів, незначна інформаційна прозорість, недостатність акцій з високими інвестиційними характеристиками, недостатньо регульоване ціноутворення тощо), цілком прогнозованим є перенесення ризиків обігу акцій на паралельні, залежні від цього інструменту, біржові ринки.

Тим не менше, з огляду на появу нових видів строкових контрактів, впроваджених в обіг на Біржі, а також на, принаймні, початок регулювання операцій РЕПО (на рівні внесених вже наприкінці 2012 року змін до Положення про функціонування фондових бірж, існуючих та перспективних новацій у податковому законодавстві та нормативно-правових актах НБУ), можна очікувати більш активного розвитку цих сегментів ринку, необхідних для стимулювання ліквідності біржових торгів.

2.2. Порівняння біржового ринку України з іноземними біржовими ринками

Український фондовий ринок є вкрай малим за обсягом та не відіграє скільки-небудь суттєвого значення для функціонування глобального та навіть регіональних ринків капіталу. Зрозуміло, що українська економіка також не відрізняється надто значними масштабами (частка ВВП України у глобальному ВВП за наслідками 2012 року оцінюється у 0,43%²⁴), але частка національного фондового ринку в загальних показниках міжнародного біржового ринку є значно меншою за частку національної економіки в глобальній.

Так, капіталізація українських лістингових акцій, розрахована НКЦПФР, становить на кінець 2012 року \$34,4 млрд (табл. 2.4), що еквівалентне лише 0,06% сукупної капіталізації лістингових акцій на біржах світу – членах WFE. І це незважаючи на зростання сумарної капіталізації українських компаній на 52,9% за 2012 рік, що, до речі, виглядає досить дивно на тлі падіння за 2012 рік фондових індексів на 35-40%²⁵ та обсягів торгів акціями на 71%.

Ще менша частка українського ринку у загальних обсягах торгів акціями. Через зменшення обсягів біржових торгів акціями в Україні з \$9,92 млрд до \$2,93 млрд частка України на глобальному регульованому ринку акцій скоротилася з 0,016% до 0,006%. Наслідком є вкрай низька ліквідність обігу акцій – співвідношення обсягу торгів до капіталізації лістингових акцій в Україні (8,5%) вдасятеро менша ніж середньосвітовий показник (89,5%).

Практично ідентична частка України і в іншому важливому показнику, що характеризує ліквідність – кількості біржових договорів щодо акцій (0,007%). Тим більше, що кількість договорів у 2012 році в Україні ще й скоротилася практично вдвічі²⁶. При цьому середня сума біржового договору щодо акцій (\$4,2 тис) знаходиться на середньосвітовому рівні (\$5,0 тис) та суттєво нижча за середньоевропейську (\$9,3 тис).

Недостатня і кількість лістингових акцій. В середньому на біржах – членах WFE в лістингу знаходиться до 1000 акцій, а на всіх 10 фондових біржах України – 143 (і це не враховуючи природного дублювання, оскільки акції найбільш відомих компаній досить часто знаходяться в лістингах кількох фондових бірж одночасно). Безумовно, в Україні є певний ресурс для збільшення кількості лістингових акцій – у вигляді ще понад 1500 випусків акцій, які поки що мають статус позалістингових, не говорячи вже про емітентів, які все ще не привели свою діяльність у відповідність до вимог ЗУ «Про акціонерні товариства» (для ПАТ передбачено обов'язковість включення акцій до біржового списку принаймні однієї фондової біржі)²⁷. Додатковий стимул з'явиться і через податкові новації, оскільки щодо лістингових цінних паперів у ПКУ з 01.01.2013 впроваджено більш лояльну порівняно з позалістинговими цінними паперами (0,1% проти 1,5%) ставку особливого (акцизного) податку з відчуження ЦП на позабіржовому ринку²⁸.

Табл. 2.4 Порівняльні характеристики українського біржового фондового ринку та іноземних фондових бірж у 2012 році
Джерело: WFE, фондові біржі, відкриті дані, НБУ, НКЦПФР

Показники	в розрізі регіонів					в розрізі окремих бірж*				
	Світ - всього	Європа, Африка та Близький Схід	Північна та Південна Америка	Азія та Тихоокеанський регіон	NYSE Euronext (US)	London SE Group	Deutsche Börse	MICEX	WSE	Україна
Капіталізація місцевих лістингових акцій, \$ млрд	54 672	14 550	23 193	16 929	14 086	3 397	1 486	825	177	34,4
Зміна до 2011 року	15,1%	11,9%	17,2%	15,0%	19,4%	4,0%	25,5%	7,1%	-27,5%	52,9%
Кількість лістингових акцій - всього	46 352	13 255	10 147	22 950	2 339	2 767	747	293	867	143
- в т.ч. іноземних	2 993	1 332	1 058	603	524	588	82	1	23	-
% іноземних компаній	6,5%	10,0%	10,4%	2,6%	22,4%	21,3%	11,0%	0,3%	2,7%	-
Обсяг торгів акціями, \$ млрд	48 935	8 960	25 679	14 296	13 443	2 194	1 276	337	58	2,93
Зміна до 2011 року	-22,4%	-23,6%	-23,2%	-20,0%	-25,4%	-22,7%	-27,4%	-34,5%	-32,5%	-70,5%
Обсяг торгів акціями іноземних компаній, \$ млрд*	2 512	519	1 885	108	1 060	284	50	0,2	0,5	-
% торгів акціями іноземних компаній	5,1%	5,8%	7,3%	0,8%	7,9%	12,9%	4,0%	0,1%	0,9%	-
Кількість угод щодо акцій, млн	9 814	962	3 040	5 811	1 375	222	104	101	12	0,7
Зміна до 2011 року	0,5%	-17,1%	-14,0%	11,5%	-16,3%	-25,7%	-26,6%	-13,5%	0,9%	-48,8%
Співвідношення обсягу торгів та капіталізації лістингових акцій	89,5%	61,6%	110,7%	84,4%	95,4%	64,6%	85,8%	40,8%	32,9%	8,5%
Середня вартість угоди, \$ тис	5,0	9,3	8,4	2,5	9,8	9,9	12,2	3,3	4,7	4,2
Залучення інвестицій через акції (IPO/SPO), \$ млрд	495	126	182	187	104	-	1,9	-	1,4	0,001
Співвідношення залучених інвестицій та капіталізації лістингових акцій	0,91%	0,87%	0,78%	1,11%	0,74%	-	0,13%	-	0,78%	0,004%
Зміна широкого фондового індексу	-	-	-	-	12,9%	12,4%	24,8%	5,7%	26,2%	-38,5%
Зміна фондового індексу цін blue chips	-	-	-	-	11,2%	10,5%	29,1%	10,5%	20,4%	-34,8%
Обсяг торгів облігаціями підприємств, \$ млрд	26 409	23 468	1 050	1 891	-	4 575	44	334	1	3,3
Зміна до 2011 року	-18,9%	-22,7%	-11,6%	88,3%	-	-15,2%	-35,1%	11,2%	14,1%	23,1%
Кількість угод щодо облігацій, тис	31 233	18 947	4 443	7 842	-	6 954	771	441	43	5
Зміна до 2011 року	17,0%	18,8%	-6,9%	31,5%	-	32,6%	-5,9%	1,4%	40,9%	-28,6%
Середня вартість угоди, \$ тис	846	1 239	236	241	-	658	57	758	22	660
Залучення інвестицій через облігації, \$ млрд	5 076	3 915	33	1 129	-	921	-	79	-	2,3
Частка розміщення в загальному обсязі торгів облігаціями	19,2%	16,7%	3,1%	59,7%	-	20,1%	-	23,7%	-	69,0%

* наведені дані фондових бірж, де найбільш активно торгуються цінні папери емітентів, які володіють активами в Україні

²⁴ За даними IMF, за паритетом купівельної спроможності: ВВП України / світовий ВВП = \$355 млрд / \$83140 млрд = 0,43%. Якщо порівнювати за номінальним значенням ВВП, то частка України в світовій економіці ще скромніша: \$176,235 млрд / \$71707,3 млрд = 0,25%.

²⁵ При цьому в світі фондові індекси у 2012 році на переважній більшості фондових бірж зростають.

²⁶ Дані про кількість біржових договорів досить приблизні, оскільки більшість фондових бірж (а також регулятор) не надають акумульованої статистики про цей показник біржової ліквідності.

²⁷ Привести свою діяльність у відповідність до вимог Закону було необхідно ще до квітня 2011 року. Втім, на початку 2013 року існувало ще 8460 ПАТ та 9713 ЗАТ, які ще не перетворилися на ПАТ або ПрАТ; є емітенти, які не перевели свої акції з документарної у бездокументарну форму існування; нарешті, 50% ПАТ так і не вклинули свої акції до біржового списку жодної фондової біржі. Очікується, що у 2013 році регулятор активізує роботу щодо накладення санкцій на емітентів, що

порушують вимоги законодавства (детальніше див. http://www.depo.ua/ru/delovaja-stolica/2013_ds/mart_2013ds/10-616/100424.htm).

²⁸ Відповідно до статті 2151 ПКУ, податок справляється у розмірі:

- 0% від суми операції з продажу на фондовій біржі ЦП, за якими розраховується біржовий курс, відповідно до вимог, встановлених НКЦПФР, за погодженням з центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної фінансової політики;
- 0% від суми операції з деривативами на фондовій біржі;
- 0,1% від суми операції з продажу поза фондовою біржею ЦП, що перебувають у біржовому реєстрі;
- 1,5% від суми операції з продажу поза фондовою біржею ЦП, що не перебувають у біржовому реєстрі;
- 5 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян за укладений дериватив (контракт) поза фондовою біржею.

Біржовий ринок акцій України практично не виконує й функції забезпечення залучення капіталу. В світі на фондових біржах через механізми IPO/SPO емітентами було залучено \$495 млрд – 1% загального обсягу торгів та 0,9% сукупної капіталізації лістингових акцій. В Україні аналогічні показники склали 0,05% та 0,004%.

Слід зазначити, що в середньому вже 5% обсягу торгів акціями на світовому ринку забезпечують акції іноземних емітентів. Українські біржі поки що були позбавлені можливості стимулювати ліквідність за рахунок впровадження в обіг акцій навіть тих (досить умовно) іноземних емітентів, які володіють активами в Україні.

Табл. 2.5 Капіталізація українських публічних компаній, акції яких мають обіг на іноземних біржах
Джерело: фондові біржі, відкриті дані, ЗМІ²⁹

Компанія	Рік IPO	Біржа	Залучені інвестиції, \$ млн	Проданий пакет, %	Капіталізація, \$ млн		Зміна капіталізації з дати IPO	
					на дату IPO	на 04.04.13	\$ млн	%
УКРПРОДУКТ	2005	LSE AIM	11	27%	41	9	-32	-78%
XXI CENTURY	2005	LSE AIM	139	36%	386	24	-362	-94%
АСТАРТА	2006	WSE	32	19%	168	474	306	+182%
DUPD	2007	LSE AIM	208	100%	208	54	-154	-74%
FERREXPO AG	2007	LSE	420	25%	1 680	1 400	-280	-17%
KERNEL GROUP	2007	WSE	218	38%	574	1 400	826	+144%
МІРОНІВСЬКИЙ ХЛІБОПРОДУКТ	2008	LSE	323	19%	1 700	1 800	100	+6%
AVANGARDCO	2010	LSE	208	20%	1 040	504	-536	-52%
AGROTON	2010	WSE	54	26%	207	60	-147	-71%
MILKILAND	2010	WSE	79	22%	354	144	-210	-59%
SADOVAYA GROUP	2010	WSE	30	25%	122	21	-101	-83%
KSG AGRO	2011	WSE	39	33%	119	59	-60	-50%
WESTA	2011	WSE	47	25%	189	9	-180	-95%
OVOSTAR UNION	2011	WSE	34	25%	136	177	41	+31%
AGROGENERATION	2011	NISE ALTERNEXT	16	16%	99	75	-24	-24%
COAL ENERGY	2011	WSE	81	25%	236	83	-153	-65%
ІНДУСТРІАЛЬНА МОЛОЧНА ГРУПА	2011	WSE	30	24%	125	138	13	+10%
CONTINENTAL FARMERS GROUP	2011	LSE AIM	24	39%	61	87	26	+43%
KDM SHIPPING	2012	WSE	8	11%	69	79	10	+15%
ВСЬОГО			2 001	27%	7 513	6 597	-916	-12%

²⁹ Інвестиційна газета, №13, 08.04.-14.04.13, с. 33.

При цьому ліквідність обігу деяких цінних паперів таких емітентів (особливо таких, що включені до основних, а не альтернативних лістингів міжнародних бірж) значно вища за показники blue chips на національному біржовому ринку акцій.

Зокрема, 19 українських компаній, зазначених у табл. 2.5, протягом 2005-2012 рр. залучили через IPO \$2 млрд. Втім, наразі прибутковість цих інвестицій для інвесторів частіше (у 12 випадках з 19) була негативна: зміна сукупної капіталізації компанії з початку їх активного виходу на IPO становила -12% (в деяких випадках збитковість перевищувала 90%). На початок 2013 року сукупна капіталізація таких компаній становила \$6,6 млрд (19% вартості українських лістингових компаній, що мають обіг на українських фондових біржах).

Варто мати на увазі, що національний ринок акцій не єдиний у світі характеризувався депресивними тенденціями. Незважаючи на зростання фондових індексів, у світі також спостерігалось скорочення обсягів торгів акціями, зокрема, на Московській³⁰ та Варшавській біржах таке скорочення було вище за середньосвітові показники (див. табл. 2.4).

Роль України на ринку корпоративних облігацій дещо суттєвіша. Принаймні частка України в глобальних показниках біржового ринку облігацій підприємств сягає 0,012%, тобто удвічі більша порівняно з часткою торгів на ринку акцій.

Привертає увагу надмірна частка у загальному обсязі торгів, пов'язаних із розміщенням корпоративних облігацій: в світі вона в середньому дорівнює 19% (табл. 2.4), тобто обсяги торгів з обігу облігацій вчетверо переважають обсяги розміщення; натомість в Україні переважає частка саме розміщень, а подальший обіг забезпечує лише 31% обсягу торгів. Це характеризує національний біржовий ринок як такий, що не забезпечує ліквідного обігу боргових інструментів корпоративного сектору.

³⁰ Біржовий оборот акцій на ринках Московської біржі (без урахування договорів репо) за підсумками 2012 року склав 11,6 трлн руб, що на 8 трлн руб. менше показників попереднього року. Біржовий оборот акцій в Росії скорочується через те, що торги російськими ЦП проходять у Нью-Йорку і Лондоні. За даними Bloomberg, обсяг торгів акціями тільки найбільших російських емітентів на закордонних майданчиках у 2012 році склав майже 9 трлн руб. Тобто, частка угод з російськими акціями на іноземних біржах становить майже 50%. Одна з причин низької активності на російському фондовому ринку - вузький вибір інструментів інвестування: 83,4% обороту в 2012 році забезпечили 10 високоліквідних ЦП. Набирають обертів тільки операції репо і торгівля облігаціями. Так, в 2012 році оборот ринку репо з недержавними ЦП зріс майже на 30%, з державними - на 35%.

Зростання на ринку облігацій було скромніше - 14%. Обороти скорочуються і через тривалу відсутність свіжих грошей на фондовому ринку. За даними Московської біржі, число активних клієнтів (що уклали не менше однієї угоди за місяць) брокерів на початку 2013 року не перевищувало 70 тис. осіб, тобто після зльоту в 2009-му повернулося до значень 2007 року. З 2008 року майже немає припливу нових клієнтів, які забезпечували зростання прибутку, відзначають учасники ринку. Тривала криза призводить до скорочення числа професійних учасників ринку. Хоча в 2012 році і не посилювалися вимоги до професійних учасників, їх кількість скоротилась на 111 компаній, до 1163 (у 2011 році - також знизилася на 132 компанії). (Детальніше див: <http://www.kommersant.ru/doc/2153994>).

Вже згадуваний дефіцит ЦП з високими інвестиційними характеристиками є однією з причин недостатньо активного зростання активів інституційних інвесторів, незначної частки ЦП в цих активах. На відміну від світової практики, коли НПФ, ІСІ, банки є найбільш активними та традиційно найбільшими інвесторами, які підтримують ліквідність ринку навіть у кризових ситуаціях, українські інституційні інвестори дуже обережно відносяться до вкладень у цінні папери та змушені тримати в портфелях значну кількість активів, відмінних від ЦП (табл. 2.6).

Табл. 2.6 Структура активів фінансових інститутів в Україні станом на 01.01.2013³¹
Джерела: НБУ, Нацфінпослуг, УАІБ

	Акції	ДЦП	Облігації місцевих позик	Облігації підприємств	Векселі	Інші ЦП	Всього портфель ЦП	Всього активів
Обсяг активів в розрізі фінансових інститутів, млрд грн								
НПФ	0,26	0,20	0,003	0,52	-	-	0,97	1,66
ІСІ	21,42	0,27	0,01	10,95	18,78	0,17	51,62	157,20
- у т.ч. невенчурні	4,86	0,21	0,01	0,73	0,78	0,001	6,59	11,29
Банки	4,63	61,16	5,57		24,45		95,82	1 127,18
Страхові компанії	28,39	2,28		1,07		0,10	31,83	45,81
Загалом	54,69	63,92		61,63			180,24	1 331,85
Частка ЦП в активах в розрізі видів фінансових інститутів, %								
НПФ	15,47%	11,86%	0,19%	31,20%	-	-	58,73%	100,00%
ІСІ	13,63%	0,17%	0,01%	6,97%	11,95%	0,11%	32,83%	100,00%
- у т.ч. невенчурні	43,02%	1,87%	0,08%	6,47%	6,92%	0,01%	58,36%	100,00%
Банки	0,41%	5,43%	0,49%		2,17%		8,50%	100,00%
Страхові компанії	61,96%	4,98%		2,34%		0,21%	69,49%	100,00%
Загалом	4,11%	4,80%		4,63%			13,53%	100,00%
Частка ЦП в сукупному портфелі фінансових інститутів, %								
НПФ	26,35%	20,20%	0,33%	53,12%	-	-	100,00%	
ІСІ	41,50%	0,53%	0,02%	21,22%	36,39%	0,33%	100,00%	
- у т.ч. невенчурні	73,72%	3,20%	0,13%	11,08%	11,86%	0,01%	100,00%	
Банки	4,83%	63,83%	5,82%		25,52%		100,00%	
Страхові компанії	89,16%	7,17%		3,36%		0,30%	100,00%	
Загалом	30,34%	35,46%		34,19%			100,00%	

³¹ Дані по страховим компаніям станом на 30.09.2012

Найбільшу частку активів та портфелю цінних паперів фінансових інститутів забезпечують банки, як наслідок, саме структура їх вкладень є визначальною. При цьому банки вважають цінні папери достатньо ризикованими і змушені формувати резерви під можливе знецінення їх вартості, тому інвестиційний портфель становить лише 8,5% банківських активів та складений переважно державними та муніципальними облігаціями.

Втім, навіть ІСІ (для яких інвестиції є, начебто, більш притаманною діяльністю, ніж для банків як більш універсальних установ) вклали в цінні папери лише 32,83% активів, залишивши більшу частину активів для вкладень у депозити, нерухомість, дебіторську заборгованість тощо (слід зазначити, що структура активів публічних та диверсифікованих ІСІ більш орієнтована на цінні папери, але загальна структура ІСІ визначається венчурними фондами, на які припадає 92,8% активів ІСІ).

Загалом на цінні папери припадає 13,53% активів фінансових інституцій. Їх інвестиційні вподобання суттєво розрізняються, але загалом переважають вкладення в державні цінні папери. Цікаво, що найбільш впливовими інвесторами у акції у 2012 році стали не банки та навіть не ІСІ, а страхові компанії, що використовують акції в якості резервів.

Варто порівняти структуру вкладень українських ІСІ із міжнародною практикою. Згідно з даними EFAMA на основі статистичних даних з 45 країн світу³², загальна вартість чистих активів інвестиційних фондів (фондів акцій, фондів облігацій, фондів грошового ринку, змішаних та збалансованих фондів тощо), зареєстрованих у всьому світі, за рік зросла на 11% та за станом на початок 2013 року дорівнювала €22,17 трлн.

³² Джерело: <http://www.efama.org/statistics/SitePages/International%20Quarterly%20Statistical%20Release.aspx>.

³³ Першим випадком стало накладення штрафу в 170 тис грн на ТОВ «Сіті Брок» у травні 2012 року. Тоді ж Комісія попередила, що має намір продовжити пильне спостереження за учасниками ринку для виявлення інших порушників, а експерти зійшлися на думці, що цей випадок маніпулювання - не перший і не останній на ринку, просто регулятор став більш скрупульозно ставитися до таких фактів. Вже в жовтні 2012 року на 200 тис грн було оштрафовано ТОВ «ТІ Капітал» за маніпулю-

Найбільша частка в загальній структурі активів усіх фондів (37%) належала фондам акцій. Частка активів фондів облігацій дорівнювала 24%, фондів грошового ринку - 16%, збалансованих та змішаних фондів - 11%, решти фондів - 12%. Для порівняння: в Україні переважають вкладення ІСІ в акції (42% та ІСІ загалом та 74% для невенчурних ІСІ) та облігації - насамперед, корпоративні (21% та 11%).

У розрізі регіонів найбільша частка в структурі обсягів активів світових інвестиційних фондів належала інвестфондам США (49%). Частка фондів країн Європи дорівнювала 28,4%, Австралії - 5,7%, Бразилії - 5,5%, Канади - 3,6%, Японії - 3,4%, Китаю - 1,5%, інших країн - 2,9%. Якби Україну враховували в цьому дослідженні, то її співвідношення вартості активів всіх видів ІСІ з загальною вартістю фондів світу становило б мізерні 0,07%, вартості невенчурних ІСІ - 0,005%.

Зазначені співвідношення доводять, що фондовий ринок України залишається досить незначним за обсягом та значущістю на інвестиційній мапі світу. Втім, в останні роки можна констатувати певні позитивні тенденції в розвитку біржової та розрахункової інфраструктури.

Наостанок варто нагадати, що в 2012 році НКЦПФР вперше за всю історію українського фондового ринку почала дійсно активно протидіяти маніпулюванню цінами³³, що можна розглядати як позитивне явище для інвесторів та нарешті створює передумови, аби біржове ціноутворення в Україні стало більш об'єктивним.

вання цінами на облігації одного з великих банків. А в грудні штраф у 170 тис грн був накладений на ТОВ «Паритет Інвестмент». З емітентами регулятор обходився ще жорсткіше: у листопаді 2012 НКЦПФР на рік зупинила торги паперами 2 компаній, заплідзених у неринковому ціноутворенні (ПАТ «Інтернет Глобал Текнолоджи» і ПАТ «Форекс ММСІС Груп»). Детальніше див. http://www.prostobank.ua/finansovyy_gid/investitsiy/stati/na_krayu_obzor_investitsiy_na_fondovom_rynke_za_2012_god, <http://bin.ua/companies/136245-nkcbfr-oshtrafovala-na-170-tys-grn-paritet.html>, <http://www.banki.ua/news/lenta/?id=199777>.

Середньомісячний обсяг торгів на Біржі: державні облігації України – 8,79 млрд грн (у 4,7 разів більше за попередній рік), корпоративні облігації - 0,88 млрд грн. (на 73% більше), акції - 0,81 млрд грн. (на 75,40% менше), строкові контракти – 1,43 млрд грн

3. Огляд діяльності Біржі у 2012 році

3.1. Учасники біржових торгів

За кількістю членів Біржа дещо поступається УБ та ПФТС (табл. 3.1), але частка членів Біржі у загальній кількості ТЦП, ліцензованих НКЦПФР, зросла з 15,4% до 16,7%.

При цьому в розрахунку на 1 члена Біржа генерує найвищі обсяги торгів (до 1,35 млрд грн), що свідчить про залучення до участі в біржових торгах на-самперед провідних операторів фондового ринку.

Рейтинги членів Біржі-лідерів за обсягами та кількістю укладених на Біржі договорів у 2012 році в розрізі фінансових інструментів наведені в Додатку 1.

Слід розуміти, що в українських реаліях далеко не всі члени фондових бірж дійсно є учасниками біржових торгів: певна частка ТЦП суто формально виконувала законодавчі вимоги щодо членства принаймні на одній фондовій біржі, оскільки саме до бірж (до останніх змін у Законі України «Про цінні папери та фондовий ринок») необхідно було надавати інформацію про всі укладені правочини щодо цінних паперів. Наразі ця вимога виключена (тепер таку інформацію необхідно надавати до централізованого інформаційного ресурсу - Загальнодоступної інформаційної бази даних НКЦПФР), тож можна очікувати скорочення «умовних» членів на українських фондових біржах.

Дуже незначна частка фондових бірж визнають цю проблему та надають публічну інформацію про реальну кількість учасників біржових торгів. Що стосується Біржі, то кількість активних операторів за рік зросла з 52 до 62 (з 46% до 57% загальної кількості членів Біржі), тобто кожний другий член Біржі реально укладав договори на Біржі протягом року (табл. 3.2).

Багато це чи мало? Ренкінги ПФТС свідчать про аналогічний рівень активності членів біржі – у грудні 2012 року в торгах брали участь 73 ТЦП, тобто 56,6% загальної кількості членів біржі ПФТС на кінець року, а грудні 2011 року – 78 ТЦП (51,3%). У відомому голосуванні на УБ у вересні 2012 року щодо припинення торгів на знак незгоди з ЗУ «Про депозитарну систему України» проголосували 55 членів біржі, частка яких в загальному обсязі торгів становила 98,66% (<http://www.ux.ua/a3963/?nt=101>), а частка в загальній кількості членів біржі – 32%. Загальна кількість операторів, які уклали договори на УБ протягом 2012 року – 136 ТЦП (79% середньорічної кількості членів біржі). Аналогічні відомості про інші біржі відсутні.

Табл. 3.1 Кількість членів українських фондових бірж у 2011-2012 рр.
Джерела: НКЦПФР, фондові біржі

Біржі	Кількість членів		Зміна, %	Частка від кількості ліцензованих ТЦП		Зміна, %	Обсяг торгів / Кількість членів, млн грн		Зміна, %
	2011	2012		2011	2012		2011	2012	
УБ	180	164	-8,9	24,6%	25,3%	0,8	352,66	146,95	-58,3
ПФТС	152	129	-15,1	20,7%	19,9%	-0,8	584,54	693,99	18,7
Перспектива	113	108	-4,4	15,4%	16,7%	1,3	699,74	1 351,92	93,2
УМВБ	90	88	-2,2	12,3%	13,6%	1,3	0,03	0,71	2580,5
КМФБ	83	80	-3,6	11,3%	12,4%	1,0	25,07	26,60	6,1
УФБ	50	43	-14,0	6,8%	6,6%	-0,2	7,93	10,10	27,4
СЄФБ	36	37	2,8	4,9%	5,7%	0,8	5,54	9,64	73,9
ІННЕКС	31	25	-19,4	4,2%	3,9%	-0,4	1,04	0,40	-61,6
УМФБ	28	31	10,7	3,8%	4,8%	1,0	38,70	31,94	-17,5
ПФБ	25	21	-16,0	3,4%	3,2%	-0,2	9,81	30,96	215,7
Всього	788	726	-7,9	107,5%	112,2%	4,7	298,78	364,00	21,8
Кількість ліцензованих ТЦП	733	647	-11,7	100,0%	100,0%				

Табл. 3.2 Кількість активних операторів на Біржі у розрізі фінансових інструментів у 2011-2012 рр.

Показники	державні облігації	облігації місцевих позик	облігації підприємств	акції	інвестиційні сертифікати	опціонні сертифікати	всього	Частка від кількості членів Біржі на кінець року
2011 рік	13	4	26	29	12	8	52	46,0%
2012 рік	28	6	32	27	9	6	62	57,4%
Зміна, %	+115,4%	+50,0%	+23,1%	-6,9%	-25,0%	-25,0%	+19,2%	+11,4%

Зростання кількості учасників біржових торгів стало наслідком органічного зростання ліквідності, програми залучення маркетмейкерів, активізації торгів на ринку державних облігацій України, ринку розміщення цінних паперів та адресному ринку, впровадження диверсифікованої тарифної політики, розширення функціональних можливостей торговельного терміналу (в т.ч. забезпечення можливості торгів на строковому ринку).

Найбільш активними учасниками торгів є провідні українські банки та компанії – оператори ринку державних облігацій України.

Загальний перелік членів Біржі станом на 01.01.2013 наведений у Додатку 2.

Географічно члени Біржі розташовані у лише половині регіонів України, але найбільш інфраструктурно (промислово) розвинених – загалом в них знаходиться 94,6% всіх банків та компаній ліцензованих ТЦП в Україні (рис. 3.1).

Протягом 2012 року статус членів Біржі набули АТ «ОЩАДБАНК», ПуАТ «ФІДОБАНК», ПАТ «БАНК З/4», ПАТ «КБ «ГЛОБУС», АТ «БАНК «БОГУСЛАВ», ТОВ «ФІНКМ-ІНВЕСТ», АТ «РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ», ПАТ «ВІЕЙБІ БАНК», ПАТ «КБ «НАДРА», ТОВ «ПЛАНЕТА СЕРВІС», ТОВ «ФК «ОКТАВА ІНВЕСТ», ПАТ «БАНК КРЕДИТ ДНІПРО», ТОВ «ЕЛІОТТ КАПІТАЛ», ТОВ «ФК-ЗБЕРІГАЧ», ПАТ «ДОЙЧЕ БАНК ДБУ».

Позитивну динаміку у 2012 році демонструвала кількість маркет-мейкерів та цінних паперів, щодо яких маркет-мейкери підтримували ліквідність на Біржі. Станом на 31.12.2012 статус маркет-мейкера мали 28 ТЦП (26% членів Біржі) за 83 ЦП (22% біржового списку). Практика заохочення маркет-мейкерів була реалізована на досить поміркованих принципах і не характеризувалася надмірними тарифними преференціями (як це мало місто на інших фондових біржах), а, відповідно, не призвело до суттєвих втрат Біржею операційних доходів.

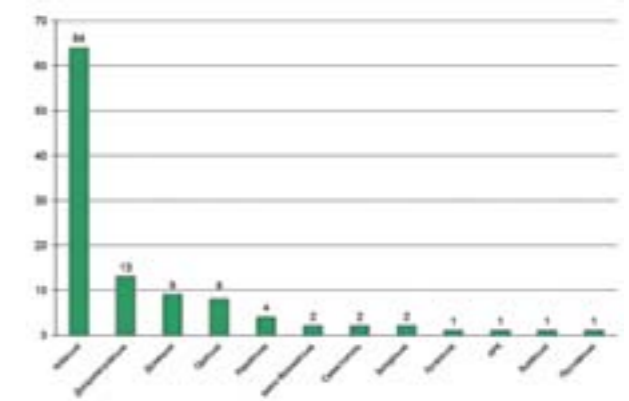

Рис. 3.1. Регіональний розподіл членів Біржі станом на 01.01.2013

Джерела: Біржа, СРО АУФТ

3.2. Цінні папери в обігу

Станом на 31.12.2012 кількість цінних паперів та інших фінансових інструментів у Біржовому списку становила 383 і зросла порівняно з 2011 роком у 2,2 рази (рис. 3.2).

З них: 105 у 1-му рівні лістингу, 43 у 2-му рівні лістингу, 235 у списку позалістингових цінних паперів. Структура біржового списку: 153 випуски акцій (13 – 2-го рівня лістингу, 140 – позалістингові), 103 серії ОВДП (1-го рівня лістингу), 20 серій інвестиційних сертифікатів (15 – 2-го рівня лістингу, 5 – позалістингові), 1 серія іпотечних облигацій (позалістингові), 88 серій облигацій підприємств (1 – 1-го рівня лістингу, 13 – 2-го рівня лістингу, 74 – позалістингові), 8 серій облигацій місцевих позик (1 – 1-го рівня лістингу, 2 – 2-го рівня лістингу, 5 – позалістингові), 6 серій опціонних сертифікатів (позалістингові) та 4 коди (серії) ф'ючерсних контрактів (позалістингові).

Збільшення кількості фінансових інструментів у біржовому обігу відбувалось як завдяки загальним ринковим тенденціям (зокрема, нормативної вимоги щодо обов'язковості для ПАТ включати акції до біржового списку щонайменше однієї української фондової біржі), так і через індивідуальні конкурентні переваги Біржі, лояльні тарифи, забезпечення ліквідності обігу цінних паперів, зручності щодо проведення первинних розміщень тощо.

Рейтинги цінних паперів в обігу Біржі за 2012 рік наведені у Додатках 3-5:

- ТОП-50 акцій в біржовому списку ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» за показником ринкової капіталізації,
- ТОП-50 ОВДП за обсягом торгів на Біржі протягом року,
- ТОП-50 облигацій підприємств за обсягом торгів на Біржі протягом року.

Біржа поступається ПФТС за кількістю цінних паперів у біржовому списку та біржовому реєстрі, але вже випередила УБ; понад те, ринкова частка Біржі зростає найбільшими темпами серед інших організаторів торгівлі (рис. 3.3, 3.4).

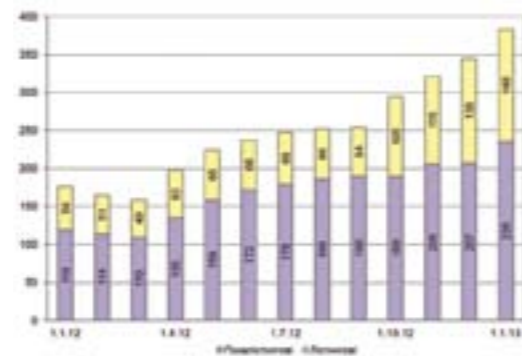

Рис. 3.2. Кількість цінних паперів в біржовому списку та біржовому реєстрі Біржі протягом 2012 року

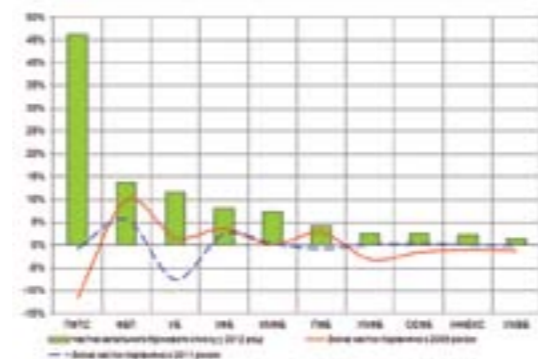

Рис. 3.3. Структура біржового списку в розрізі фондових бірж України
Джерела: НКЦПФР, фондові біржі

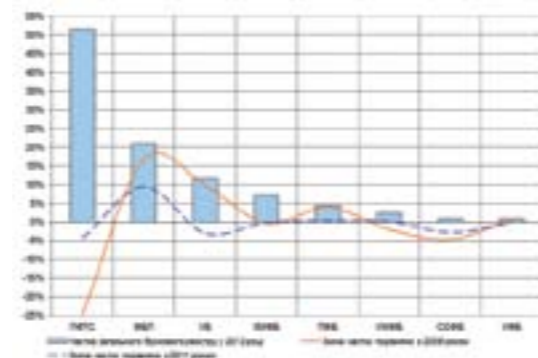

Рис. 3.4. Структура біржового реєстру в розрізі фондових бірж України
Джерела: НКЦПФР, фондові біржі

3.3. Структура біржових торгів фінансовими інструментами

У 2012 році закріпилася тенденція щодо зміни структура торгів на Біржі в бік підвищення частки боргових інструментів та зменшення частки акцій та інвестиційних сертифікатів (рис. 3.5), що в цілому відповідало і загальним тенденціям біржового ринку України (табл. 2.1).

У 2012 році порівняно з попереднім частка ОВДП в структурі торгів на Біржі зросла на 44,07%, облигацій місцевих позик – на 3,42%, облигацій підприємств – майже не змінилася (табл. 3.3), як наслідок, частка боргових інструментів загалом зросла з 36,1% до 83,1%. Суттєву частку обсягу торгів забезпечили також строкові контракти (7,9%), натомість частка торгів акціями та інвестиційними сертифікатами значно скоротилась.

Також значно зросла кількість договорів, укладених на Біржі стосовно боргових цінних паперів – у 2,9 разів за ОВДП та у 4,1 рази за облигаціями місцевих

позик. Однак найбільшим драйвером зростання кількості договорів, укладених на Біржі, як і очікувалося, стали деривативи – на строковому ринку було укладено 57,9% всіх договорів.

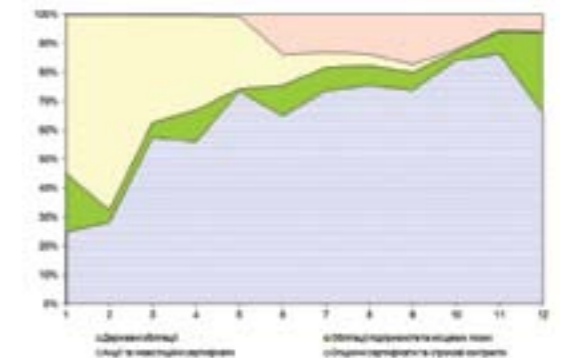

Рис. 3.5. Помісячна структура торгів на Біржі в розрізі фінансових інструментів у 2012 році

Табл. 3.3 Структура торгів на Біржі у 2011-2012 роках

Показники	облигації			акції	інвестиційні сертифікати	опціонні сертифікати	строкові контракти	загалом
	державні	місцевих позик	підприємств					
Обсяг торгів на Біржі, млн грн								
2011 рік	22 300,51	100,16	6 110,33	39 531,06	10 850,79	117,46	-	79 070,31
2012 рік	105 526,73	5 172,32	10 592,12	9 723,87	3 289,31	228,61	11 474,12	146 007,09
Зміна, %	4,7 разів	51,6 разів	+73,35%	-75,40%	-69,69%	+28,82%	+100,00%	+84,65%
Частка в загальному обсязі торгів на Біржі, %								
2011 рік	28,20%	0,13%	7,73%	49,99%	13,72%	0,22%	-	100,00%
2012 рік	72,28%	3,54%	7,25%	6,66%	2,25%	0,16%	7,86%	100,00%
Зміна, %	+44,07%	+3,42%	-0,47%	-43,33%	-11,47%	-0,06%	+7,86%	-
Кількість укладених на Біржі договорів, шт.								
2011 рік	858	20	3 146	31 735	8 072	493	-	44 324
2012 рік	2 459	81	1 823	21 214	4 737	525	42 359	73 198
Зміна, %	2,9 разів	4,1 разів	-42,05%	-33,15%	-41,32%	+6,49%	+100,00%	+65,14%
Частка в загальній кількості укладених на Біржі договорів, %								
2011 рік	1,94%	0,05%	7,10%	71,60%	18,21%	1,11%	-	100,00%
2012 рік	3,36%	0,11%	2,49%	28,98%	6,47%	0,72%	57,87%	100,00%
Зміна, %	1,42%	0,07%	-4,61%	-42,62%	-11,74%	-0,40%	+57,87%	-

Слід зазначити, що 2012 рік був п'ятим роком існування ФБП саме у статусі біржі, а не ТІС, оскільки державна реєстрація ВАТ «ФБ «Перспектива» відбулася на початку 2008 року. З 2008 по 2012 рік обсяги торгів на ФБП виросли у 107 разів – насамперед завдяки фінансовим інструментам, які у 2008 році ще не були впроваджені в обіг на біржі (державні облигації, облигації місцевих позик, опціонні сертифікати та строкові контракти). Ринок загалом також демонстрував стрімкі, хоча і менш вражаючі темпи зростання. Так, загальні обсяги торгів збільшилися у 7 разів, але найбільше зростання продемонстрував сегмент державних облигацій. Як наслідок, ринкова частка біржі в загальних показниках біржового ринку за 2008-2012 роки значно зросла (табл. 3.4), що дозволило вийти на лідерські позиції у переважній більшості сегментів біржового ринку України.

Табл. 3.4 Порівняння показників розвитку Біржі у 2008 та 2012 роках

Показники	ФБП			Біржовий ринок загалом			Ринкова частка ФБП		
	2008	2012	зміна	2008	2012	зміна	2008	2012	зміна
Загальний обсяг торгів - всього	1,37	146,00	107 разів	37,76	264,26	7 разів	3,6%	55,2%	+51,6%
- акціями	0,02	9,72	540 разів	11,81	23,44	2 рази	0,2%	41,5%	+41,3%
- облигаціями підприємств	1,36	10,59	8 разів	16,61	26,36	1,6 рази	8,2%	40,2%	+32,0%
- державними облигаціями	-	105,53	+100%	8,55	179,13	21 раз	-	58,9%	+58,9%
- облигаціями місцевих позик	-	5,17	+100%	0,46	6,39	14 разів	-	80,9%	+80,9%
- інвестиційними сертифікатами	0,00	3,29	46990 разів	0,20	3,99	20 разів	0,0%	82,5%	+82,5%
- опціонними сертифікатами	-	0,23	+100%	0,12	0,37	3 рази	-	62,2%	+62,2%
- строковими контрактами	-	11,47	+100%	-	24,58	-	-	46,7%	+46,7%
Кількість членів біржі	85	108	+27%	815	647	-17%	10,4%	16,7%	+6,3%
Кількість ЦП в біржовому списку	165	383	2,3 разів	2167	2793	+29%	7,6%	13,7%	+6,1%
Кількість ЦП в біржовому реєстрі	0	148	+100%	267	707	2,7 разів	-	20,9%	+20,9%

Збалансована структура торгів дозволяє впевнено та послідовно позиціонуватися в якості універсальної біржі, яка концентрується не на окремих біржових сегментах, а на стимулюванні ліквідності торгів якнайширшою лінійкою фінансових інструментів, включених до біржового списку. Результатом є залучення максимальної кількості активних учасників біржових торгів, значна частка яких має певну спеціалізацію, та мінімізація ризиків залежності від коливань активності ринку того чи іншого фінансового інструменту.

Нижче наведена більш детальна характеристика та проблематика розвитку окремих ринків в розрізі видів цінних паперів та/або технологій торгів.

3.3.1. Ринок державних облигацій України

Найбільш активно зростала на Біржі ліквідність ринку державних облигацій. Це було досягнуто завдяки системній праці щодо розширення кола операторів ринку, постійній модифікації торговельного терміналу, активній нормотворчій діяльності щодо поширення кількості торговельних, розрахункових та клірингових технологій торгів на ринку ОВДП, що значно активізувало ліквідність біржового обігу інструментів державного боргу.

Середньомісячний обсяг торгів на ринку державних облигацій України на Біржі у 2012 році становив 8,79 млрд грн та 205 договорів (у 4,7 та 2,8 разів більше за показники 2011 року відповідно – див. табл. 3.3).

Ліквідність торгів ОВДП на Біржі поступово зростала протягом всього 2012 року (рис. 3.6), що дозволило збільшити частку у загальному обсязі торгів ОВДП на фондових біржах України з 19% у січні до 83% у грудні.

Коло активних операторів цього ринку досить обмежене. За даними ренкінгу операторів ринку ОВДП, який публікується СРО АУФТ та IA CBonds, у 2012 році на ТОП10 цього ренкінгу припадає 88,8% загальних обсягів біржових торгів ОВДП (+3% до попереднього року), на ТОП20 – 98,7% (+1%). Також достатньо концентрований і позабіржовий ринок ОВДП: ТОП10 лідерів відповідного ренкінгу забезпечують 86,3% загальних обсягів торгів ОВДП поза біржами (+4% до попереднього року), ТОП20 – 95% (+2%)³⁴.

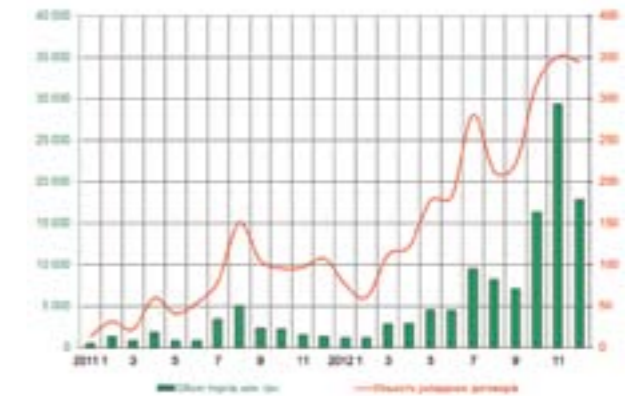

Рис. 3.6. Помісячна динаміка торгів ОВДП на Біржі у 2011-2012 роках

За рік кількість активних операторів ринку ОВДП на Біржі зросло більш ніж вдвічі (табл. 3.2), що дозволило зрівнятися за цим показником з біржею ПФТС: зокрема у грудні 2012 кількість учасників біржових торгів на ФБП становило 24, а на ПФТС – 25³⁵. Втім, саме на ФБП переважно торгують оператори-лідери ренкінгів.

Крім того, у 2012 році НБУ вперше почав приймати участь в торгах не тільки на ПФТС, але й на Біржі. Загалом у 2012 році за технологією двостороннього котирування Національним банком України було укладено 22 договори, що на 21,42% менше за попередній рік (табл. 3.5).

³⁴ Джерело: <http://www.cbonds.info/rus/ib/merchant-rating-UA.php/2012/4>.

³⁵ Джерело: <http://pfts.com/uk/ratings/>.

Табл.3.5 Характеристика ринку державних облігацій України у 2010–2012 роках, млрд грн*
Джерела: Держстат, НБУ, НКЦПФР.

Показники	2010	2011	2012	Зміна за рік, %
ОВДП, які знаходяться в обігу (на кінець року)	136,19	157,64	185,82	+17,88%
- частка у ВВП, %	12,60%	12,00%	13,19%	+1,19%
Структура боргу:				
- частка НБУ	47,20%	53,80%	56,81%	+3,01%
- банки	39,50%	36,60%	35,55%	-1,05%
- інші	5,10%	6,80%	4,71%	-2,09%
- нерезиденти	8,30%	2,80%	2,93%	+0,13%
Обсяг випуску ОВДП - всього	70,7	53,6	66,4	+24,06%
- частка у ВВП, %	6,53%	4,11%	4,72%	+0,60%
Структура випуску в розрізі валют:				
- у гривнях	100,00%	93,84%	64,64%	-29,20%
- доларах США	-	6,16%	30,59%	+24,43%
- у євро	-	-	4,78%	+4,78%
Співвідношення обсягу випуску та середньорічної суми ОВДП в обігу, %	63,68%	36,46%	38,69%	+2,24%
Кількість ОВДП, щодо яких здійснювалися операції вторинному ринку (млн шт.) - всього	273,72	482,71	524,11	+8,58%
- біржовий ринок	60,30	99,90	149,24	+49,39%
в т.ч. двостороннє котирування НБУ	13,64	5,15	4,34	-15,81%
- позабіржовий ринок	213,42	382,81	374,87	-2,07%
в т.ч. операції РЕПО	2,32	25,69	49,29	+91,86%
Частка біржового ринку, %	22,03%	20,70%	28,47%	+7,78%
Кількість договорів щодо ОВДП на вторинному ринку - всього	11 118	10 610	10 549	-0,57%
- біржових	1 881	2 972	4 451	+49,76%
в т.ч. двостороннє котирування НБУ	202	28	22	-21,43%
- позабіржових	9 237	7 638	6 098	-20,16%
в т.ч. операції РЕПО	35	120	338	+181,67%
Частка біржового ринку, %	16,92%	28,01%	42,19%	+14,18%
Співвідношення обсягу біржових торгів та середньорічної суми ОВДП в обігу, %	54,34%	68,00%	86,90%	+18,91%
Частка біржових торгів ОВДП у загальному обсязі торгів на фондових біржах, %	46,40%	42,10%	67,78%	+25,68%
Частка біржових торгів ОВДП у ВВП, %	5,60%	7,50%	10,59%	+3,09%

* Суми в таблиці розраховані за номінальною вартістю; не враховуються угоди з неринковими параметрами.

За рік значно збільшилася кількість ОВДП в обігу на Біржі. Це стосується як загальної кількості державних облігацій, допущених до біржових торгів (з 01.01.2012 по 01.01.2013 їх кількість збільшилася вчетверо - з 25 до 103), так і кількості серій ОВДП, щодо яких на Біржі протягом року уклалися договори (вдвічі - з 40 у 2011 році до 80 у 2012 році).

Загалом ринок державних облігацій України, з огляду на його обсяги, значущість для банківської системи та бюджетного процесу, різноманіття функцій ОВДП як найбільш надійних інструментів в Україні, можна розглядати як очевидний успіх держави та ринку загалом. На сьогодні це дійсно достатньо розвинутий і зрілий ринок (у всякому випадку значно більш розвинутий, ніж будь-який інший ринок національних боргових інструментів) – насамперед, в частині надійної інфраструктури, гарантованих розрахунків, здатності до модернізації, щільного державного нагляду, достатньо об'єктивного ціноутворення тощо.

Слід окремо підкреслити численні заходи регуляторів цього ринку (Мінфіну та НБУ) щодо розширення спектру використовуваних інструментів державних запозичень, що активізувалися з 2011 року³⁶. Як наслідок, значно розширилася структура випуску ОВДП з достроковим погашенням, номіновані в євро (табл. 3.5). Крім того, були створені передумови для залучення коштів у населення через впровадження документарних казначейських зобов'язань, випущених відповідно до постанови КМУ від 05.09.2012 № 836. Всі ці заходи створюють передумови, аби державні цінні папери були цікаві для максимально можливого кола інвесторів.

Незважаючи на значне зростання показників розвитку ринку протягом останніх років (в частині обсягів торгів, диверсифікації інструментарію та значущості для національної економіки), біржовому ринку державних цінних паперів притаманні наступні проблеми.

1) Зростаюча, але недостатня (порівняно з обігом недержавних цінних паперів) операційна ліквідність – кількість договорів залишається незначною (середньомісячна кількість біржових договорів у 2012 році зросла на 50% і становила 371, а загальна кількість договорів на вторинному ринку навіть скоротилася на 0,57%). Це пов'язано із тим, що розрахунки із т.зв. одностороннім забезпеченням наразі вимагають блокування ДОУ в депозитарії НБУ під кожний наступний біржовий договір, а не під всю торговельну сесію, а активний розвиток біржових операцій з двостороннім забезпеченням поки що стримується високою вартістю та значними сумами фінансових ресурсів, які необхідно блокувати на поточному рахунку біржі в ГУ НБУ по Києву та Київській області.

2) Обмеженість кола учасників торгів ДОУ – насамперед, це банки³⁷;

3) Переважно позабіржовий обіг – частка біржових договорів у загальній сумі операцій з ОВДП у 2012 році становила 28,47%. При цьому позабіржовий характер укладення договорів допускає проведення т.зв. «неринкових» угод (з цінами, що значно відрізняються від об'єктивних), що створює ризики для інвесторів, в т.ч. фізичних осіб, та держави. Крім того, поки що винятково позабіржовими є розміщення ДОУ та операції РЕПО, депозитарний облік яких має суттєві особливості порівняно з недержавними цінними паперами. Позитивним чинником є значне зростання частки біржового ринку у загальній кількості операцій з ОВДП – з 28,01% у 2011 році до 42,19% у 2012 році.

Відповідно до цього можна визначити наступні напрями подальшого розвитку ринку.

1) Операційне стимулювання ліквідності біржового обігу державних облігацій через впровадження прогресивних торгових та розрахункових технологій.

³⁶ Відповідно до Постанови КМУ «Про випуски облігацій внутрішніх державних позик» від 31.01.2001 №80 (із змінами), держава може залучати кошти через наступні види державних облігацій: короткострокові (з 2001р.), середньострокові (з 2001 р.), довгострокові з достроковим погашенням (з 2002 р.), довгострокові амортизаційні (з 2002 р.), довгострокові (з 2006 року), середньострокові та довгострокові з індексованою вартістю (з 2011 року), короткострокові, номіновані в іноземній валюті (винятково – доларах США) (з 2011 року), короткострокові або

середньострокові, номіновані в іноземній валюті (доларах США або євро) (з 2011 року), середньострокові з достроковим погашенням, номіновані в іноземній валюті (доларах США або євро) (з 2012 року); є також певні особливості у ПДВ-облігацій та облігацій, випущених для фінансування Євро-2012.

³⁷ Зокрема, при первинному розміщенні це коло обмежене лише 16 банками-первинними дилерами.

Цей процес був започаткований у 2011 році – в процесі обговорення Положення про депозитарну діяльність НБУ, в розробці якого приймали участь фахівці Біржі та СКТ. Нова редакція Положення, затверджена Постановою Правління НБУ від 15.12.2011 № 456, набула чинності 20.05.2012 і дозволила диверсифікацію процедур біржових торгів та розрахунків – на традиційні розрахунки з одностороннім забезпеченням (попереднє депонування для участі в біржових торгах лише ОВДП в депозитарії НБУ; розрахунок протягом торговельної сесії за кожним укладеним договором, в т.ч. переказ коштів між банками під контролем НБУ) та двостороннім забезпеченням (попереднє депонування ОВДП в депозитарії НБУ та коштів на рахунок фондової біржі у ГУ НБУ по Києву та Київській області як обслуговуючому банку; неттінг за наслідками торговельної сесії).

Біржа запропонувала наступні напрямки оптимізації обох цих процедур: (i) блокування ОВДП для розрахунків з одностороннім забезпеченням під всю торговельну сесію, а не кожний наступний договір (в межах змін до регламенту інформаційної взаємодії з депозитарієм НБУ); (ii) механізм додаткового забезпечення в цінних паперах, що дозволяє учасникам біржових торгів скористатися “пасивним” портфелем ОВДП³⁸, який блокується в якості забезпечення виконання біржових договорів для отримання додаткового грошового ліміту на біржі (в межах ініційованих Біржею наприкінці 2012 року змін до Положення про депозитарну діяльність НБУ та до Правил Біржі), що має спростити та здешевити доступ до біржових торгів.

2) Подальше залучення до біржових торгів банків та компаній-торговців цінними паперами, оскільки широке коло учасників торгів є одним з важливих стимулів зростання ліквідності. Таке залучення має здійснюватися як за рахунок впровадження зручних розрахункових технологій, про які йшлося вище, так і внаслідок подальшої модернізації функціональних можливостей торговельного терміналу, поширення паралельної участі в торгах на кількох ринках одночасно³⁹, якісного технологічного та інформаційного супроводження брокерів тощо.

3) Наприкінці 2012 року було зареєстровано нову редакцію Правил Біржі, яка значно деталізувала та описала найбільш прогресивні технології укладення договорів РЕПО та механізми зниження відповідних ризиків (зокрема, внаслідок впровадження компенсаційних внесків). Незважаючи на те, що ринок РЕПО наразі досить суперечливо регулюється (див. детальніше п.3.4.3), у 2013 році планується значно активізувати цей сегмент біржових торгів, оскільки на сусідніх фінансових ринках операції РЕПО складають значну частку торгів з борговими фінансовими інструментами та стимулюють ліквідність ринку.

3.3.2. Ринок облігацій підприємств та муніципальних позик

Середньомісячний обсяг торгів на ринку корпоративних облігацій на Біржі у 2012 році становив 0,88 млрд грн. (на 73% більше за показники 2011 року – див. табл. 3.3) та 152 договори (на 42% менше).

Найбільша ліквідність торгів облігаціями підприємств на Біржі спостерігалася у другому півріччі (рис. 3.7), що дозволило збільшити частку у загальному обсязі торгів корпоративними облігаціями на фондових біржах України з 36% у січні до 72% у грудні.

Подальша активізація торгів щодо облігацій підприємств на Біржі була досягнута наступними заходами:

1) збільшилася кількість облігацій підприємств в обігу: в біржовому списку з 01.01.2012 по 01.01.2013 кількість серій корпоративних облігацій, допущених до біржових торгів, зросла з 48 до 89; загалом протягом 2011 року біржові договори уклалися щодо 46 серій облігацій підприємств, а у 2012 році – щодо 61;

2) поширилося коло операторів ринку облігацій підприємств на Біржі – з 26 до 32 (табл. 3.2),

3) більш ніж вдвічі зросли обсяги первинного розміщення корпоративних облігацій на Біржі – з 2,99 до до 6,76 млрд грн.

Загалом на фондовому ринку у 2012 році на 35,67% зросли обсяги випуску облігацій підприємств, причому темпи зростання емісійної діяльності були значно вищі за динаміку випус-

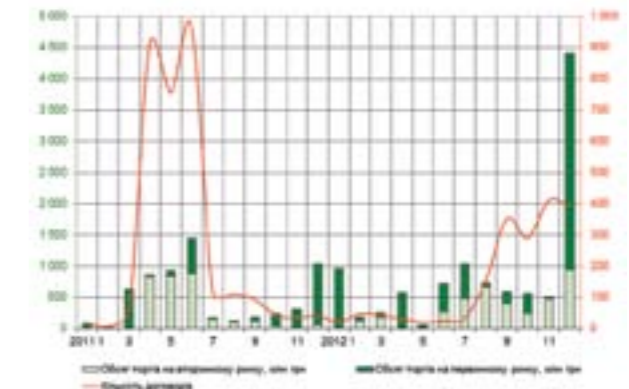

Рис. 3.7. Помісячна динаміка торгів облігаціями підприємств на Біржі у 2011-2012 роках

ку інших цінних паперів. Втім, частка біржового розміщення продовжила скорочуватися і склала лише 37,31% (табл. 3.6). Крім того, сума ринкових випусків облігацій, визначених ІА CBonds практично не змінилася, тобто, ринок, як і раніше, характеризується значною кількістю «технічних» випусків та дефіцитом облігацій, привабливих для широкого кола інвесторів.

³⁸ Тобто, не беруть участь у торговельному обороті протягом тривалого часу.

³⁹ Наразі біржовий ринок суттєво дефрагментований в розрізі учасників торгів

державними та недержавними, а особливо – борговими та пайовими цінними паперами.

Табл.3.6 Характеристика ринку облігацій підприємств в Україні у 2010–2012 роках, млрд грн
Джерела: Держстат, НКЦПФР, ІА CBonds.

Показники	2010	2011	2012	Зміна за рік, %
Облігації підприємств, які знаходяться в обігу (ринкові випуски)	49,6	44,9	44,7	-0,24%
- частка у ВВП, %	4,58%	3,45%	3,18%	-0,27%
Обсяг випуску облігацій підприємств - всього	9,49	35,91	48,73	+35,67%
- частка у ВВП, %	0,88%	2,76%	3,46%	+0,70%
- частка у загальному обсязі випуску недержавних ЦП	9,94%	20,04%	35,89%	+15,85%
Обсяг розміщення облігацій підприємств на біржовому ринку	5,08	15,26	18,18	+19,09%
- частка біржового ринку в загальному обсязі випуску облігацій підприємств	53,49%	42,50%	37,31%	-5,20%
Співвідношення обсягу випуску облігацій підприємств та середньорічної суми в обігу, %	17,32%	76,05%	108,76%	+32,71%
Співвідношення обсягу випуску облігацій підприємств на біржовому ринку та середньорічної суми в обігу, %	9,27%	32,32%	40,57%	+8,25%
Кількість випусків облігацій підприємств	149	251	207	-17,53%
Обсяг біржових торгів облігаціями підприємств на вторинному ринку - всього	1,63	6,16	8,19	+32,97%
- в т.ч. ринок РЕПО	0,01	0,07	0,01	-87,85%
Частка вторинного обігу в обсязі торгів облігаціями підприємств на фондових біржах, %	24,4%	28,7%	31,0%	+8,04%
Співвідношення обсягу біржових торгів облігаціями підприємств на вторинному ринку та середньорічної суми в обігу, %	2,98%	13,03%	18,27%	+5,24%
Частка біржових торгів облігаціями підприємств (первинний та вторинний ринок) у загальному обсязі торгів на фондових біржах, %	5,11%	9,10%	9,98%	+0,88%
Частка біржових торгів облігаціями підприємств (первинний та вторинний ринок) у ВВП, %	0,62%	1,65%	1,87%	+0,23%

Частка вторинного ринку облігацій підприємств на біржовому ринку у 2011-2012 роках почала зростати, але поки що операції на фондових біржах більшою мірою пов'язані саме з розміщенням корпоративних облігацій, ніж із забезпеченням їх подальшого ліквідного обігу (обсяг біржового розміщення у 2012 році в 2,22 рази перевищував обсяг вторинного ринку).

Ці та інші проблеми боргового ринку, зазначені у попередньому звіті, залишаються достатньо актуальними. Зокрема, поки що не з'явилися нові інструменти біржового ринку облігацій (біржові та інфраструктурні облігації) та дієві механізми захисту прав інвесторів.

Тим не менше, в 2012 році учасниками фондового ринку активно обговорювалася Концепція розвитку ринку емісійних боргових цінних паперів, створеної під проводом СРО АУФТ за участі Біржі. Як наслідок, вже підготовлені конкретні зміни до законодавчих актів, які покликані вирішити певну частину існуючих на борговому ринку проблем, що стримують його розвиток.

Слід зазначити, що за обсягами торгів облігаціями підприємств Біржа, як і в попередньому році, дещо поступилася ПФТС (табл. 2.2), але все ж посіла перше місце як на первинному, так і на вторинному ринку (табл. 2.3) завдяки активному розміщенню та обігу на Біржі муніципальних облігацій.

Зрозуміло, що цей сегмент біржових торгів поки що є менш ліквідним, більш обмеженим (з огляду на потенційну кількість емітентів), ніж ринок корпоративних облігацій, але достатньо перспективним і інтенсивно зростаючим.

Протягом 2012 року НКЦПФР було зареєстровано 12 випусків облігацій місцевих позик на загальну суму 6,09 млрд. грн. (на 5,51 млрд грн. більше, ніж в попередньому році). Емітентами виступили 4 органи місцевого самоврядування: Київська міська Рада – на суму 5,92 млрд грн., Дніпропетровська міська Рада – 0,1 млрд грн, Запорізька міська Рада – 0,05 млрд грн; Кременчуцька міська Рада – 0,025 млрд грн. Розміщення облігацій Київської та Дніпропетровської міських Рад було проведено саме на Біржі.

Крім того, якщо протягом 2011 року на Біржі було проведено лише розміщення облігацій Харківської міської позик, але був відсутній вторинний обіг муніципальних облігацій, то в 2012 року було забезпечено активний вторинний обіг таких досить надійних та ліквідних інструментів на Біржі (загалом на вторинному ринку було укладено 68 договорів на суму 23,25 млн грн.). Станом на 01.01.2013 до біржового списку було включено 8 серій облігацій місцевих позик 3 емітентів, договори протягом 2012 року уклалися щодо 7 серій муніципальних облігацій.

Подальший розвиток ринків корпоративних та муніципальних облігацій на Біржі пов'язується з наступними факторами:

i) можливістю використання механізму додаткового забезпечення в цінних паперах (по-перше, самі облігації місцевих позик та облігації державних та системних банків можуть бути за певних умов включені до списку інструментів, що застосовуються в якості додаткового забезпечення; по-друге, навіть використання в якості додаткового забезпечення винятково ОВДП здатне надати значний імпульс ліквідності обігу недержавних облігацій);

ii) активізацією ринку РЕПО;

iii) поступовим перетіканням операцій щодо облігацій з позабіржового ринку на фондові біржі через податкове стимулювання біржового обігу;

iv) переведенням муніципальних облігацій на обслуговування до депозитарію НБУ, спрощення процедур їх випуску та стимулювання їх обігу на принципах, аналогічних обігу ДЦП;

v) можливим розширенням видів облігацій в обігу та захисту прав інвесторів завдяки очікуваним законодавчим новаціям.

3.3.3. Ринок акцій

Середньомісячний обсяг торгів на ринку акцій у 2012 році становив 0,81 млрд грн. та 1,77 тис угод (на 75,40% та 33,15% менше за показники 2011 року відповідно – див. табл. 3.3).

Обсяги торгів акціями на Біржі поступово скорочувалися протягом всього року (рис. 3.8), паралельно із аналогічними тенденціями на біржовому ринку загалом, тому скорочення частки Біржі у загальних обсягах торгів акціями на фондових біржах України протягом 2012 року не було критичним – з 49,9% до 41,5%.

Практично так само (майже вчетверо) скоротилися обсяги торгів акціями і на УБ, яка довгий час позиціонувалася в якості лідера цього сегменту, зважаючи, насамперед, на кількість укладених щодо акцій договорів та впровадження технології Інтернет-трейдингу. Тим не менше, тривала збитковість інвестицій в акції призвела до більш суттєвого скорочення кількості договорів на УБ – на 43,7% (з 1,19 до 0,67 млн).

Завдяки тривалому залученню маркет-мейкерів, збільшенню кола акцій в біржовому реєстрі, щодо яких виконувалися лістингові вимоги до ліквідності, проведенню значних договорів в інтересах інституційних інвесторів (ІСІ та НПФ), Біржі вдалося підтвердити лідерство в цьому сегменті Біржових торгів.

Кількість акцій в біржовому списку зросла за 2012 рік з 76 до 153, тобто вдвічі. Це суттєво розширило інструментарій біржової торгівлі (рейтинг акцій за показником ринкової капіталізації див. у Додатку 3).

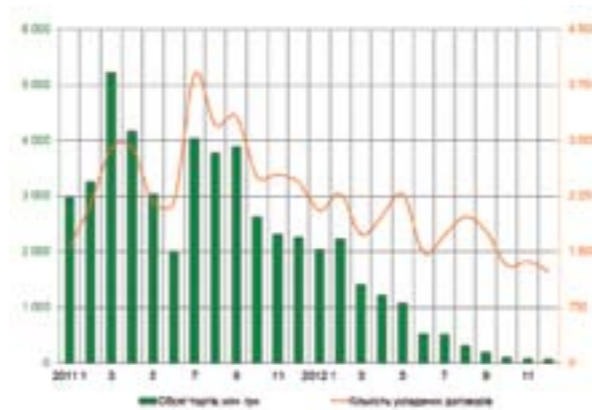

Рис. 3.8. Помісячна динаміка торгів акціями на Біржі у 2011-2012 роках

Однак кількість акцій, щодо яких проходили торги (уклалися договори на Біржі), зростала не так активно – з 48 до 58. Це пов'язано із суто формальним виконанням більшістю емітентів вимоги законодавства про акціонерні товариства щодо обов'язкового включення акцій до біржового списку принаймні однієї української фондової біржі. Через відсутність вимог до обов'язкового підтримання ліквідного обігу цих цінних паперів (наприклад, маркет-мейкерами) значна кількість акцій ПАТ в біржових списках українських фондових бірж жодного разу не ставала об'єктом біржових договорів⁴⁰. В якості позитивної тенденції слід підкреслити, що новою редакцією Положення про функціонування фондових бірж, затвердженою Рішенням НКЦПФР №1688 від 22.11.2012, передбачено можливість укладення ТЦП договору про виконання послуг маркет-мейкера не тільки з біржею, але й безпосередньо з емітентом, що значною мірою надає емітенту певні важелі щодо контролю за ситуацією на ринку своїх акцій.

В останні роки значущість акцій для національного біржового ринку значно зменшилася: частка акцій в загальному обсязі біржових торгів цінними паперами скоротилася з 40,15% у 2010 році до 8,87% у 2012 році (табл. 3.7); за рік через акції на ринок залучається сума, що не перевищує 5% ВВП⁴¹, причому біржові розміщення акцій майже відсутні; зростання сукупної вартості акцій лістингових компаній є наслідком екстенсивного зростання біржових реєстрів (через мінімальні лістингові вимоги до ліквідності акцій), але не призводять до еквівалентного зростання кола привабливих інструментів та збільшення ліквідності ринку. На відміну від світових тенденцій, пов'язаних із значним зростанням цін акцій у 2012 році, на українському ринку фондові індекси черговий раз зафіксували провальну динаміку.

Табл.3.7 Характеристика ринку акцій в Україні у 2010–2012 роках, млрд грн
Джерела: Держстат, НКЦПФР

Показники	2010	2011	2012	Зміна за рік, %
Капіталізація лістингових акцій	171,8	179,9	275,0	+52,90
- частка у ВВП, %	15,87%	13,81%	19,52%	+5,71
Обсяг випуску – всього	40,59	58,16	46,88	-19,39
- частка у ВВП, %	3,75%	4,47%	3,33%	-1,14
- частка у загальному обсязі випуску недержавних цінних паперів	42,48%	32,46%	34,53%	+2,07
Обсяг розміщення на біржовому ринку	0,20	0,00	0,01	+5295,24
- частка біржового ринку в загальному обсязі випуску	0,50%	0,00%	0,02%	+0,02
Співвідношення обсягу випуску та середньорічної капіталізації лістингових акцій, %	28,26%	33,08%	20,61%	-12,47
Кількість випусків	5 052	2 513	237	-90,57
Обсяг біржових торгів акціями на вторинному ринку - всього	52,50	79,22	23,43	-70,42
- в т.ч. ринок РЕПО	5,57	17,12	6,46	-62,27
- в т.ч. ринок приватизації	0,21	0,02	0,07	+197,58
Частка вторинного обігу в обсязі торгів акціями на фондових біржах, %	99,6%	100,00%	99,95%	-0,05
Співвідношення обсягу біржових торгів на вторинному ринку та середньорічної капіталізації лістингових акцій, %	36,56%	45,06%	10,30%	-34,76
Частка біржових торгів акціями у загальному біржовому обороті, %	40,15%	33,65%	8,87%	-24,78
Частка біржових торгів акціями у ВВП, %	4,87%	6,08%	1,66%	-4,42

⁴⁰ Наприклад, на ПФТС, що є лідером за кількістю цінних паперів в біржовому списку, станом на 31.12.2012 до торгів було допущено 646 акцій. При цьому протягом

листопада-грудня, згідно рейтингів ПФТС, договори уклалися лише стосовно 77-78 випусків акцій, тобто лише 12% від загальної кількості акцій в біржовому списку.

⁴¹ Понад те, більшість емісій в останні роки пов'язана не стільки з залучення коштів через випуск акцій, скільки з приведенням акціонерними товариствами

своїєї діяльності у відповідність до законодавства.

Зниження інтересу національних інвесторів до акцій як об'єкта інвестування (навіть незважаючи на впровадження технології Інтернет-трейдингу, яка мала надати ринку новий поштовх для розвитку) та емітентів як механізму залучення коштів, пов'язана із наступним:

1) ринок все ще недостатньо ліквідний та регульований для адекватного визначення справедливої ціни;

2) прогалини у законодавстві та відсутність відповідного правозастосування дозволяють маніпулювати цінами, використовувати інсайдерську інформацію – хоча регулятор намагається вирішити цю проблему в рамках створюваної системи розкриття інформації;

3) існують проблеми з використанням інституційними інвесторами біржової ціни як орієнтиру⁴²; втім, у 2013 році очікується більш ретельне регулювання цієї сфери – насамперед, завдяки набранню чинності змін до Податкового кодексу України, які спрямовані на стимулювання біржового обігу цінних паперів через диверсифікацію ставок акцизу для біржових та позабіржових операцій, визначають біржовий курс в якості «звичайної» ціни;

4) рівень корпоративного управління незадовільний – причому це стосується іноді навіть компаній, що володіють активами в Україні, але створені у іноземних юрисдикціях з метою збільшення можливостей для залучення коштів на іноземних ринках капіталу;

5) недостатність інтересу до стимулювання публічного національного ринку акцій з боку держави – зокрема, приватизація проходила переважно поза біржами, відсутнє будь-яке підтримання ФДМУ вартості акцій, що належать державі, на біржовому ринку, що позбавляє його значного кола потенційно привабливих інструментів;

6) відсутність достатньої кількості інструментів з високими інвестиційними характеристиками має наслідком багаторічну концентрацію ринку акцій насамперед в сегменті торгів практично одними й тими самими акціями – так званими «блакитними фішками», коло яких з роками майже не змінюється.

Проблема загальної обмеженості кола акцій в біржовому обігу погіршується ще й через існуючі лістингові вимоги⁴³, що не дозволяють включити в біржовий реєстр більш-менш ліквідні акції малих та середніх за капіталізацією та/або фінансовими показниками компаній, внаслідок чого в них не можуть інвестувати інституційні інвестори (насамперед, банки та НПФ). Втім, як вже зазначалося, наприкінці 2012 року, зокрема за ініціативою Біржі, до Положення про функціонування фондових бірж було внесено зміни, що дещо диверсифікували лістингові вимоги. Було підсилено вимоги до ліквідності та free-float акцій 1 рівня лістингу та, навпаки, зменшено вимоги до фінансових показників акцій 2 рівня лістингу.

Понад те, обмежені можливості щодо залучення коштів через випуск акцій в Україні призводять до того, що перспективні, зростаючі українські компанії розглядають як більш привабливі для розміщення та обігу міжнародні біржі. Такі умовно іноземні емітенти – власники українських активів, створені у формі SPV винятково для зниження ризиків (пов'язаних із правовою непривабливістю та незрозумілістю для міжнародних інвесторів української юрисдикції), більшої ефективності та меншої вартості залучення коштів на міжнародних фондових біржах, значно більш ліквідних ніж українські. Це також позбавляє українських інвесторів можливості вкладати кошти в зазначені активи.

В умовах обмеженості інструментарію на ринку акцій, недостатньої ліквідності, непривабливості ринку для емітентів та інвесторів, зрозумілою є зацікавленість учасників ринку у впровадженні акцій іноземних емітентів, активи яких знаходяться в Україні, в обіг на українських біржах. Біржа у 2011 році розпочала спільну з СРО АУФТ роботу щодо розроблення Концепції доступу на український фондовий ринок фінансових інструментів іноземних емітентів, активи яких розташовані в Україні, яка передбачає щільний контроль цього сегменту ринку з боку НКЦПФР та НБУ. Наприкінці 2012 року було прийняте Положення про допуск цінних паперів іноземних емітентів до обігу на території України, затверджене Рішенням НКЦПФР від 22.11.2012 № 1692, яке набрало чинності вже на початку 2013 року та, поряд з іншими нормативно-правовими документами, значною мірою заклало правове підґрунтя для впровадження в обіг на українських фондових біржах емітентів іноземних цінних паперів, що володіють активами в Україні.

Ще одним шляхом розширення кола акцій в обігу на Біржі є підтримання лояльної тарифної політики. Тарифи Біржі щодо включення цінних паперів в біржовий список є найнижчими в Україні, внаслідок чого значна кількість новостворених ПАТ обрала Біржу в якості базового торговельного майданчика.

Крім того, незважаючи на невисоку значущість для сучасного біржового ринку приватизаційних торгів, вже на початку 2013 року, очікується підписання договору з ФДМУ щодо продажу на Біржі пакетів акцій, що належать державі.

Тим не менше, з визначених вище причин, за оцінками Біржі, в середньостроковій перспективі не варто очікувати значної активізації публічного ринку акцій в Україні. Звісно, Біржа буде продовжувати свою активну присутність та розвиватиме цей сегмент як універсальна фондова біржа, що здатна створити умови для забезпечення ліквідності торгів максимально можливою кількістю фінансових інструментів. Але пріоритетною для Біржі на даному етапі залишається концентрація на розвитку сегментів емісійних боргових цінних паперів та строкового ринку.

⁴² Зокрема, регулятори фінансових ринків продовжують застосовувати відмінні методологічні підходи до оцінки вартості активів інституційних інвесторів, і деякі з цих підходів ґрунтуються на відмінних від біржового курсу (найбільш на сьогодні адекватного цінового орієнтиру) котируваннях, наприклад, на котирувальній ціні покупця. При цьому повсякчас на біржах (особливо на адресному ринку/ринку котирувань) можна виставити практично будь-яку ціну покупця, дещо обмежену лише лістингових ЦП.

Крім того, чинне регулювання зазвичай не враховує той факт, що в Україні існують 10 фондових бірж, і одні й ті самі фінансові інструменти мають обіг на кількох біржах одночасно. Для переважної більшості інституційних інвесторів відсутній методологічний підхід для цього випадку. Тільки для ІСІ та (знедавна) НПФ існує чіткий критерій – застосовувати мінімальний показник з розрахованих біржами біржових курсів. Натомість, наприклад, для акціонерних товариств (при визначенні біржового курсу як ринкової ціни для можливого викупу акцій у міноритарних акціонерів) така ситуація нерегульована, що спричиняє істотні ризики правові ризики.

⁴³ Переважна більшість акцій, які позиціонуються в Україні як "блакитні фішки", має занадто низький free-float: при стандартній мінімальній вимозі до free-float на переважній більшості фондових бірж світу 25% (іноді для альтернативних сегментів біржових торгів – 15%) в Україні середній free-float акцій, що входять до складу кошиків найбільш популярних фондових індексів, не перевищує 10%. Відсутність відповідних лістингових вимог не стимулює мажоритарних акціонерів до запровадження відповідних заходів щодо підвищення публічності обігу акцій та, покращання корпоративного управління, що створює ризики для інвесторів, захист інтересів яких в такій ситуації є досить умовним.

Також у мажоритарних акціонерів найбільш капіталізованих українських компаній відсутні стимули до зваженої дивідендної політики (за 2008-2009 рр. емітенти українських "блакитних фішок" сплатили своїм акціонерам менші дивіденди, ніж у середньому по ринку).

Понад те, волатильність ліквідних українських акцій свідчить про дисфункціональність біржового ринку щодо виконання цінової функції.

3.4. Торговельні та розрахункові технології

Базовий торговий термінал Біржі ВІТ eTrade, перший реліз якого було розроблено ще у 2006 році, в останні роки остаточно здобув найбільш важливу для будь-якого програмного забезпечення характеристику – визнання з боку учасників фондового ринку (банків, ТЦП, емітентів), задоволеність та лояльність користувачів, що візуалізується у постійно зростаючій кількості учасників біржових торгів.

У жовтні 2012 року членам Біржі було представлено вже 27-ий реліз торгового терміналу Біржі (втретє за рік – і це не кажучи про вихід першого релізу окремого модулю торгового терміналу для торгів на строковому ринку ВІТ eTrade Future). Можливість регулярного оновлення функціональних можливостей та інтерфейсу біржового терміналу відповідно до побажань учасників торгів, змін у взаємодії з суб'єктами ринкової інфраструктури, нормативно-регулюванні, а також внаслідок впровадження нових торговельних або розрахункових технологій є однією з найбільш суттєвих конкурентних переваг Біржі.

Біржа довела, що програмне забезпечення, розроблюване національним розробником, який входить до складу біржового холдингу, не тільки не поступається програмним продуктам конкурентів, але випереджає його за низкою параметрів – завдяки розробці та надійній підтримці у повній відповідності до особливостей українського фондового ринку, національного законодавства (як базового, так і податкового, бухгалтерського, в сфері ЕДО і ЕЦП тощо), щільній інтеграції з сумісними програмними продуктами (зокрема, можливостями автоматичного формування звітності до регулятора), зручності формування та адміністрування документів (в т.ч. первинних) завдяки легітимним технологіям ЕДО.

Наведемо кілька прикладів реакції нових членів Біржі (насамперед, банків), які вперше скористалися торговим терміналом, щодо його функціональних можливостей (озвучені при взаємодії з бек-офісом Біржі, тож, напевне, це слід сприймати з врахуванням природної безпосередності брокерів):

«Як все в терміналі відмінно і швидко виходить! А в супроводі з боку Біржі – найкращі люди на світі!»
«Ваш термінал набагато кращий та значно перевершує за функціональними можливостями термінал біржі, де торгував дотепер.»
«Щиро дякуємо! І дійсно інтуїтивно зрозуміло. Впевнені, що і надалі будемо плідно працювати!»
«Враження про термінал найкращі. Просто відмінний термінал! Коли додасте в нього папери американських, китайських та європейських емітентів, то відбою у вас від користувачів не буде! Все сподобалося, все зрозуміло. Термінал про все повідомляв. Зберігачу все теж було зрозуміло. Супровід по операціях з ОВДП теж сподобався.»

А ось значно більш формальна, але вкрай важлива для Біржі думка НБУ, висловлена в Акті тестування торгів ДОО з використанням ЕТС Біржі:

«Перевірено відповідність функціональних характеристик торгового терміналу ВІТ eTrade щодо проведення усіх видів операцій за участю НБУ та забезпечення зручності введення заявок... Успішно виконано процедуру крос-сертифікації ключів ЕЦП між ЦСК НБУ та АЦСК КФЦ, що забезпечило участь уповноважених осіб-брокерів НБУ у торгах, що проводилися у захищеному режимі з використанням ключів ЕЦП... Торговий термінал Біржі працює у відповідності до інструкції користувача та вимог... НБУ... Програма тестування успішно виконана в повному обсязі...». Не буде перебільшенням сказати, що для забезпечення допуску НБУ до торгів Біржа пройшла комплексний ІТ-аудит із залученням фахівців низки структурних підрозділів НБУ (зокрема, Департаменту інформаційних технологій та Управління захисту інформації). Природно, що отриманий від НБУ, який є не тільки регулятором фондового ринку, але й значущим розробником і користувачем ІТ, позитивний висновок є дуже важливим для Біржі.

Певна річ, що Біржа отримує не тільки позитивні, але іноді й критичні зауваження, оскільки будь-який програмний продукт (а тим більше такий, що має складну ІТ-логіку, вимагає широкого каналу доступу до мережі Інтернет, інтегрований із засобами КЗІ тощо) може стикатися як із зовнішніми (некоректне адміністрування з боку корпоративних систем захисту інформації, неналежне користування, збої в роботі провайдерів інтернет-послуг), так і з внутрішніми (тимчасовий технічний збій у функціонуванні ЕТС Біржі, депозитарію, платіжної організації) технічними або комунікаційними проблемами. Тим не менше, Біржа здатна не тільки активно модифікувати біржовий термінал, аби його інтерфейс був максимально зручний та зрозумілий для користувачів, але й знижувати зазначені ризики. Йдеться про ретельну взаємодію з підрозділами захисту інформації банків та ТЦП, надійну підтримку користувачів при проведенні торгів та розрахунків, забезпечення стабільного каналу зв'язку через наявність кількох провайдерів, обслуговуючих біржу та платіжну організацію і т.і.

Зрозуміло, що ЕТС Біржі наразі навряд чи здатна конкурувати з міжнародними лідерами біржового ринку за характеристиками біржової платформи (швидкість оброблення трансакцій, максимальна кількість учасників торгів та одночасно виставлених заявок тощо), але вони цілком достатні для сучасного етапу розвитку фондового ринку України. Втім, фактично існуюча ІТ-реалізація біржової платформи за певними параметрами навіть складніша за деякі міжнародні аналоги – через необхідність інтеграції одночасно з трьома депозитаріями, чотирма ЦСК, іншими численними суб'єктами розгалуженої інфраструктури ринку. Саме постійна інтеграція до існуючих та реалізація власних моделей клірингу і розрахунків дозволила Біржі впевнено почувати себе на національному біржовому фондовому ринку, який в останні роки переживає період інтенсивних змін.

У 2007 році Біржа першою в Україні реалізувала технологію торгів т.зв. «ринку заявок» (Order-Driven Market), де були гарантовані розрахунки між учасниками біржових торгів за договорами щодо цінних паперів за принципом DvP. До останнього часу питання клірингу (насамперед, грошового та такого його найбільш універсального на сьогодні виду, як централізований кліринг), так само як і питання переказу коштів на виконання зобов'язань за укладеними на фондових біржах договорами за-

лишалися недостатньо врегульованими в чинному законодавстві України. Фрагментарність, яскраво виражений галузевий характер та іноді суперечливість вимог до суб'єктів та процедур клірингу і розрахунків негативно впливають на функціонування інфраструктури національного фінансового ринку.

Значно ускладнює ситуацію той факт, що в Україні функціонує значна кількість депозитаріїв цінних паперів, кожен з яких має свої погляди на поточну та перспективну ІТ-реалізацію, а також організаційну та технологічну складову взаємодії з організаціями торгівлі для впровадження моделей клірингу і розрахунків.

Недостатня нормативна врегульованість базових питань інфраструктури фінансового та товарного ринків призвела до стану, коли в Україні були створені окремі і різнорідні системи клірингу не тільки на різних біржових ринках (фондовому, строковому, товарному), але навіть за різними фінансовими інструментами в межах одних і тих самих фондових бірж. Більш того – до перекручування базових понять фінансової інфраструктури в Україні. Це призводило до неефективних витрат в економіці на створення дублюючих одна іншу, але не комунікованих між собою інфраструктурних моделей, а відмінність практик щодо системи клірингу та розрахунків на вітчизняному та іноземних фондових ринках стримує прихід іноземних інвесторів до української економіки.

Ситуація має суттєво змінитися на краще після набрання чинності восени 2013 року Законом України «Про депозитарну систему України», який покликаний:

по-перше, більшою мірою централізувати депозитарну систему України (замість трьох депозитаріїв залишаються два: НДУ для недержавних цінних паперів, НБУ для державних та муніципальних; в перспективі передбачається і подальша централізація);

по-друге, врегулювати питання клірингу і розрахунків на фінансових ринках шляхом їх більш однозначного визначення, конкретизації функцій та суб'єктів клірингу та розрахунків в цінних паперах та коштах;

по-третє, створити універсальну національну систему грошових розрахунків для обслуговування торгів на фінансових ринках на базі створюваного під контролем центрального банку Розрахункового центру (на базі ВДЦП).

В умовах необхідності впровадження різних регламентів інформаційної взаємодії з різними депозитаріями, Біржа також була вимушена значно диверсифікувати розрахункові та торговельні технології. В той самий час, саме такі новації значною мірою забезпечили зростання конкурентоспроможності Біржі на національному рівні. Безумовно, Біржу та учасників біржових торгів і розрахунків очікують у 2013 році активні зміни на ринку, пов'язані із інтеграцією з Розрахунковим центром, централізацією депозитарних активів у вигляді недержавних цінних паперів в НДУ, переведенням облігацій місцевих позик на депозитарне обслуговування до депозитарію НБУ тощо. Але і після запланованої уніфікації та підвищення державного контролю за системою клірингу і розрахунків в Україні, в Біржі залишиться чимало можливостей щодо подальшої модернізації торговельних, розрахункових і клірингових технологій, спрямованих на підвищення ліквідності та спрощення доступу до біржових торгів.

Наразі технології розрахунків на Біржі відрізняються відповідно до особливостей:

- взаємодії з депозитаріями – щодо розрахунків у цінних паперах;

- взаємодії з платіжною організацією – щодо забезпечення переказу коштів, грошового клірингу та виконання функції центрального контрагента;

- обігу фінансових інструментів.

Табл.3.8 Взаємодія Біржі з депозитаріями цінних паперів у 2012 році
Джерело: НБУ, НДУ, ВДЦП

Показники	НДУ	ВДЦП	НБУ
Обсяг розрахунків щодо цінних паперів за наслідками торгів на Біржі, проведений через депозитарій, млрд грн.	19,7	9,3	105,5
- частка депозитарію в обсязі торгів Біржі	13%	6%	72%
Загальний обсяг біржових розрахунків щодо цінних паперів, проведений депозитарієм, млрд грн.	24,6	56,7	179,1
- частка Біржі в загальному обсязі біржових розрахунків, проведених депозитарієм	80%	16%	59%

Розрахунки в цінних паперах

Біржа першою в Україні у 2007-2008 роках уклала договори та реалізувала регламенти взаємодії з всіма діючими в Україні депозитаріями: НДУ, ВДЦП, НБУ (виконує функції депозитарію ДОУ).

Цей факт, а також забезпечення у 2010-2011 роках за ініціативи учасників фондового ринку впровадження кореспондентських відносин між депозитаріями НДУ та ВДЦП, дозволяє учасникам біржових торгів проводити операції на Біржі, незалежно від того, яким депозитарієм (НДУ/ВДЦП) обслуговується емітент цінних паперів.

З огляду на більш привабливі тарифи, прийняті НДУ у 2010 році за ініціативою Біржі, значна частка укладених на Біржі договорів щодо недержавних цінних паперів розраховувалося через депозитарій НДУ. Втім, з огляду на домінування на Біржі у 2012 року ринку державних облігацій, розрахунки щодо найбільшої частки біржових договорів (59% загального обсягу торгів на Біржі) забезпечувалися депозитарієм НБУ (табл. 3.8).

Грошові розрахунки (переказ коштів)

Переказ коштів за договорами, укладеними на Біржі, забезпечується наступними складовими платіжної системи:

- платіжною організацією внутрішньодержавної небанківської платіжної системи «Розрахункова Фондова Система» – ПАТ «ФК «Сучасні Кредитні Технології» (див. п.4.2),

- банками за допомогою системи проектів платіжних доручень (амперсантів), створеною НБУ для забезпечення розрахунків щодо ДОУ в межах СЕП,

- ГУ НБУ по Києву та Київській області (за наслідками нетінгу на ринку ДОУ),

- банками, що обслуговують учасників біржових торгів (членів біржі та/або емітентів та/або андеррайтерів та/або клієнтів членів біржі).

Зрозуміло, що через найбільше зростання саме сегменту ДЦП, частка розрахунків в межах ВНПС РФС значно скоротилася – з 65% грошових зобов'язань за наслідками торгів на Біржі у 2011 році до 17% у 2012 році (табл. 3.9).

Табл.3.9 Взаємодія Біржі зі складовими платіжної системи України у 2012 році
Джерело: НБУ, СКТ

Технологія грошового клірингу і розрахунків	Обсяг клірингу і розрахунків, млрд грн.	Частка в загальному обсязі біржових торгів, %
Через ВНПС РФС (ринок заявок, строковий ринок)	25,2	17,3%
Між банками під контролем НБУ, в т.ч. з використанням рахунку Біржі в ГУ НБУ по Києву та Київській області (ринку державних облігацій)	105,5	72,3%
Між банками, що обслуговують учасників біржових торгів (ринки розміщення, аукціону, адресний)	15,3	10,5%

Відповідно до зазначених особливостей розрахунків у цінних паперах та інших особливостей на Біржі впроваджено наступні ринки, тобто, окремі сегменти біржових торгів, які відповідно до Правил Біржі мають особливості обігу цінних паперів та інших фінансових інструментів, умов, порядку, строків виконання зобов'язань за договорами, укладеними на Біржі.

Станом на початок 2013 року на Біржі реалізовані 7 ринків, з яких 6 (ринків заявок, адресний ринок, ринок розміщення, ринок аукціону, ринок ДОУ, строковий ринок) активно функціонують, а ринок РЕПО вимагає подальшої активізації за рахунок вдосконалення Правил Біржі та залучення активних операторів.

Ще раз підкреслимо: в умовах, коли національна розрахункова та клірингова модель існує поки що тільки в рамках ЗУ «Про депозитарну систему України» та активно дискусюваного ПЗУ «Про похідні фінансові інструменти (деривативи)», дуже важливо, що існуюча ІТ-реалізація ЕТС Біржі задовольняє не тільки сьогодиншнім потребам, але й потребам найближчого і середньострокового майбутнього. Ринок сьогодні отримав тільки принципові стимули в реалізації клірингу та розрахунків, але деталі (нормативні документи та регламенти інформаційної взаємодії, що мають врегулювати процеси клірингу і розрахунків відповідно до оновленого законодавства) ще тільки осмислюються і відпрацьовуються.

Чималий досвід свідчить, що правову та технологічну інтеграцію будь-яких національних фондових ринків в межах міжнародних біржових холдингів найчастіше ускладнюють не питання торговельних технологій (обмеження доступу до торгів, лістингових вимог або біржове ціноутворення), а саме питання поєднання існуючих національних розрахункових систем, моделей депозитарного обліку, правового режиму рахунків, особливостей регулювання суб'єктів, що традиційно надають послуги клірингу та розрахунків, взаємодії з інфраструктурою фінансових ринків⁴⁴.

Тому спроможність Біржі оперативної та якісно реалізувати нові моделі клірингу і розрахунків⁴⁵ та забезпечувати їх сумісність із вже існуючими (або лояльній для учасників торгів і розрахунків процес переходу з однієї технології до іншої) є більш ніж актуальною для підтримання лідерства на національному біржовому ринку та можливій участі в інтеграційних процесах з більш зрілими міжнародними ринками капіталу.

3.4.1. Ринок заявок, адресний ринок, ринок ДОУ

Ринок заявок є найбільш базовою торговою технологією, вперше в Україні реалізованою на Біржі. За цією технологією у 2012 році було укладено 37,3% загальної кількості біржових договорів на суму, що становила 10,4% загального обсягу біржових торгів (табл. 3.10).

Табл.3.10 Основні характеристики ринку заявок та адресного ринку на Біржі

Найменування ринку	Ринок Заявок	Адресний ринок
Рік впровадження на Біржі	2007	2010
Рік перших торгів на Біржі	2007	2011
Модель торгівлі	Безперервний подвійний аукціон зустрічних анонімних заявок Order-Driven Market	Безперервний подвійний аукціон зустрічних не анонімних заявок Quote-Driven Market
Види заявок	Ринкові, лімітні, стоп-заявки, стоп-ліміт-заявки	
Критерій укладення договорів	Співпадіння цінових умов та часу виставлення заявки	Співпадіння цінових умов зустрічних адресних заявок
Допуск брокерів до торгів	Після отримання доступу до ЕТС Біржі в торговому режимі	
Інструменти, допущені до торгів	ЦП та інші фінансові інструменти, що включені до Біржового списку	
Інструменти, щодо яких фактично проходили торги протягом 2012 року	Акції, облігації підприємств, ОВДП, інвестиційні сертифікати, облігації місцевих позик	
Депонування активів	100% попереднє депонування ЦП та коштів	100% попереднє депонування ЦП
Модель розрахунків	DvP T+0	DvP T+0, T+n (1+3)
Розрахунки в цінних паперах	НДУ/ВДЦП/НБУ	
Грошові розрахунки	Щодо недержавних ЦП – винятково в межах ВНПС РФС; щодо ОВДП – між банками під контролем НБУ, в т.ч. з використанням рахунку біржі в ГУ НБУ по Києву та Київській області	Щодо недержавних ЦП – в межах ВНПС РФС або між банками, що обслуговують учасників біржових торгів; щодо ОВДП – між банками під контролем НБУ
Використання цін для розрахунку Біржового курсу	Враховуються	Не враховуються
ПЗ учасників торгів	Торговий термінал ВІТ eTrade	
Обсяг торгів на Біржі у 2012 році, млрд грн*	15,21	107,41
- частка у загальному обсязі торгів	10,4%	73,6%
Кількість укладених на Біржі договорів у 2012 році*	27 318	3 271
- частка у загальній кількості договорів	37,3%	4,5%

* До загальних обсягів торгів та кількості договорів включені і показники ринку державних облігацій України, оскільки договори щодо ОВДП уклалися за технологіями ринку заявок або адресного ринку

⁴⁴ Див., зокрема, консультативний документ Генерального директората з питань внутрішнього ринку та послуг ЄС «Legislation on legal certainty of securities holding and dispositions» («Законодавство щодо правової визначеності при зберіганні та розпорядженні цінними паперами»), Брюссель, січень 2011, джерело: http://ec.europa.eu/internal_market/consultations/docs/2010/securities/consultation_paper_en.pdf.

⁴⁵ Варто зазначити, що Біржа практично завжди першою серед фондових бірж України тестує та опрацьовує нові регламенти інформаційної взаємодії з НБУ, що виконує функції депозитарію державних цінних паперів.

У 2011 році додатково до ринку заявок було впроваджено технологію адресного ринку, (аналог ринку заявок, який передбачає адресний (не анонімний) спосіб подання заявок, не вимагає обов'язкового попереднього депонування коштів в СКТ. З огляду на недостатньо конкурентний спосіб укладення біржових договорів, за наслідками торгів на адресному ринку за Правилами Біржі біржовий курс не визначається. Втім, на відміну від традиційного ринку котирування, Біржа ретельно контролює виконання зобов'язань за укладеними на адресному ринку договорами (відомість сквитованих розпоряджень до депозитарію надсилається винятково за умови, що від обох учасників адресного договору засобами ЕТС Біржі отримано електронний документ про виконання зобов'язань щодо переказу коштів).

За правилами ринку заявок та адресного ринку (в окремих випадках – ринку аукціону) реалізовані торги на ринку державних облігацій України, який забезпечив 72,3% загального обсягу торгів на Біржі.

Цей ринок виокремлений від інших за видом ЦП, а не торговельною технологією через специфічні умови розрахункової моделі, реалізованої НБУ (детальніше див. п.3.3.1). З огляду на значні суми договорів, особливості розрахункової моделі та процедури погодження укладення договорів, на ринку ДОУ переважають заявки, виставлені за технологією адресного ринку. Втім, по-перше, це не відрізняється від міжнародної практики, по-друге, не надто впливає на об'єктивність ціноутворення, оскільки для боргових цінних паперів ціни взагалі менш волатильні, ніж на ринку акцій, та залежать зазвичай від інших факторів.

Тим не менше, хоча на ОВДП не розповсюджуються вимоги щодо обов'язкової наявності біржового курсу (з точки зору оцінки вартості активів та об'єкту оподаткування спеціальним податком (акцизом) з відчуження цінних паперів), саме на ринку заявок щодо ОВДП зазвичай виставляються найбільш ринкові заявки, які використовуються як орієнтир для визначення ринкової вартості інструментів державного боргу.

Після подальшого зростання кількості договорів, більш активного інтересу для неттінгових технологій та використання додаткового забезпечення в цінних паперах можна очікувати зростання частки договорів, що укладаються за технологією ринку заявок, тобто, на максимально конкурентних умовах.

3.4.2. Ринок розміщення, ринок аукціону

Ринок розміщення цінних паперів та інших фінансових інструментів (далі – ринок розміщення) був другою впровадженою на Біржі торговою технологією, створеною для автоматизації та зниження ризиків проведення емітентами та/або андеррайтерами операцій з розміщення цінних паперів. За цією технологією у 2012 році було укладено біржових договорів на суму, що становила 8,2% загального обсягу біржових торгів (табл. 3.11).

Табл.3.11 Основні характеристики ринку розміщення та ринку аукціону на Біржі

Найменування ринку	Ринок розміщення	Ринок аукціону
Рік впровадження на Біржі	2007	2007
Рік перших торгів на Біржі	2007	2007
Модель торгівлі	Односторонній дискретний аукціон (discrete auction) з анонімними/не анонімними/закритими/іншими сценаріями згідно Регламенту розміщення/аукціону	
Види заявок	Конкурентні (лімітні та крокові), неконкурентні (прості та грошові)	
Критерій укладення договорів	Неконкурентні заявки - за середньозваженою ціною; конкурентні заявки – за ціною вище ціни відсіку (пропорційно обсягу)	
Доступ брокерів до торгів	Згідно Регламенту розміщення/аукціону	
Інструменти, допущені до торгів	ЦП, що розміщуються на Біржі	ЦП, що відповідають умовам аукціону
Інструменти, щодо яких фактично проходили торги протягом 2012 року	Облігації підприємств, облігації місцевих позик, опціонні сертифікати	Опціонні сертифікати
Депонування активів	100% депонування ЦП, механізм застосування грошового ліміту визначається Регламентом розміщення	Механізм застосування грошового ліміту визначається Регламентом аукціону
Модель розрахунків	Згідно Регламенту розміщення/аукціону	
Розрахунки в цінних паперах	НДУ/ВДЦП	
Грошові розрахунки	Між банками, що обслуговують членів Біржі (їх клієнтів)	Між банками, що обслуговують членів Біржі (їх клієнтів)
Використання цін для розрахунку біржового курсу	Не враховуються	
Використовуване учасниками торгів ПЗ	Торговий термінал BIT eTrade, віддалений термінал про-давець BIT eTrade IPO	
Обсяг торгів на Біржі у 2012 році, млрд грн.*	11,90	0,23
- частка у загальному обсязі торгів	8,2%	0,2%
Кількість укладених на Біржі договорів у 2012 році*	250	525
- частка у загальній кількості договорів	0,3%	0,7%

* До загальних обсягів торгів та кількості договорів включені і договори щодо опціонних сертифікатів, які уклалися за технологіями ринку розміщення або аукціону

На ринку розміщення Біржа реалізувала найпоширеніший на сьогоднішній день у світі та звичний для іноземних інвесторів метод проведення розміщення/аукціону - так званий «американський» метод формування книги заявок (book-building), тобто метод аукціону, при якому здійснюється збір заявок на придбання цінних паперів, формування книги (журналу) заявок (book), а після закінчення строку подання заявок укладаються договори на придбання цінних паперів, які (так само, як і на інших ринках) автоматично формуються засобами ЕТС Біржі у вигляді електронних документів та відображаються у ПЗ ініціатора та учасників аукціону.

На базі цієї ж технології згодом було модифіковано і ринок аукціону (який спочатку було реалізовано на платформі ринку заявок), створений з метою організації аукціонів з купівлі/продажу значних пакетів цінних паперів членами Біржі або іншими учасниками біржових торгів, в т.ч. державними органами. Технологічно організація аукціонів на ринках розміщення та аукціону передбачає використання наступних програмних продуктів, інтегрованих з ЕТС Біржі та сервісами ЦСК КФЦ:

1) віддаленого терміналу продавця ВІТ eTrade IPO, який дозволяє ініціатору аукціону (емітенту/андерайтеру/члену Біржі) автоматично визначати найкращі заявки відповідно до критеріїв, визначених регламентом аукціону, акцептувати/відхилити заявки учасників аукціону, контролювати та надавати Біржі електронні документи про виконання зобов'язань за договорами, укладеними протягом аукціону;

2) базового торгового терміналу ВІТ eTrade, за допомогою якого члени Біржі виставляють заявки на купівлю/продаж фінансових інструментів, що є предметом аукціону;

3) адміністративного модулю у рамках ЕТС Біржі, що забезпечує допуск членів Біржі до торгів та контроль відповідності вимогам, зазначеним у регламенті аукціону, а також інші функції адміністрування, певна частка яких (відповідно до особливостей аукціонів, ініційованих органами державної влади) можуть бути делеговані Біржею ініціатору аукціону.

Забезпечення організаційної та технологічної зручності у проведенні первинного розміщення цінних паперів (насамперед – облігацій) для емітентів і андерайтерів дозволило збільшити обсяги торгів на ринку розміщення порівняно з 2011 роком з 3,15 до 11,90 млрд грн., тобто у 3,8 рази. Частка Біржі у загальному обсязі проведених через фондові біржі розміщень цінних паперів у 2012 році зросла з 20% до 49%.

При цьому біржовий ринок розміщення має значні передумови для подальшого зростання. На сьогодні серед емісійних цінних паперів більш-менш активно розміщуються на фондових біржах облігації підприємств (на біржах їх було розміщено у 2012 році на суму 18,18 млрд грн), облігації місцевих позик (на суму 6,25 млрд грн.) та опціонні сертифікати. При цьому на біржовому ринку було розміщено лише 37,3% загальної суми випуску облігацій підприємств, натомість облігації місцевих позик та опціонні сертифікати розміщалися винятково на біржах.

Акцій на біржах у 2012 році було розміщено лише на 11,33 млн. грн. (0,024% загального випуску акцій). Державні облігації розміщуються у регульованих умовах (через первинних дилерів та із застосуванням засобів автоматизації НБУ), але теж поза межами біржового ринку.

Передумовою для зміни ситуації (принаймні, на ринку акцій) є набуття чинності з 01.01.2013 змін до ст. 33 ЗУ «Про цінні папери та фондовий ринок»⁴⁶ щодо здійснення ПАТ публічного розміщення акцій додаткових емісій лише на фондовій біржі.

Зрозуміло, що стимулювання саме біржового розміщення емісійних цінних паперів може бути ефективним фактором для розвитку біржового сегменту національного фондового ринку.

3.4.3. Ринок РЕПО та строковий ринок

3 травня 2012 року на Біржі почалися торги строковими контрактами, а саме ф'ючерсами на Український індекс депозитних ставок за депозитами фізичних осіб (індекс UIRD).

Правила та специфікації строкових контрактів були зареєстровані регулятором влітку 2011 року, втім, торги розпочалися після того, як СКТ погодила в НБУ нову редакцію Правил ВВПС РФС, що передбачала здійснення грошового клірингу та виконання функцій центрального контрагента. До цього вже було розроблене ТОВ «БІТ Продакшн» та ретельно протестоване програмне забезпечення строкового ринку – торговий термінал ВІТ eTrade Future (до речі, може бути також використаний для організації торгів строковими контрактами на ТБ «Перспектива-Коммодіті»). Крім того, було опрацьовано питання формування первинних документів та чітка модель бухгалтерського та податкового обліку членами Біржі операцій з деривативами.

Як наслідок, строковий ринок на Біржі із самого початку характеризувався достатньо високою ліквідністю (рис. 3.9): якщо у червні (першому повному місяці після запуску строковому ринку) обсяги торгів деривативами на ФБП були на 30% нижче за показники УБ (0,85 млрд грн. на ФБП проти 1,11 млрд грн на УБ), то вже в грудні строковий ринок на ФБП вже випереджав УБ у 3,26 рази (1,58 млрд грн. проти 0,48 млрд грн. відповідно). Загалом за 2012 рік частка Біржі в загальному обсязі строковими контрактами сягнула 46,7% (табл. 2.2).

Середньомісячний обсяг торгів (травень-грудень) на строковому ринку склав 1,43 млрд грн. та 5295 угод.

На строковому ринку у 2012 році було укладено біржових договорів на суму, що становила 7,9% загального обсягу біржових торгів (табл. 3.12).

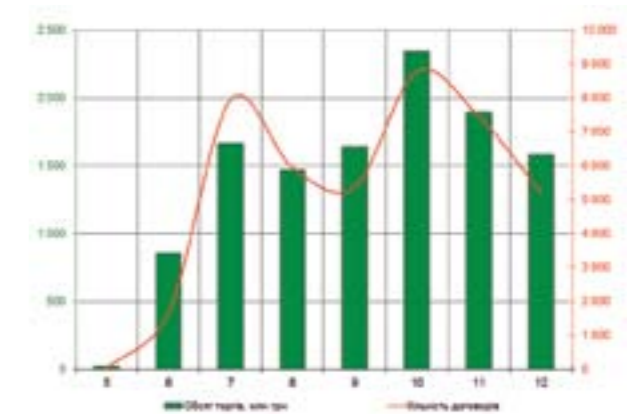

Рис. 3.9. Помісячна динаміка торгів строковими контрактами на Біржі у травні-грудні 2012 року

⁴⁶ внесені Законом України від 4 липня 2012 року N 5042-VI.

Табл.3.12 Основні характеристики Строкового ринку на Біржі

Найменування ринку	Строковий Ринок
Рік впровадження на Біржі	2012
Види заявок	Ринкові, лімітні (безадресні) заявки
Критерій укладення договорів	Співпадіння цінових умов заявки
Доступ брокерів до торгів	Після отримання доступу до ЕТС Біржі та відкриття окремих рахунків для торгів на Строковому ринку в СКТ
Інструменти, допущені до торгів	Строкові контракти (ф'ючерси та опціони), зразкові форми (специфікації) яких зареєстровані НКЦПФР
Інструменти, щодо яких фактично проходили торги протягом 2012 року	ф'ючерси на індекс UIRD
Депонування активів	Депонування коштів в СКТ відповідно до Правил торгів на Строковому ринку
Модель розрахунків	T+0
Грошові розрахунки	Централізований кліринг в СКТ, грошові розрахунки в межах ВНПС РФС
Використовуване учасниками торгів ПЗ	Торговий термінал BIT eTrade Future
Обсяг торгів на Біржі у 2012 році, млрд грн.	11,5
- частка у загальному обсязі торгів	7,9%
Кількість укладених на Біржі договорів у 2012 році	42 359
- частка у загальній кількості договорів	57,9%
Кількість укладених на Біржі строкових контрактів, тис.	5 685

Додатково до вже апробованих базових активів, наприкінці 2012 року Біржею були зареєстровані специфікації ф'ючерсів на індекс кредитних ставок на міжбанківському ринку KievPrime, що розраховується компанією Thomson Reuters, а також опціонів на індекси UIRD та KievPrime.

Подальша диверсифікація інструментів, а також розширення кола активних учасників строкового ринку є основними завданнями щодо розвитку строкового ринку на Біржі, а згодом і на ТБ «Перспектива-Коммодіті». Ці дії мають бути узгоджені з активізацією законодавчого регулювання деривативів, яка очікується у 2013 році – як внаслідок запланованого прийняття профільного Закону України «Про похідні фінансові інструменти (деривативи)», так і через більш докладне регулювання обігу, обліку деривативів і операцій хеджування (в рамках модернізації податкового законодавства).

На жаль, 2012 рік не став роком активізації ринку РЕПО – ані на Біржі, ані на УБ та ПФТС. Цьому не сприяло досить суперечливе нормативне поле (існують значні відмінності у врегулюванні здійснення, обліку та звітності за операціями РЕПО щодо державних та недержавних цінних паперів, для банків/не банків, за участі⁴⁷/без участі НБУ, на біржовому/позабіржовому ринках, а також бухгалтерського та податкового обліку таких операцій для різних категорій інвесторів).

Єдиним сегментом, де операції РЕПО постійно проводилися, був позабіржовий ринок ОВДП, де у 2012 році укладено договорів на суму 49,29 млрд грн. Крім того, значна частка договорів з ОВДП, хоч і не позиціонується саме як РЕПО формально, насправді такими є – не є рідкістю проведення на біржах зустрічних операцій між банками щодо одних і тих самих ДОУ.

Натомість біржовий ринок РЕПО щодо недержавних цінних паперів скоротився у 2,66 разів – з 17,3 млрд грн. у 2011 році до 6,5 млрд грн. у 2012 році. Ринок звужився як через те, що базовим активом для операцій РЕПО на УБ були майже винятково акції, ліквідність та ціна більшості з яких суттєво зменшилися у 2012 році, так і через недостатню правову основу та відсутність дієвих механізмів забезпечення виконання договорів. Лише на початку 2013 року набрали чинності зміни до Положення про функціонування фондових бірж, де регулятор навів принаймні основні умови проведення операцій РЕПО на біржовому ринку, зобов'язав висунути вимоги до цінних паперів, які можуть бути предметом операцій РЕПО, заходи щодо зниження ризиків тощо. Паралельно на фінансовому ринку обговорювалися Стандартизовані підходи щодо проведення банками операцій РЕПО з державними облігаціями, які планує впровадити НБУ. Певні зміни щодо обліку операцій РЕПО були внесені в кінці 2012 року і до Податкового кодексу України. Таким чином, найближчим часом можна очікувати більш зрозумілого регулювання операцій з деривативами та операцій РЕПО, що має надати фінансовому ринку значний позитивний поштовх.

Зважаючи на це, 18.12.2012 було зареєстровано нову редакцію Правил Біржі, де було значно деталізовано опис порядку проведення операцій РЕПО на Біржі, передбачено можливості використання компенсаційних внесків для зниження ризиків розрахунків, диверсифіковано процедури торгів і розрахунків відповідно до існуючих особливостей депозитарного обліку та технологій окремих депозитаріїв.

Розвиток ринку РЕПО розглядається Біржею як один з найважливіших шляхів розвитку вторинного ринку боргових інструментів загалом, оскільки єдиною можливими інструментами для побудови в Україні ефективного ринку РЕПО (насамперед міжбанківського) на сьогодні вбачаються ОВДП та інші надійні фінансові інструменти на зразок облігацій державних та системних банків.

Слід зазначити, що в українських реаліях ринок РЕПО доцільно розвивати саме як біржовий (або принаймні – щільно регульований). Саме на біржовому характері проведення операцій РЕПО щодо ДЦП налягає НБУ у Стандартизованих підходах щодо проведення банками операцій РЕПО з державними облігаціями. Досвід сусідніх ринків⁴⁸ також підказує, що концентрація операцій РЕПО на біржі є важливим фактором стимулювання ліквідності та зниження ризиків на фондовому ринку (насамперед, щодо боргових фінансових інструментів) – так само, як і інших специфічних операцій, проведення яких на зрілих ринках може проводитися також на позабіржових, але регульованих торговельних майданчиках (див. детальніше розділ 7).

⁴⁷ Тривалий час чи не єдиним прикладом легітимізації договорів РЕПО були операції між банками та НБУ, які регламентуються Положенням про регулювання Національним банком України ліквідності банків України (затверджене постановою Правління

НБУ від 30.04.2003 № 259) та Технічним порядком проведення Національним банком України операцій з банками (затверджений постановою Правління НБУ від 30.04.2009 № 260).

⁴⁸ Обсяг операцій РЕПО на Московській біржі в 2012 році склав 169,34 трлн руб, з них: 85,53 трлн руб - операції прямого РЕПО з Банком Росії; 91,61 трлн руб - міждилерське РЕПО (в т.ч. 32,45 трлн руб – щодо акцій та російських депозитарних розписок, 20,85 трлн руб – щодо ДЦП, 27,49 трлн руб – щодо корпоративних, регіональних та інших облігацій). Якщо врахувати, що загальний обсяг торгів на

Московській біржі в 2012 році сягнув 369,78 трлн руб, то на ринок РЕПО припадає 46%; при цьому частка ринку РЕПО в сукупному обсязі торгів цінними паперами (за вирахуванням валютного, кредитного, строкового, товарного ринку він складає 193,48 трлн руб) сягає 88% (джерело: <http://rts.micex.ru/s868>).

Загальний обсяг грошового клірингу і розрахунків, виконаних СКТ, склав 25,2 млрд грн. Кількість сертифікатів відкритого ключа ЕЦП, сформованих АЦСК КФЦ, зросла за рік на 53%, обсяг торгів на ТБ «Перспектива-Коммодіті» - у 37 разів

4. Інфраструктура біржового холдингу.

Проекти Біржі на суміжних ринках

4.1. Основні відомості про інфраструктуру Біржі

Численні успіхи Біржі, її поступовий розвиток та набуття лідерських позицій на біржовому ринку України, що були для певної частини ринку (і не тільки для конкурентів) дещо несподіваними, значною мірою пояснюються тим фактом, що Біржа відіграє провідну, але не виключну роль в структурі біржового холдингу.

Біржа надає учасникам біржових торгів повний комплекс послуг саме завдяки інтеграції з іншими складовими небанківської фінансової групи (основні відомості наведені у табл. 4.1).

Табл. 4.1 Основні відомості про компанії, що входять до інфраструктури Біржі

Найменування	ПАТ «Фондова біржа «Перспектива»	Товарна біржа «Перспектива-Коммодіті»	ПАТ «ФК «Сучасні Кредитні Технології»	ПАТ «Комунікаційний Фондовий Центр»	ТОВ «БІТ Продакшн»
Вид послуг (функції)	Організація торгів фінансовими інструментами	Організація торгів товарами	Переказ коштів за наслідками біржових (позабіржових) торгів, грошовий кліринг, виконання функцій ССР	Послуги ЕЦП та КЗІ	Розробка ПЗ та веб-сайтів для ФБП, ТБ, СКТ, КФЦ та учасників фондового ринку
Рік створення	2005	2011	2006	2010	2006
Рік початку виконання функції	2006	2011	2009	2010	2009
Статус	Публічна компанія, лістингові акції	Товарна біржа, статутний (пайовий) капітал належить членам	Публічна компанія, лістингові акції	Публічна компанія, лістингові акції	ТОВ (основний власник – Біржа)
Регулятор	НКЦПФР	МЕРТ	НБУ, Нацфінпослуг	ДССЗЗІ	ДСІВУ
Ліцензування, правова основа	Ліцензія НКЦПФР, Правила Біржі	Правила біржової торгівлі	Дозвіл НБУ; Ліцензія Держфінпослуг; Правила ВНПС РФС, погоджені НБУ	Свідоцтво про акредитацію ЦСК, Регламент ЦСК	Права на виробництво ПЗ із застосуванням знаку для товарів та послуг ВІТ eTrade®, Ліцензія Microsoft Open License
Кількість клієнтів	108 банків та ТЦП-членів Біржі	26 членів ТБ	15 банків-членів ВНПС РФС, 51 ТЦП (в т.ч. банків)-учасників ВНПС РФС	882 користувача послуг ЕЦП та КЗІ	760 користувачів ПЗ лінійки ВІТ eTrade®
Характеристика конкурентної середи	9 інших фондових бірж, зацікавленість міжнародних бірж до залучення українських емітентів	Понад 500 товарних, універсальних та аграрних бірж в Україні	Депозитарії цінних паперів	20 інших акредитованих ЦСК, 2 з них обслуговують винятково учасників фондового ринку	3200 ІТ-компаній в Україні, близько 20 розробників ПЗ для фондового ринку (насамперед, філії іноземних компаній)
Штат, осіб	22	5	7	8	12
Інтернет-сайт	http://fbp.com.ua	http://e-commodity.fbp.com.ua	http://rfs.in.ua	http://www.csk.kfc.in.ua	http://buroit.com.ua

Горизонтально інтегрований біржовий холдинг (поєднує 2 біржі для організації торгів фінансовими та товарними активами, платіжну організацію, що виконує функцію клірингу, акредитований ЦСК та професійного розробника програмного забезпечення) створений за прикладом аналогічних міжнародних біржових холдингів (Deutsche Börse, London Stock Exchange, NASDAQ OMX Group, група ММВБ-РТС тощо) та не має аналогів в Україні.

У 2012 році складові біржового холдингу вели беззбиткову діяльність (див. табл. 4.2).

Табл. 4.2 Фінансові показники компаній, що входять до складу небанківської фінансової групи, утворюючої біржовий холдинг, у 2012 році, тис грн
Джерело: ЕСКРІН, БІТ, ТБ

Назва показника	Біржа	СКТ	КФЦ	БІТ	ТБ
Загальні доходи	50 743	70 112	95 753	29 941	3 119
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	1 051	51	214	303	86
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	49	4	3	3	2
Податок на прибуток від звичайної діяльності	21	2	2	2	1
Чистий прибуток (збиток)	28	2	1	1	1
Всього активів, у т.ч.	50 195	53 581	51 200	34 443	2 038
Оборотні активи	5 346	32 754	50 984	29 385	2 037
Необоротні активи	50 195	20 827	216	5 019	0
Всього пасивів, у т.ч.	50 195	53 581	51 200	34 443	2 038
Власний капітал	50 039	50 005	50 005	28 841	1 203
Зобов'язання	156	3 576	1 195	5 602	835

4.2. ПАТ «ФК «Сучасні Кредитні Технології» (СКТ)

СКТ є платіжною організацією внутрішньодержавної небанківської платіжної системи «Розрахункова Фондова Система» (ВНПС РФС), створеної для забезпечення ефективної взаємодії між біржовою, депозитарною та платіжною системами України. До складу РФС також входять: члени РФС (банки) та учасники РФС (банки та компанії-торговці цінними паперами).

В 2008 році СКТ одержала ліцензію Держфінпослуг на здійснення переказу коштів та дозвіл НБУ на здійснення розрахунків за угодами з ЦП. В

січні 2009 р. між Біржею та СКТ укладено договір про порядок та умови розрахунків та надання інформації щодо переказу коштів на виконання зобов'язань за договорами, що укладені на Біржі; перші розрахунки через СКТ було проведено у червні 2009 р.

Впровадження прогресивної моделі розрахунків за наслідками біржових торгів на фондових ринках є фактором стабільного зростання основних показників діяльності СКТ (табл. 4.3).

Табл. 4.3 Основні показники розвитку СКТ та ринку грошових розрахунків за наслідками біржових торгів у 2010-2012 роках
Джерело: НБУ, НКЦПФР, СКТ, ВДЦП, УБ

Показник	2010 рік	2011 рік	2012 рік	Річна зміна, %	
				2011/2010	2012/2011
Основні показники розвитку СКТ					
Кількість банків – членів ВНПС РФС	11	15	15	36,4%	-
- частка у загальній кількості банків України	6,30%	8,5%	8,5%	2,3%	-
Кількість ТЦП – учасників ВНПС РФС	40	49	51	22,5%	+4,1%
- частка у загальній кількості ліцензованих ТЦП	5,2%	6,7%	7,9%	1,4%	+1,2%
Кількість оброблених трансакцій, тис.	34	42,7	27,7	25,6%	-35,0%
Обсяг операцій переказу коштів, млрд грн.	29,9	51,7	13,7	72,9%	-73,4%
Обсяг централізованого грошового клірингу на строковому ринку	-	-	11,5	-	+100,0%
Загальний обсяг клірингу і розрахунків за наслідком біржових торгів	29,9	51,7	25,2	72,9%	-51,3%
- частка розрахунків через СКТ в загальному обсязі торгів на Біржі	81,6%	65,4%	17,3%	-16,2%	-48,1%
- частка розрахунків через СКТ в загальному обсязі біржових торгів фінансовими інструментами в Україні	22,8%	22,0%	5,2%	-16,2%	-16,8%
- частка клірингу і розрахунків через СКТ в загальному обсязі біржових торгів фінансовими інструментами в Україні	22,8%	22,0%	9,5%	-0,80%	-12,5%
- частка розрахунків через СКТ в загальному обсязі біржових торгів недержавними ЦП в Україні	44,8%	46,0%	22,7%	+1,1%	-23,3%
- частка централізованого клірингу через СКТ в загальному обсязі біржових торгів деривативами в Україні	-	-	46,7%	-	+46,7%
Обсяг трансакцій через конкуруючі (альтернативні) системи клірингу та розрахунків, млрд грн					
Біржові розрахунки з грошовим врегулюванням через ВДЦП	42,3	47,1	9,6	11,4%	-79,5%
Грошові розрахунки під контролем НБУ (ринок державних цінних паперів)	60,9	99,1	179,1	62,9%	+80,7%
Обсяг клірингу на строковому ринку УБ через ТОВ «Український центральний контрагент»	3,6	23,6	13,1	555,0%	-44,5%

Певне скорочення обсягів розрахунків через СКТ є наслідком постійної диверсифікації розрахункових технологій на Біржі та активізації торгів інструментами, розрахунки щодо яких проходять поза межами СКТ (насамперед, йдеться про розрахунки щодо ОВДП). До речі, аналогічні тенденції скорочення грошового клірингу і розрахунків характеризували і діяльність інших конкуруючих систем клірингу і розрахунків. Тим не менше, за 2012 рік продовжила зростати кількість користувачів послуг СКТ, але найважливіше, що СКТ почала надавати принципово нові послуги, пов'язані з виконанням функцій центрального контрагента.

В 2012 році СКТ узгодила в НБУ нову редакцію Правил РФС, яка передбачає запровадження наступних новацій:

- 1) можливість обслуговувати не тільки фондові, але й товарні, спеціалізовані біржі, комерційні та державні закупівлі, позабіржовий ринок;
- 2) можливість здійснення не тільки розрахунків, але й грошового клірингу за операціями з різними видами активів;
- 3) впровадження технології центрального контрагента.

З моменту узгодження нової редакції Правил РФС СКТ впровадила обслуговування учасників ВНПС РФС на строковому ринку Біржі, при цьому СКТ виконує функції центрального контрагенту (ССР).

Саме цим пояснюється значне зменшення кількості оброблених трансакцій та загального обсягу операцій переказу коштів. Запропонована СКТ схема розрахунків пропонує розрахунки за наслідками централізованого клірингу, в результаті зменшується операційне навантаження на систему розрахунків: замість послідовного переліку операцій проводиться кінцевий розрахунок з учасниками РФС за торговельною сесією/днем на строковому ринку.

Конкурентна позиція СКТ: унікальна в Україні модель обслуговування грошових розрахунків (а після реєстрації нової редакції правил РФС – вже й клірингу) за наслідками біржових торгів, яка відповідає міжнародним рекомендаціям щодо побудови систем розрахунків за цінними паперами через лояльну інтеграцію до існуючої міжбанківської системи грошових розрахунків, забезпечення конструктивної конкуренції банків за обслуговування біржових (та вже і позабіржових) розрахунків, низькі трансакційні витрати внаслідок використання ЕДО та технології STP, можливість виконання функцій ССР для підвищення ефективності розрахунків та зниження ризиків тощо.

Методи конкуренції СКТ – лояльні тарифи, наявність контролю забезпеченості грошовими коштами за укладеними договорами, відсутність за весь період роботи системних збоїв, ефективна система управління ризиками - дали певні результати.

Проведена СКТ у 2012 році сума розрахунків на ринку заявок 13,7 млрд грн складає 6% загального обсягу торгів цінними паперами на українському біржовому фондовому ринку та 22,7% обсягу торгів недержавними (крім ОВДП) цінними паперами. Також проведено трансакцій на суму 114,5 тис. грн. за наслідками централізованого клірингу щодо строкових контрактів (відсоткових деривативів), укладених на загальну суму 11,5 млрд.грн. (кількість угод – 42,3 тис.), що складає 46,7% загального обсягу торгів строковими контрактами на українському біржовому фондовому ринку.

Таким чином, СКТ проведені кліринг і розрахунки за наслідком біржових торгів щодо цінних паперів та строкових контрактів на загальну суму 25,2 млрд.грн., що складає 9,5% загального обсягу торгів на українському біржовому фондовому ринку (табл. 4.3).

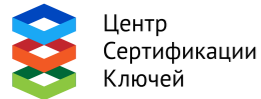
СКТ у своїй операційній діяльності використовує наступні програмні продукти, розроблені ТОВ «БІТ-Продакшн» із застосуванням послуг ЕЦП та КЗІ від АЦСК КФЦ:

- 1) Автоматизовану систему (АС) РФС – АС РФС інтегрована з низкою модифікацій ПТК Клієнт-Банк – для автоматизації комунікацій з банками-членами ВНПС РФС;
- 2) ПТК ВІТ eTrade Mail – для комунікацій з Біржею, членами та учасниками ВНПС РФС;
- 3) ПТК ВІТ ePayment – для комунікацій з учасниками ВНПС РФС. Платіжний термінал ВІТ ePayment є клієнтською частиною АС РФС (аналогом ПТК Клієнт-Банк) і дозволяє учаснику РФС:
 - ініціювати переказ коштів з рахунку, відкритого в СКТ;
 - одержувати інформацію щодо стану рахунку та стану грошового ліміту;
 - роздруковувати примірники первинних документів, що підтверджують проведення розрахунків за договорами, укладеними на Біржі;
 - виконувати інші операції, пов'язані з взаємодією з СКТ.

Унікальні для фінансової установи (не банка) можливості СКТ щодо організації та проведення переказу коштів, накопичений досвід та комунікаційні можливості завдяки участі у небанківській фінансовій групі, що являє собою горизонтально інтегрований біржовий холдинг, дозволяють розпочати масштабний проект щодо розбудови багатофункціональної позабіржової торговельної системи, так званої Electronic Communication Network (ECN). Проект передбачається для організації комунікацій між учасниками торгів на засадах електронного документообігу (ЕДО) та гарантованих розрахунків за наслідками правочинів. Сферою діяльності такої системи можуть бути неемісійні та частково емісійні цінні папери, товари, в тому числі при проведенні комерційних та державних закупівель.

Варто зазначити, що досвід створення та ефективного функціонування на фондовому ринку СКТ (зрозумілої та надійної системи розрахунків, щільно інтегрованої з національною міжбанківською системою грошових розрахунків) довів можливість та дозволив реалізувати на законодавчому рівні принципову модель розрахунків на фінансових ринках через РЦ.

4.3. АЦСК ПАТ «Комунікаційний Фондовий Центр» (КФЦ)

Центр
Сертификации
Ключей

ПАТ «Комунікаційний фондовий центр» – акредитований центр сертифікації ключів, який надає послуги ЕЦП та

КЗІ Біржі, ТБ, СКТ, членам Біржі, учасникам РФС, членам СРО АУФТ (680 банків та ТЦП). З огляду на статус акредитованого, має право надавати послуги ЕЦП та КЗІ не тільки юридичними та фізичними особам, але й органам державної влади, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам та організаціям державної форми власності, зокрема через проведення процедури крос-сертифікації (існуючий приклад – крос-сертифікація з ЦСК НБУ, НДУ, ВДЦП-МФС).

КФЦ створено у 2010 році шляхом виділу з ВАТ «Фондова біржа «Перспектива» з метою виділення функцій ЦСК у окремий бізнес. До цього функції ЦСК в системі ЕДО з учасниками біржових торгів виконувала безпосередньо Біржа. КФЦ діє на підставі ліцензії ДССЗІ (в галузях технічного та криптографічного захисту інформації) та включений Центральним засвідчувальним органом до Реєстру акредитованих ЦСК⁴⁹.

АЦСК забезпечує функціонування систем ЕДО, створених для користування практично всіма програмними продуктами ВІТ eTrade®, створеними ТОВ «ВІТ Продакшн» (див. п.5.4). Загальна кількість сформованих АЦСК КФЦ сертифікатів відкритого ключа ЕЦП на початок 2013 року становила 882 (рис. 4.1) і зросла за 2012 рік на 53%, що свідчить про значну активізацію попиту учасників фінансового ринку на послуги ЕЦП та КЗІ.

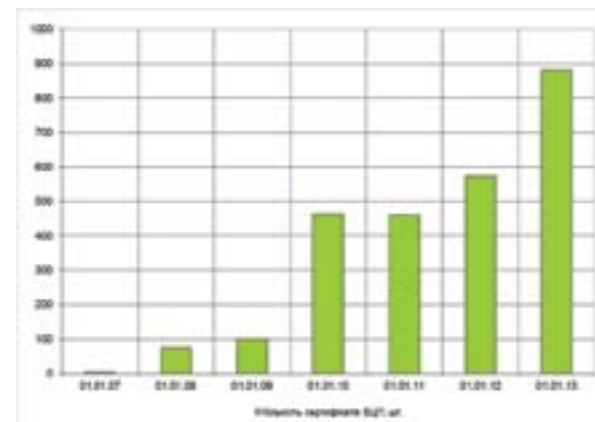

Рис. 4.1. Кількість сертифікатів відкритих ключів ЕЦП, сформованих АЦСК Біржі (2006-2010 рр.) та АЦСК КФЦ (2010-2012 рр.)

Джерело: КФЦ

Фахівці КФЦ мають значний досвід та високу кваліфікацію в галузі захисту інформації, а також беруть участь в нормотворчій роботі, активно взаємодіючи з фахівцями Біржі та СРО АУФТ, зокрема в процесі обговорення і підготовки змін до Положення про подання адміністративних даних та інформації у вигляді електронних документів до НКЦПФР, затвердженого рішенням Комісії від 13.05.2011 № 492.

У грудні 2012 року, на виконання Наказу Мініюсту 20.08.2012 № 1236/5/453 «Про затвердження вимог до форматів, структури та протоколів, що реалізуються у надійних засобах електронного цифрового підпису» було здійснено зміна кореневого сертифікату АЦСК КФЦ. Ці роботи були виконані оперативно та без переривання функціонування програмного комплексу та обслуговуванню клієнтів.

Наявність у складі інфраструктури Біржі технологічно інтегрованого АЦСК дозволяє:

1) забезпечити максимально можливу відповідно до чинного законодавства легітимність ЕДО та первинних документів, створюваних за наслідками біржових торгів, клірингу і розрахунків;

2) суттєво зменшити витрати часу та коштів як на адаптацію ЕДО до комунікаційного програмного забезпечення (ВІТ eTrade, ВІТ eTrade Future, ВІТ eTrade Mail, ВІТ ePayment тощо), так і на його підтримку.

Адекватно високий рівень (відповідно до вимог ДССЗІ) системи захисту інформації забезпечує конкурентну позицію у спеціалізовано привабливих напрямках, пов'язаних із збільшення клієнтської бази, – причому не тільки на фінансовому ринку, але щодо просування послуг з організації електронних аукціонів на товарному ринку та на ринку державних закупівель (див. п.4.5).

Інші коротко- та середньострокові напрямки розвитку та диверсифікації діяльності КФЦ:

1) забезпечення сертифікатами відкритого ключа ЕЦП учасників пілотного проекту щодо проведення процедури електронного реверсивного аукціону згідно закону України «Про здійснення державних закупівель»;

2) обслуговування системи звітності професійних учасників фондового ринку до органів державної влади (НКЦПФР, Держфінмоніторингу, ДПС України⁵⁰ тощо) шляхом інтеграції сервісів АЦСК КФЦ (разом з ПТК ВІТ eTrade Mail та ПЗ ВІТ eReport) до відповідних систем ЕДО;

3) організація Сервісу ЕДО для укладання договорів у вигляді електронних документів на позабіржовому фондовому ринку, без необхідності оформлення копії електронного документа на папері;

4) інтеграція сервісів та засобів ЕЦП АЦСК КФЦ до популярних систем Інтернет-трейдингу (насамперед, QUIСК);

5) перехід на нове програмне забезпечення ЦСК та оновлені посилені носії ЕЦП відповідно до вимог законодавства, що поліпшить якість обслуговування клієнтів АЦСК КФЦ, забезпечить підвищену захищеність ЕЦП. Введення нового комплексу повинне збільшити ефективність і скоротити час на обслуговування клієнтів АЦСК КФЦ, а також дозволить розширити перелік послуг, які надаються.

⁴⁹ Джерело: <http://czo.gov.ua/ca-registry-details?type=4&id=36>

⁵⁰ З 2013 року – Міністерство доходів і зборів України (МДЗ).

4.4. ТОВ «БІТ Продакшн» (БІТ)

ТОВ «БІТ ПРОДАКШН» - професійний розробник програмного забезпечення для учасників фондового ринку. Фактично єдиний в Україні професійний розробник, який має мету створити низку інтегрованих між собою програмних продуктів для учасників фондового ринку за принципом STP та з використанням надійних засобів криптографічного захисту АЦСК КФЦ.

Компанії належить пріоритет на реєстрацію прав на знак для товарів і послуг BIT eTrade®. БІТ є зареєстрованим членом партнерської програми Microsoft PartnerProgram та використовує в своїй діяльності ліцензійне ПЗ корпорації Microsoft (VisualStudio®). Керівництво та працівники БІТ має понад 20-річний досвід роботи в сфері ІТ. Реалізовані БІТ протягом 2006-2012 років ІТ-проекти наведені у табл. 4.4.

Інші коротко- та середньострокові напрямки розвитку та диверсифікації діяльності БІТ:

- 1) розширення функціональних можливостей ЕТС ТБ (в т.ч. в сфері спланованого обслуговування ринку державних закупівель, галузі В2В-трейдингу);
- 2) інтеграція ЕТС Біржі до систем Інтернет-трейдингу;
- 3) активізація технічного супроводження поширення ПЗ BIT eAsset серед КУА;
- 4) розвиток ПТК BIT eTrade Mail щодо удосконалення принципів ЕДО з використанням засобів ЕЦП різноманітних АЦСК відповідно до реформ у галузі ЕЦП та КЗІ;
- 5) розвиток проекту розробки ПЗ BIT eDocument Дери для зберігачів цінних паперів у контексті створення центрального депозитарію;
- 6) постійне оновлення ПЗ усіх напрямків за потребами бізнесу, законодавства та технічних вимог інформаційної інфраструктури.

Табл. 4.4 Основні програмні продукти, реалізовані ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»

Назва ПЗ	Рік створення (модифікації)	Призначення	Користувачі (станом на 31.12.2012)
ЕТС Біржі (Система електронних торгів)	2006-2012	Біржова платформа для організації торгів фінансовими інструментами на фондовій біржі, інтегрована з сервісами АЦСК; АРМИ для автоматизації доступу до торгів членів біржі та допуску фінансових інструментів, взаємодії з депозитаріями цінних паперів та СКТ тощо	Біржа
ПТК торговий термінал BIT eTrade	2006-2012	Клієнтська частина ЕТС Біржі, призначена для участі в торгах цінними паперами на Біржі	108 членів Біржі
ПТК віддалений термінал продавця BIT eTrade IPO	2007-2012	Клієнтська частина ЕТС Біржі, призначена для акцепту продавцем (емітент/андерайтер) заявок покупців при первинному розміщенні/аукціоні та контролю виконання зобов'язань за договорами	75 емітентів та членів Біржі
ПТК торговий термінал BIT eTradeFuture	2011-2012	Клієнтська частина ЕТС Біржі, призначена для участі в торгах строковим контрактами на Біржі та ТБ	Члени Біржі, допущені до торгів на строковому ринку
ЕТС ТБ	2011-2012	Біржова платформа для організації торгів товарними активами на товарній біржі, інтегрована з сервісами АЦСК; АРМИ для автоматизації доступу до торгів членів біржі, взаємодії з СКТ тощо	ТБ
ПТК BIT eTradeNet	2011-2012	Клієнтська частина ЕТС ТБ, призначена для участі в торгах товарними активами на ТБ	26 членів ТБ
АС РФС	2009-2012	Платформа для організації клірингу і розрахунків, інтегрована з сервісами АЦСК, АРМИ для автоматизації відкриття та супроводження рахунків учасників ВНПС РФС, взаємодії з біржами, здійснення централізованого грошового клірингу тощо	СКТ
ПТК платіжний термінал учасника РФС BIT ePayment	2009-2012	Клієнтська частина АС РФС, призначена для ініціювання переказу коштів з рахунку, відкритого в СКТ; одержання інформації щодо стану рахунку та грошового ліміту за наслідками клірингу і розрахунків; отримання примірників первинних документів тощо	51 учасник ВНПС РФС
ПТК BIT eTrade Mail	2007-2012	ПТК для організації ЕДО, інтегрований з сервісами АЦСК та більшістю програмних продуктів BIT eTrade®	494 ТЦП, Біржа, СКТ, СРО АУФТ
ПЗ BIT eReport	2009-2012	ПЗ внутрішнього обліку та звітності торговців цінними паперами, інтегроване за допомогою ПТК BIT eTradeMail з іншими програмними продуктами, в т.ч. розробки БІТ	265 ТЦП
ПЗ BIT eAsset		ПЗ внутрішнього обліку та звітності компанії з управління активами	2 КУА
ПТК Приймач звітності	2009-2012	ПТК для обробки адміністративних даних ТЦП, інтегроване з ПТК BIT eTrade Mail	СРО АУФТ та більш 600 ТЦП
Веб-сайти	2006-2012	Розробка та супроводження Інтернет-сайтів, частина яких підтримує сервіси АЦСК КФЦ	12 компаній, в т.ч. складових біржового холдингу
ПТК АЦСК КФЦ	2007-2012	Супроводження сервісів АЦСК КФЦ та інтеграція з ними інших програмних продуктів	АЦСК КФЦ

4.5. Товарна біржа «Перспектива-Коммодіті» (ТБ)

Повною мірою успішним та цікавим проектом можна вважати ТБ «Перспектива-Коммодіті», яку можна розглядати як результат прямого

(хоча і адаптованого), експорту біржових технологій та, що не менш важливо, ідеології розвитку – акценту на ретельному правовому опрацюванні питань, пов'язаних із проведенням електронних аукціонів, легітимності створюваних за наслідком торгів документів, докладному опису порядку торгів та розрахунків, впровадженні конкурентних технологій подання заявок, спрощенні доступу за рахунок використання ЕДО, диверсифікації технологій торгів та активів, які можуть мати біржовий обіг, тощо.

Товарна біржа «Перспектива-Коммодіті» була створена 16.06.2011 з метою підвищення універсальності послуг національного біржового холдингу.

Конкурентна позиція ТБ та біржового холдингу загалом ґрунтується на можливості розповсюдити новачі, апробовані на фондовому ринку, на товарні ринки, де такі новачі практично відсутні (щодо ЕДО, торгових технологій, клірингу та розрахунків), та завоювати на цьому перспективно ємному ринку лідируючі позиції.

При створенні ЕТС ТБ вперше в Україні було реалізовано найбільш прогресивну WEB-технологію доступу та участі учасників торгів у електронних аукціонах⁵¹.

2011 рік був першим роком існування ТБ, і вже протягом останніх 2 місяців 2011 року на ТБ були проведені перші 7 електронних аукціонів з продажу товарів на загальну суму 1,27 млн грн, залучені 23 члени біржі. У 2012 році показники біржової

ліквідності значно зросли: обсяг торгів на ТБ збільшився у 37 разів - до 46,42 млн грн. (табл. 4.5), кількість членів біржі зросла до 26.

Загалом біржовий товарний ринок значно менш ліквідний та розвинений за фондовий, хоча у 2012 році темпи зростання обсягів торгів на товарному ринку були вищі (25,6% проти 12,2% - див. табл. 4.5). Структура торгів на товарному біржовому ринку в розрізі товарів за рік практично не змінилася: переважає продукція сировинного характеру – насамперед, продукція сільського господарства (65,7%), харчової промисловості (24,1%), паливо (5,3%), лісоматеріали (1,1%) та нерухомість (0,7%).

Аукціони на ТБ протягом 2011-2012 років проходили переважно щодо нерухомості, тим не менше відбувалися торги і щодо інших активів - кабельної продукції, комп'ютерної техніки тощо. Втім, найбільш цікавим об'єктом торгів на ТБ у 2012 році були одиниці скорочення викидів, що були випущені Державним агентством екологічних інвестицій України («ДАЕІ») за скорочення викидів парникових газів, згенерованих проектом «Виробництво електроенергії з шахтного метану на шахті «Суходільська-Східна». За результатами проведення торгів (аукціону) було укладено форвардний контракт, базовим активом якого стали одиниці скорочення викидів.

Табл. 4.5 Порівняльні характеристики фондового та товарного біржового ринку у 2011-2012 рр.
Джерела: Держстат, НКЦПФР, ТБ «Перспектива-Коммодіті»

Показники	2011	2012	Зміна, %
Кількість фондових бірж	10	10	-
Кількість товарних бірж	562	574	+2,1%
Обсяг торгів на фондових біржах України, млн. грн	235 439,5	264 263,5	+12,2%
Обсяг торгів на товарних біржах України, млн. грн	94 420,0	118 544,4	+25,6%
Співвідношення торгів на фондовому та товарному біржових ринках	249,4%	222,9%	-26,4%
Структура торгів на товарному біржовому ринку (млн. грн.):			
- продукція рослинництва	60 247,3	74 844,6	+24,2%
- продукти харчування	20 139,9	28 541,8	+41,7%
- продукція тваринництва	3 114,1	3 045,0	-2,2%
- паливо (вугілля, дизельне паливо, бензин моторний, газ-вий конденсат, скраплений газ)	7 523,8	6 280,9	-16,5%
- лісоматеріали, деревина та вироби із деревини	948,1	1 297,9	+36,9%
- нерухомість та земельні ділянки	330,4	887,7	+168,7%
- інші	2 116,4	3 646,5	+72,3%
Обсяг торгів на ТБ "Перспектива-Коммодіті", млн. грн	1,3	46,4	+3567,4%
Частка ТБ "Перспектива-Коммодіті" у загальному обороті товарного біржового ринку	0,001%	0,039%	+0,038%

Наприкінці 2012 року за наслідками визнання ТБ одним з переможців конкурсу з відбору товарних бірж (електронних біржових майданчиків) для організації та проведення електронних біржових торгів з купівлі-продажу вугільної продукції на ТБ було також розпочато тестові торги вугільною продукцією.

Зрозуміло, що поки що ці показники значно поступаються обсягу торгів на ФБП, тим не менше, в 2013 році очікується подовження позитивної динаміки розвитку ТБ за рахунок наступних заходів:

1) активізація укладення на електронних публічних (відкритих) аукціонах форвардних контрактів щодо об'єктів нерухомості на базі технології, відпрацьованої за наслідком торгів з продажу одиниць скорочення викидів;

2) забезпечення участі в електронних біржових торгах Державного агентству резерву України;

3) організація спеціалізованих аукціонів з продажу енергоносіїв (нафти, природного та скрапленого газу, вугілля), деревини, майна, що перебуває у податковій заставі, майна боржників тощо (з огляду на те, що саме ці товари домінують в існуючій структурі торгів на біржовому товарному ринку);

4) створення передумов для розбудови в Україні біржового ринку електроенергії;

5) участь у законодавчому врегулюванні та побудові регульованого ринку електронних державних та комерційних закупівель тощо.

⁵¹ Йдеться про надання учаснику біржових торгів не спеціалізованого програмного забезпечення – торгового терміналу, а фактично - доступу до розділу веб-сайту біржі, призначеного для обслуговування торгів. Такий підхід зумовлений особливостями товарного біржового ринку (і перспективного ринку державних закупівель) і характеризується наступними чинниками:

1) спрощує процедуру доступу до торгів та подальше супроводження доступу (що

вкрай актуально з огляду на відсутність ліцензійних, кваліфікаційних або технологічних вимог до членів товарних бірж, на відміну від членів фондових бірж – професійних учасників фондового ринку, досить щільно регульованих).

2) дозволяє оперативно вносити зміни до ЕТС Біржі, в т.ч. WEB-терміналів учасників торгів (досить зручно в умовах вкрай диверсифікованої та недостатньо стандартизованої номенклатури товарних активів).

У зв'язку із недостатньою врегульованістю переліку та алгоритму розрахунку тих чи інших результатів котирування⁵², Біржа навела максимально можливий перелік результатів котирування та докладний опис порядку їх визначення (рис. 5.2).

За більшістю параметрів Інтернет-сайт відповідає принципам інформаційної політики Біржі та дозволяє користувачам в реальному часі знайти з результатами торгів, зручний в користуванні архівними даними та вибірками, і за окремими показниками лідирує за дизайном, зручністю і функціональними якостями серед веб-сайтів фондових бірж України.

Поширені і функціональні можливості Інтернет-сайту ТБ «Перспектива-Коммодіті» (рис.5.3).

Рис. 5.2. Специфікація полів даних в розділі «Результати торгів» офіційного Інтернет-сайту Біржі

№	Інструмент	Ціна	Об'єм	Час	Статус
1
2
3
4
5

Рис. 5.3. Розділ «Результати торгів» офіційного Інтернет-сайту ТБ «Перспектива-Коммодіті»

⁵² Наразі єдиним показником ринкової ціни, порядок розрахунку якого фондними біржами однозначно врегульовано (на рівні Положення про функціонування фондових бірж), є біржовий курс, який використовується з метою оцінки справедливої вартості активів ІСІ та НПФ, певною мірою – банками (з метою розрахунку параметрів резервування під можливі ризики операцій з ЦП), ПАТ (для випадку визначення ціни викупу акцій у міноритаріїв у випадках, передбачених ЗУ «Про акціонерні товариства»); крім того, з 2013 року біржовий курс використовується для розрахунку бази оподаткування особливими податком на операції з відчуження цінних паперів. Тим не менше, чинне законодавство передбачає і інші орієнтири для визначення ринкової вартості, меж коливання ціни тощо (краща ціна покупця/

продавця, поточна ціна, ціни відкриття/закриття), порядок розрахунку яких не завжди однозначно врегульований. Наприклад, не очевидно, яку ціну покупця вважати останньою оприлюдненою котируванням на кінець торговельної сесії (показник базовий для банків, які використовують його з метою резервування під можливі ризики операцій з ЦП відповідно до вимог НБУ): максимальна з поданих/знятих протягом поточної торговельної сесії / максимальна з активних на кінець торговельної сесії / остання за часом виставлення? Оскільки такі технічні особливості досить часто регулюються внутрішніми документами банків та/або міжнародних аудиторів, що їх обслуговують, Біржа публікує практично всі формально можливі раціональні варіанти таких цінових орієнтирів.

Окремо слід зупинитися на питаннях електронного документообігу на біржовому ринку.

На фондових ринках розвинених країн впровадження ЕДО ще наприкінці попереднього сторіччя дозволило суттєво знизити комунікаційні та операційні ризики, притаманні саме фондовому ринку, де взаємодіє значна кількість різних категорій клієнтів, професійних учасників, регуляторів та суб'єктів інфраструктури. Крім того, вдалося певною мірою розв'язати такі актуальні проблеми: зменшення трансакційних витрат; скорочення витрат часу на документообіг із клієнтами, брокерами, депозитарними установами, банками; зменшення обсягів паперового документообігу, особливо при обслуговуванні великої кількості фізичних осіб; спрощення формування облікових і звітних аналітичних реєстрів за рахунок використання даних з отриманих від контрагентів електронних документів шляхом впровадження технології системи обробки інформації на принципах STP на всіх етапах обробки розпоряджень/звітів учасників фондового ринку; мінімізація витрат на обслуговування документації (зберігання, створення архівів, пошук, надання контролюючим органам).

Втім, найбільш складним питанням виявилася не стільки уніфікація форматів даних, якими обмінюються всі учасники інформаційних ланцюжків⁵³, скільки надання електронним даним достатнього рівня легітимності, аби вони сприймалися як документи, що юридично еквівалентні традиційним документам на папері. Створення електронних документів, значно більш захищених та наділених правовою легітимністю, аніж звичайні електронні дані, забезпечувалося в міжнародній практиці різноманітними механізмами – як законодавчими, так і технологічними. На початковому етапі впровадження електронного документообігу найбільш активне поширення отримали електронні підписи, порядок використання регулювався договірними відносинами, а технології шифрування та захисту інформації були ще не надто надійні з огляду на тодішній рівень розвитку інформаційних технологій. Як наслідок, були більш поширені криптографічні алгоритми та технології, які дозволяли накладати електронний підпис найбільш швидко. Зрозуміло, що в умовах, коли провідні міжнародні фондові біржі змагалися за те, щоб ЕТС обробляла біржові трансакції за лічені мілісекунди, було не надто зручно втрачати час (секунду і навіть більше) на накладення ЕЦП (найбільш надійний вид електронного підпису), асиметричне шифрування, створення позначки часу, верифікацію підписувачів електронного документа, контроль валідності відкритого сертифікату ЕЦП тощо. Крім того, бурхливе

⁵³ Хоча і цю проблему на фондовому ринку України було вирішено лише у 2012 році, коли звітність різних категорій професійних учасників фондового ринку було вперше уніфіковано за форматом (XML) та реквізитним складом використовуваних полів даних – внаслідок узгодження єдиної Системи довідників та класифікаторів НКЦФР для використання учасниками фондового ринку України, згідно Рішення НКЦФР від 08.05.2012 № 646.

поширення технологій ЕДО на світових фінансових ринках вимагало від їх регуляторів, фактично, виходити з вже існуючої практики, тобто дозволити численним суб'єктам фінансової інфраструктури створювати самостійні, не універсальні, недостатньо контрольовані системи ЕДО. Тим не менше, централізація та уніфікація інфраструктури, інтеграція міжнародних фінансових ринків поступово призвели до підвищення вимог до систем ЕДО та форматів електронного підпису, захисту інформації, створення спеціалізованих засвідчувальних центрів.

В Україні майже не було такої еволюції побудови систем ЕДО, оскільки від самого початку провідну роль у побудові національної системи інфраструктури відкритих ключів ЕЦП відіграла держава. Із самого початку були створені відповідні інституції (засвідчувальні центри, акредитовані та зареєстровані центри сертифікації ключів), на які було покладено функції надання користувачам систем ЕДО функцій ЕЦП та КЗІ, були висунуті жорсткі вимоги щодо належного рівня надійності функціонування систем ЕДО.

На початок 2013 року в Україні акредитовано 21 ЦСК. Найбільш поширене надання ЦСК послуг ЕЦП з метою подання звітності в форматі електронного документа органам державної влади. Зокрема, з 2013 року всі професійні учасники почали подавати адміністративні дані до НКЦПФР саме у форматі електронного документа з обов'язковим реквізитом ЕЦП⁵⁴; винятково у форматі електро-

нного документа з обов'язковим реквізитом ЕЦП здійснюється документообіг між депозитаріями, їх клієнтами (депозитарними установами), емітентами та фондовими біржами.

Єдиним виключенням із стрункої системи ЕДО на фондовому ринку, як не дивно, залишається документообіг між фондовими біржами та ТЦП-учасниками біржових торгів. Досить часто фондовою біржі використовують електронні документи, які мають обов'язковим реквізитом не ЕЦП, а інший вид електронного підпису⁵⁵.

У зв'язку з цим зазначимо, що застосування ЕЦП врегульоване на рівні закону, а застосування електронного підпису (в т.ч. АВП та ЕЧП, які використовуються УБ та ПФТС на фондовому ринку) регулюється лише договірними відносинами та, найголовніше, не забезпечує сторони оригіналами документів, що вже призвело до певних складощів у відносинах ТЦП з податковими органами. При цьому використання електронних підписів, відмінних від ЕЦП, хоч і є дешевшим⁵⁶, але не гарантує цілісності електронного документа. Крім того, побоювання бірж, що використання більш технологічно складних, аніж в Росії⁵⁷, засобів захисту інформації, які вимагаються законодавством України для впровадження легітимного ЕДО, вимагатиме більших витрат часу на подання заявок учасниками біржових торгів та їхню обробку біржею, виявилися безпідставними (через постійний прогрес у впровадженні акредитованих засобів КЗІ, який забезпечується найбільш технологічно розвиненими розробниками програмно-технологічних комплексів ЦСК).

Відповідно до цього, отримання ТЦП-учасниками торгів на Біржі легітимних послуг ЕЦП від акредитованого ЦСК при здійсненні інформаційної взаємодії з біржею, СКТ, депозитаріями, належне документування біржових операцій забезпечують системне зниження правових та інформаційних ризиків для членів Біржі та їх клієнтів.

⁵⁴ Адміністративні дані можуть надаватися за допомогою ПЗ «НДУ-Мейл» (розроблене НДУ та використовує ЕЦП, що надаються винятково ЦСК НДУ) та ПЗ «СПЕД» (розроблене ВАЦП та використовує ЕЦП кількох ЦСК одночасно, в т.ч. АЦСК КФЦ). Детальніше див. <http://aust.com.ua/News.aspx#news618>.

⁵⁵ Стаття 5 ЗУ "Про електронні документи та електронний документообіг" визначає, що електронний документ – це документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Обов'язковим реквізитом електронного документа, який використовується для ідентифікації автора та/або підписувача електронного документа іншими суб'єктами ЕДО, є електронний підпис. Накладанням електронного підпису завершується створення

електронного документа. При цьому відносини, пов'язані з використанням ЕЦП, регулюються ЗУ "Про електронний цифровий підпис", а використання інших видів електронних підписів здійснюється суб'єктами ЕДО на договірних засадах.

Ст. 7 ЗУ "Про електронні документи та електронний документообіг" встановлює, що оригіналом електронного документа вважається електронний примірник документа з обов'язковими реквізитами, у тому числі з ЕЦП автора.

Таким чином, використання інших, ніж ЕЦП, видів електронного підпису, може регламентуватися договірними відносинами, але створювані таким чином електронні документи не мають статусу оригіналів, а відповідно, не можуть використовуватися в якості первинних документів, які повинні подаватися платниками податків

для підтвердження витратків (у паперовому вигляді обов'язковим реквізитом первинних документів є підпис посадових осіб; при наданні первинних документів в електронному вигляді ці первинні документи мають статус оригіналу лише за умови використання ЕЦП).

⁵⁶ Зокрема, не вимагає отримання послуг ЕЦП від стороннього акредитованого ЦСК, інтеграції ЕТС Біржі з сертифікованими засобами КЗІ такого ЦСК, а також дешево спрощує (принаймні, централізує) доступ до торгів, оскільки існує єдина «точка доступу» - біржа, яка і організує торги, і стає організатором власної системи ЕДО.

⁵⁷ Посилання на Росію цілком зрозуміло, якщо згадати, що Московська біржа є не тільки мажоритарієм фондових бірж ПФТС і УБ, але й технологічно ці біржі вже тривалий час розвиваються в руслі загального розвитку інформаційних технологій цього біржового холдингу, зокрема, і в контексті ЕДО.

Біржа виступила одним з ініціаторів внесення змін до Положення про депозитарну діяльність НБУ, взяла участь у розробленні Концепції розвитку ринку емісійних боргових ЦП та Концепції доступу на український фондовий ринок фінансових інструментів іноземних емітентів, активи яких розташовані в Україні

6. Ініціативи Біржі щодо регуляторного розвитку фондового ринку

Важлива роль Біржі, як одного з центральних елементів фінансової інфраструктури ринку, зумовлює провадження активної діяльності щодо вдосконалення нормативно-правової бази, що забезпечує ефективне функціонування біржового ринку. Біржа активно та ефективно взаємодіє з органами державної влади, СРО та міжнародними організаціями.

Біржа виступила одним з ініціаторів розробки та внесення у січні 2012 року змін до Положення про депозитарну діяльність НБУ⁵⁸, які спрямовані на запровадження клірингових (неттінгових) процедур на біржовому ринку державних облігацій України. Зазначені зміни мають на меті підвищення ефективності грошово-кредитної політики держави та дозволяють значно підвищити ліквідність біржових торгів ОВДП за рахунок впровадження клірингових технологій. Проект змін був схвально сприйнятий НБУ⁵⁹ та учасниками фондового ринку.

Протягом 2012 року Біржа запропонувала низку додаткових новацій (див. детальніше п.1, п.3.3.1), які було позитивно сприйнято НБУ та імплементовано до Положення про депозитарну діяльність НБУ вже на початку 2013 року.

Вище вже пояснювалося, чому саме сектор державних цінних паперів розглядається Біржею як найбільш перспективний (принаймні, в середньостроковій перспективі). Тому і не дивно, що найбільш важливим вважаються нормативні та методологічні ініціативи саме в цьому та пов'язаних сегментах біржового ринку – ринку РЕПО та деривативів. Саме в цих напрямках Біржа взаємодіє не

тільки з базовим регулятором ринку цінних паперів (НКЦПФР), але й з НБУ, який в останні роки значно активізував свою роль у стимулюванні розвитку фондового ринку.

Поряд з природною зацікавленістю у підвищенні ліквідності обігу ДЦП як передумови для їх найбільш справедливого ціноутворення, ретельним регулюванням банків як найбільш активних та капіталізованих інвесторів (див. п. 2.2), ініціативи НБУ також спрямовані на уніфікацію підходів до регулювання операцій РЕПО (див. п. 3.4.3). Саме позиція НБУ є більш ніж важливою для впровадження в обіг цінних паперів іноземних емітентів (див. нижче), валютних деривативів як механізму зниження валютних ризиків тощо. Понад те, додатково до зазначених напрямків регулювання транскордонних та валютних операцій, з 2013 року НБУ стає регулятором не тільки платіжних систем, але й значною мірою клірингу, оскільки ЗУ «Про депозитарну систему України» саме на центральний банк покладено функції створення моделі розрахунків та клірингу на фінансових ринках через РЦ. До того ж, певний час НБУ не тільки продовжуватиме виконувати функції депозитарію ДЦП, але й обліковуватиме муніципальні облігації. Підвищення важелів регулювання та контролю може створити передумови для поступового розширення переліку цінних паперів, що можуть входити до складу ломбардного списку НБУ, в т.ч. за рахунок облігацій місцевих позик⁶⁰.

⁵⁸ Нова редакція, затверджена Постановою НБУ від 15.12.2011 № 456, набула чинності 21.05.2012.

⁵⁹ <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=414>.

⁶⁰ Відповідно до п. 3.6 глави 3 розділу II Положення про регулювання Національним банком України ліквідності банків України, затвердженого постановою Правління НБУ від 30.04.2009 № 259, перелік цінних паперів, що можуть прийматися під забезпечення кредитів рефінансування, щокварталу визначається та оголошується НБУ. Зокрема, у I кварталі 2013 року до переліку таких цінних паперів, що мають відповідати вимогам зазначеного Положення, листом НБУ від 26.12.2012 № 19-015/13228 віднесені: державні облігації України, депозитні сертифікати НБУ, облігації Державної іпотечної установи, звичайні іпотечні облігації, облігації місцевих позик та облігації підприємств, враховані банком векселі суб'єктів господарювання, векселі банків, авальовані іншим банком.

Певну увагу в цьому аспекті привертає ломбардний список Банку Росії, що дещо ширший за інструментарій та станом на 01.05.2013 містить не тільки облігації, випущені Мінфіном на внутрішньому та міжнародному фінансових ринках, але й: облігації 35 суб'єктів Російської Федерації та муніципальних утворень; облігації іпотечної агенції та агенції з реструктуризації іпотечних житлових кредитів; облігації з іпотечним покриттям (емітенти – 19 банків та іпотечних агенцій); облігації 67 банків; облігації 84 некредитних установ, що мають достатній кредитний рейтинг по міжнародній шкалі; облігації 5 системоутворюючих організацій; облігації 5 емітентів, забезпечені державними гарантіями РФ; облігації 3 міжнародних фінансових організацій; боргові емісійні ЦП, випущені 37 юридичними особами-нерезидентами РФ за межами РФ; акції 51 емітента (не банків). Джерело: <http://www.cbr.ru/analytics/Plugins/LombardList.aspx>.

На відміну від деяких колег, Біржа активно підтримала ПЗУ «Про депозитарну систему України»⁶¹. Напрями побудови дієвої та відповідної міжнародним рекомендаціям системи розрахунків щодо цінних паперів вже тривалий час активно обговорювалися учасниками ринку (в т.ч. відповідні ПЗУ презентувалися Біржею та СРО АУФТ у 2011 році). Втім, дійти компромісу було достатньо складно – не в останню чергу через наявність в учасників дискусії зрозумілої економічної зацікавленості у консервації ситуації, оскільки фондові біржі та депозитарії тим чи іншим шляхом вже інвестували у створення зручних саме для них моделей клірингу і розрахунків, або, принаймні, витратили кошти на пристосування до існуючих форматів взаємодії з суб'єктами інфраструктури ринку.

Після достатньо позитивного досвіду участі Біржі в розробці Програми розвитку фондового ринку⁶² у 2010-2011 можна було дійти висновку, що достатньо дієвими напрямками впровадження комплексних регуляторних ініціатив є розробка системних концептуальних документів, які передбачають внесення пакетних, пов'язаних між собою змін одразу до низки законодавчих та нормативно-правових актів НКЦПФР.

Протягом 2012 року Біржа приймала участь, зокрема, в наступних проектах СРО АУФТ.

(i) розроблення та презентація у червні 2012 року проекту Концепції розвитку ринку емісійних боргових цінних паперів⁶³. Обговорення цього питання почалося ще у 2011 року – з розроблення ПЗУ щодо регулювання ринку боргових інструментів, який було вперше презентовано 21.06.2011, обговорено на круглих столах «Реформування ринку облігацій в Україні» 04.11.2011 та «Інфраструктурні зміни на ринку боргових цінних паперів» 01.12.2011⁶⁴. З метою реформування ринку емісійних боргових цінних паперів в Концепції запропоновано реалізацію низки комплексних та послідовних організаційних, адміністративних та законодавчих заходів, частина з яких вже активно використовується у відповідних законодавчих та нормативно-правових актах.

(ii) розроблення на початку 2012 року проекту Концепції доступу на український фондовий ринок фінансових інструментів іноземних емітентів, активи яких розташовані в Україні. З урахуванням зв'язаності спектру наявних питань з питаннями монетарного і валютного регулювання, основними умовами (або принципами) повинні стати: жорсткий контроль з боку регуляторів за функціонуванням ринку ЦП іноземних емітентів; обмеження з боку НБУ об'єму транскордонного обігу ЦП (з метою недопущення погіршення стану платіжного балансу); актуалізація взаємодії НКЦПФР з регуляторами іноземних бірж; імплементація існуючих міжнародних практик в частині розкриття інформації емітентом і стандартів корпоративного управління відповідно до вимог іноземних фондових бірж та регуляторів; особливий порядок адміністрування інвестицій у вигляді іноземних ЦП; значна роль фондових бірж у процесі взаємодії з емітентами та іноземними фондовими біржами, на яких мають обіг такі цінні папери⁶⁵.

Підготовлений проект Концепції схвалено рішенням НКЦПФР від 10.04.2012 №526. На виконання цієї Концепції було прийнято Положення про допуск цінних паперів іноземних емітентів до обігу на території України (затверджене Рішенням НКЦПФР від 22.11.2012 № 1692), внесені зміни до Положення про функціонування фондових бірж щодо лістингових вимог для іноземних цінних паперів.

Також Біржа брала участь в розробці та обговоренні інших важливих документів - змін до діючих та прийняті проектів нових нормативно-правових документів:

- ПЗУ «Про похідні фінансові інструменти (деривативи)»,
- ПЗУ «Про внесення змін до Закону України «Про цінні папери та фондовий ринок» щодо розвитку ринку облігацій»⁶⁶,
- Положення про функціонування фондових бірж⁶⁷,
- Порядок погодження кандидатури керівників фондових бірж та депозитаріїв⁶⁸,
- Положення про порядок продажу в процесі приватизації на фондових біржах пакетів акцій акціонерних товариств⁶⁹,
- Положення про порядок здійснення емісії облігацій підприємств та їх обігу⁷⁰,
- Положення про допуск цінних паперів іноземних емітентів до обігу на території України⁷¹ тощо.

Продовжувалася співпраця з Міжнародною фінансовою корпорацією (IFC) в рамках реалізації спільного проекту, започаткованого на початку 2011 року⁷². Проект є складовою частиною значного спектра пов'язаних проектів, що реалізуються IFC, і спрямований на сприяння розвитку ринку фінансових стресових активів в Україні через створення механізмів (інструментарію та платформи) їх сек'юридізації, здійснення заходів щодо унормування взаємовідносин суб'єктів ринку в процесі сек'юритизації «стресових активів» та залучення фінансових інструментів фондового ринку для їх рефінансування. В перспективі проект передбачає вдосконалення стандартів оцінки проблемних активів, розкриття інформації фондами, впровадження обороту цінних паперів, емітованих у процесі сек'юритизації стресових активів, спрощення вимог до лістингу таких цінних паперів та їх обігу на фондових біржах.

⁶¹ Прийнятий 06.07.2012, остаточне набрання чинності – з 12.10.2013.

⁶² <http://www.aust.com.ua/defaultStrategy.aspx>.

⁶³ <http://aust.com.ua/News.aspx#news477>.

⁶⁴ <http://www.aust.com.ua/News.aspx#news365>,

<http://www.aust.com.ua/News.aspx#news406>,

<http://www.aust.com.ua/News.aspx#news413>, <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=443>.

⁶⁵ <http://aust.com.ua/News.aspx#news465>, <http://aust.com.ua/News.aspx#news450>

⁶⁶ Розроблено відповідно до Концепції розвитку ринку емісійних боргових цінних паперів.

⁶⁷ Нова редакція, затверджена Рішенням НКЦПФР від 21.11.2012 № 1688, набула чинності 08.01.2013.

⁶⁸ Опрацьований проект було схвалено вже у 2013 році, коли було затверджено Рішення НКЦПФР від 22.01.2013 № 64, яке набуло чинності 19.03.2013.

⁶⁹ Нова редакція, затверджена 09.04.2012 наказом ФДМУ № 481, рішенням НКЦПФР № 508 та розпорядженням АМКУ № 216-р, набула чинності 25.05.2012.

⁷⁰ Відповідно до пропозицій Біржі та СРО АУФТ до Програми розвитку національного фондового ринку – щодо отримання емітентом можливості визначити розмір відсо-

ткового доходу за облігаціями, щодо яких прийнято рішення про відкрите (публічне) розміщення, вже під час розміщення. Це дозволяє емітентам більш ефективно залучати ресурси, оперативно змінюючи умови відповідно до ринкової кон'юнктури. При цьому емітент отримує набагато більше гнучкості у залученні коштів.

⁷¹ Затверджене Рішенням НКЦПФР від 22.11.2012 № 1692, набуло чинності 22.01.2013. Положення розроблене відповідно до Концепції розвитку доступу на український фондовий ринок фінансових інструментів іноземних емітентів, активи яких розташовані в Україні.

⁷² <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=325>.

Біржа виступила з пропозицією про перегляд підходу до лістингових стандартів, що має на меті вирішення проблем локального спектра фінансових інструментів з низькою ліквідністю, оскільки існуючі лістингові стандарти, які спираються винятково на фінансові показники компанії, обмежують напрямки інвестування та гальмують розвиток ринку. Окрім того Біржа запропонувала цілу низку ініціатив та заходів, що сприятимуть інтернаціоналізації ринку та поверненню українських активів, що знаходяться в обігу на іноземних біржах, до біржових торгів в Україні і, відповідно, зростанню ліквідності національного ринку. В числі таких заходів були запропоновані, зокрема, унормування правил допуску та обігу іноземних цінних паперів на українській біржі. Значною мірою ці пропозиції знайшли своє відображення у новій редакції Положення про функціонування фондових бірж, яка була прийнята рішенням НКЦПФР № 1688 від 22.11.2012.

Також у 2012 році було схвалено проект рішення НКЦПФР «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку», що урегулює роботу ІСІ зі стресовими активами банків.

Протягом року в рамках реалізації спільного проекту з IFC фахівці Біржі взяли участь в конференції «Інвестування у фінансові стресові активи: можливості та виклики»⁷³ з метою обговорення інших рекомендацій та практики щодо побудови дієвого ринку стресових активів.

Крім того, положення, пов'язані із фінансовими стресовими активами, знайшли своє відображення у вже згадуваній Концепції розвитку ринку емісійних боргових цінних паперів.

Певні регуляторні ініціативи були забезпечені у 2012 році і за участі ТБ «Перспектива-Коммодіті», яка 21.03.2012 першою з українських товарних бірж отримала від МЕРТ висновок про відповідність правил біржової торгівлі, що регулюють електронні біржові торги з використанням ЕДО та ЕЦП, вимогам чинного законодавства, започаткувавши таким чином на товарному біржовому ринку традицію погодження правил біржової торгівлі з регулятором.

Пропозиції ТБ «Перспектива-Коммодіті» були значною мірою враховані у Концепції розвитку біржового товарного ринку, підготовленій МЕРТ з метою встановлення стратегічних підходів, які повинні бути покладені в основу державної політики з метою формування цілісного, високоліквідного, ефективного і справедливого біржового товарного ринку України, інтегрованого у світові біржові ринки⁷⁴, а також інших програмних документах, покликаних забезпечити активізацію розвитку товарного сегменту національного біржового ринку. Зокрема, розпочато роботу над ПЗУ «Про біржовий товарний ринок», аби більш ретельно врегулювати біржові операції на товарному ринку, аніж це передбачено діючим ЗУ «Про товарну біржу».

⁷³ <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=553>

⁷⁴ <http://e-commodity.fbp.com.ua/NewsView.aspx?id=45>, <http://fbp.com.ua/NewsEntry.aspx?id=529>

У планах Біржі на наступний рік – інтеграція до створюваного РЦ, впровадження операцій РЕПО та торгів з додатковим забезпеченням в ЦП, впровадження в обіг нових різновидів строкових контрактів та, за умови відповідних змін до законодавства, іноземних цінних паперів та біржових облігацій

7. Стан виконання планів та перспективні напрямки діяльності у 2013-2014 роках

У попередньому річному звіті Біржею визначався перелік основних завдань, які Біржа планувала вирішити протягом 2012-2013 років. Частина з них було повністю або частково вирішено у 2012 році, частина підлягає вирішенню у 2013 році, виникли і нові плани розвитку Біржі, її інфраструктури та біржового національного фінансового ринку загалом, про які йшлося вище (зокрема, перспективні плани складових інфраструктури Біржі визначені у розділі 4).

Фактично будь-які заходи Біржі, які наведені нижче, теж так чи інакше мають під собою нормотворче підґрунтя, оскільки впровадження нових біржових технологій вимагає відповідної правової основи.

В 2012 році нарешті було остаточно вирішено на законодавчому рівні завдання узгодження в Україні загальних принципів реалізації універсального механізму гарантування виконання біржових договорів. Активна позиція Біржі, СКТ та ТБ стосовно врегулювання питань побудови легітимної національної моделі розрахунків за участі та під контролем держави знайшла розуміння з боку НБУ, НКЦПФР, МЕРТ і учасників ринку. Наслідком стало прийняття у 2012 році ЗУ «Про депозитарну систему України», який покладає край нелегітимним моделям клірингу і розрахунків, впроваджує централізацію депозитарної системи, нарешті врегулює питання клірингу і розрахунків, передбачає створення єдиного розрахункового центру для здійснення розрахунків на фінансових ринках. Побудова дієвої системи клірингу і розрахунків відповідно до кращих міжнародних рекомендацій має позитивно позначитися на оцінці інфраструк-

тури національного фондового ринку іноземними експертами та інвесторами. Відповідно до цього, важливим завданням на 2013 рік є інтеграція існуючих та перспективних біржових технологій до створюваного Розрахункового центру.

Відповідно до форматів такої інтеграції у 2013 році будуть вирішуватися питання поширення технології центрального контрагента зі строкового ринку Біржі на інші сегменти, що потребують операційного стимулювання ліквідності.

З огляду на появу все ще іноді суперечливого (з огляду на значне коло регуляторів та напрямів регулювання), але вже наявного нормативного врегулювання, значно більш вірогідним виглядає впровадження у 2013 році операцій РЕПО на Біржі⁷⁵. Вже у першій половині 2013 року планується методологічно опрацювати порядок проведення операцій РЕПО на Біржі (зокрема, погодити типові форми договорів РЕПО) з врахуванням вимог Положення про функціонування фондових бірж, особливостей проведення операцій банками, проекту Стандартизованих підходів щодо проведення банками операцій РЕПО з ДОО, інформаційного регламенту між Біржею та депозитарієм НБУ, порядку надання адміністративних даних до НКЦПФР, особливостей бухгалтерського та податкового регулювання.

⁷⁵ Про поточний стан ринку РЕПО в Україні див. п. 2.1, п. 3.4.3.

У планах Біржі на наступний рік – впровадження торгів з додатковим забезпеченням в цінних паперах⁷⁶, що має значно спростити доступ до торгів – спочатку щодо ОВДП (при розрахунках з двостороннім забезпеченням), а згодом - на ринку РЕПО та строковому ринку. У 2012 році вдалося легітимізувати таку юридичну конструкцію на рівні Правил Біржі та довести її дієвість та актуальність регуляторам фінансових ринків (НКЦПФР і НБУ) та, безумовно, членам Біржі. Практична реалізація такої технології стане драйвером зростання ліквідності фондового ринку у 2013 році.

Отриманий (внаслідок впровадження на Біржі у 2012 році нових фінансових інструментів строкового ринку) досвід дозволяє більш адекватно визначити, які нові різновиди строкових контрактів стануть найбільш привабливими для застосування інституційними інвесторами з метою хеджування фінансових ризиків. Завданням на 2013 рік має стати значне розширення операторів строкового ринку, основними з яких, з огляду на специфіку базових активів (відсоткових ставок) вбачаються, насамперед, банки.

Збільшення частки Біржі на пріоритетному для неї ринку ОВДП має забезпечуватися як впровадженням РЕПО, додаткового забезпечення в цінних паперах та іншими торговельними та розрахунковими новаціями, так і подовженням системної праці щодо розширення кола операторів ринку. Одним з важливих елементів розвитку національного ринку акцій у 2013-2014 роках може стати впровадження в обіг на Біржі цінних паперів іноземних емітентів активи яких розташовані в Україні, оскільки певне правове підґрунтя для цього вже існує.

За умови прийняття відповідних змін до законодавства значним драйвером ліквідності ринків боргових інструментів, окрім державних цінних паперів, може стати впровадження в обіг біржових облігацій та активізація операцій з муніципальними облігаціями.

Зростання біржової ліквідності у зазначених сегментах може зробити більш актуальним завдання інтеграції з розробниками програмного забезпечення Інтернет-трейдингу (брокерських систем).

З огляду на системну значимість для національного біржового ринку Біржі та її інфраструктури, зокрема інформації щодо наслідків біржових торгів та розрахунків, стає все актуальнішим питання побудови на базі ЦСК КФЦ власного Дата-центру⁷⁷, оскільки біржовий холдинг не може дозволити собі користування аутсорсинговими Дата-центрами (у зв'язку з існуючими ліцензійними вимогами до ЦСК та захисту фінансової інформації). Створення такого Дата-центру спростить створення єдиної для всього біржового холдингу комплексної системи захисту інформації, знизить комунікаційні ризики при організації ЕДО складових інфраструктури Біржі з учасниками торгів та розрахунків та іншими, сторонніми суб'єктами інфраструктури фінансових ринків України.

Важливим завданням в контексті інформаційної та маркетингової політики Біржі є інтенсифікація взаємодії зі ЗМІ та подальше збільшення інформаційної активності з метою оперативного донесення до ринку докладної інформації про розвиток Біржі та її інфраструктури, а також поширення кола інформаційних агенцій, які поширюють інформацію про результати торгів на Біржі українським та міжнародним інвесторам, – насамперед, з Thomson Reuters та Bloomberg. Також планується запуск Біржею низки фондових індексів (в розрізі інструментів, окремих економічних галузей тощо) та мультимовних версій офіційного Інтернет-сайту.

У 2013 році Біржа планує розпочати організаційне та правове оформлення вертикально інтегрованого біржового холдингу з існуючих технологічно пов'язаних інфраструктурних установ, що входять до єдиної небанківської фінансової групи. Вже фактично реалізований на технологічному рівні, але не повною мірою оформлений відповідними корпоративними відносинами пул складових інфраструктури національного фондового ринку має юридично інтегруватися за прикладом провідних міжнародних біржових холдингів (Deutsche Börse, London Stock Exchange, NYSE Euronext, NASDAQ OMX Group, група Московської біржі), аби забезпечити конкурентоспроможність Біржі, збільшити капіталізацію Біржі та її інфраструктури. В межах корпоративного оформлення біржового холдингу

акціонерами розглядається можливість залучення інвестицій, необхідних для забезпечення подальшого розвитку холдингу, шляхом пропозиції найбільш активним операторам ринку та/або стратегічному інвестору значного пакета акцій компанії-холдера домінуючих часток капіталу компаній-складових небанківської фінансової групи (через механізми IPO/SPO).

⁷⁶ Докладно про технологію див. у п. 3.3.1.

⁷⁷ Дата-центр – спеціалізоване приміщення (будівля) та розташована у ньому інформаційна (серверне обладнання), телекомунікаційна (канали зв'язку) та інженерна (кондиціонування, енергозбереження та т.і.) інфраструктура.

Біржа приділяє значну увагу забезпеченню додержання органами управління та персоналом Біржі найкращих принципів корпоративного управління та правил етичної поведінки професійних учасників фондового ринку. В іншому випадку для Біржі було б, принаймні, морально складно вимагати виконання норм корпоративної культури від емітентів, які вважають за доцільне проходити лістинг на Біржі. Понад те, Біржа вже не перший рік має статус публічної компанії з лістинговими акціями, прозорою структурою акціонерів, адекватно розкриває про себе інформацію, має впевнену та послідовну позицію щодо низки найбільш важливих для фондового ринку питань. Тому Біржа має можливість для розширення або оновлення штату запрошувати найкращих, найпрофесійніших фахівців, здатних інтенсивно працювати з метою спільного розвитку ринку та відповідати кращим принципам корпоративної культури.

Одним з можливих шляхів підвищення конкурентоспроможності національного фондового ринку може стати створення передумов для концентрації операцій з фінансовими інструментами на біржовому (регульованому) ринку. У міжнародній практиці значна кількість операцій з фінансовими інструментами традиційно вважається позабіржовими: наприклад, досить часто поза біржами проводяться операції з державними ЦП, інструментами грошового ринку, деривативами⁷⁸, укладаються договори РЕПО тощо. Тим не менше, порядок функціонування

таких специфічних ринків щільно врегульований на рівні правил, генеральних угод, основних умов і т.і., а операції здійснюються в межах позабіржових торговельних систем, створення та діяльність яких теж достатньо регульована та контрольована з боку регуляторів фінансових ринків⁷⁹. В умовах України активізація проведення більшості таких операцій має стартувати на фондових біржах, які, з певними застереженнями, мають оформлену правову культуру та достатній технологічний розвиток.

Вище вже йшлося⁸⁰ про податкову реформу в сфері операцій з фінансовими інструментами, яка стартує з початку 2013 року відповідно до змін, внесених до ПКУ відповідно до ЗУ від 06.12.2012 № 5519-VI. Незважаючи на впровадження оподаткування операцій з відчуження значного кола цінних паперів⁸¹ особливими (акцизним) податком, загалом внесені зміни варто визнати такими, що відповідають міжнародній практиці та чи не вперше пропонують справді дієві економічні важелі для стимулювання біржового ринку, оскільки для операцій з цінними паперами та деривативами на фондових біржах передбачено нульову ставку податку, а для позабіржових операцій з лістинговими цінними паперами – мінімальну ставку. Тим не менше, для біржового ринку такі новації слід розглядати не тільки як передумову для збільшення прибутковості від поступового переведення позабіржових операцій на фондові біржі, скільки як значну відповідальність. Аби не реалізувалися

негативні прогнози, що замість запланованих державою підвищення ефективності функціонування національного ринку капіталу та мінімізації можливостей для податкової оптимізації з використанням фінансових інструментів, ринок може зіткнутися з активізацією торгів на фондових біржах фіктивних цінних паперів та поширенням маніпулювання цінами, біржі мають підсилити контроль за ціноутворенням, дотриманням емітентами лістингових та інших умов, системно протидіяти маніпулюванню та інсайду, тобто комплексно підтримати державну політику на фондовому ринку.

⁷⁸ Сукупна умовна вартість (notional value) позабіржових деривативів в обігу, за даними Bank for International Settlements (BIS), на кінець червня 2012 року склала \$640 трлн, знизившись з кінця 2011 року на 1%; при цьому вартість відсоткових деривативів склала \$ 494 трлн. За даними Futures Industry Association (FIA) - однієї з найбільших у світі професійних асоціацій деривативних бірж, в 2011 році загальний обсяг ринку деривативів у світі становив до \$900 трлн, тобто обсяг біржових торгів деривативами у світі вужчий від позабіржового і складає близько \$260 трлн. (Оцінки досить приблизні: зазвичай статистика по деривативах публікується у вигляді кількості укладених деривативів; оскільки деривативи суттєво розрізняються за валютами, видами, базовими активами тощо, це ускладнює акумулювання даних у вартісному виразі).

⁷⁹ Зважаючи на тривалу та неперервну історію організованих ринків у зрілих економіках, цілком зрозуміла наявність широкої конкуренції між фондовими біржами та альтернативними торговельними системами (Alternative Trading System, ATS), електронними комунікаційними мережами (Electronic Communication Network, ECN), багатосторонніми можливостями для трейдингу (Multilateral Trading Facility, MTF), пулами "сірої" або "темної" ліквідності (dark pools). Втім, ці альтернативні системи, створювані

учасниками ринку (провідними інвестиційними компаніями, інформаційними агенціями тощо) для спрощення, максимальної оперативності укладання договорів з фінансовими інструментами та мінімізації вартості трансакцій, досить часто все одно активно взаємодіють з традиційними фондовими біржами.

Зокрема, ринки ДЦП та єврооблігацій у розвинених країнах характеризуються максимальним рівнем ліквідності, тому послуги біржі як організатора максимально ліквідного ринку та контрольованого ціноутворення, що необхідні для розвитку інших сегментів торгів, в даному випадку не так критичні. Крім того, основними учасниками цього ринку є банки, підключені до різноманітних інформаційно-торговельних систем, які забезпечують ті організаційні та технологічні зручності укладання угод і оформлення договірних відносин, що зазвичай надають біржі для учасників торгів іншими фінансовими інструментами.

Натомість на ринках, що розвиваються, фондові біржі є основною (а частіше за все – єдиною) формою створення організованого ринку. Такі нещодавно створені ринки стикаються з домінуванням позабіржових операцій, нерозвиненістю ринкової інфраструктури, а тому намагаються стимулювати розвиток біржового сегменту, зокрема у зв'язі із необхідністю більш жорсткого регулювання фінансових ринків.

Альтернативні приклади можна дослідити на сусідніх з Україною ринках. В Росії майже всі можливі операції (ринок ДЦП – розміщення і обіг; операції РЕПО – з Банком Росії та міждилерське РЕПО; валютний ринок; грошовий ринок – депозитні та кредитні операції з Банком Росії) сконцентровані (значною мірою – за ініціативи Банку Росії) винятково на Московській біржі. І навпаки, в Польщі торги ДЦП проводяться не на WSE (загальновідомий завдяки лідерським позиціям на світовому ринку біржових IPO), а на окремому торговельному майданчику BondSpot S.A., який було на конкурсних засадах визначено в якості базового для обігу ДЦП та наразі є невід'ємною частиною системи первинних дилерів, створеної Міністерством фінансів Польщі. Тривала конкуренція між WSE та BondSpot S.A. була припинена лише після поглинання останнього та інтеграції до складу групи WSE, але BondSpot S.A. і сьогодні залишається окремим та специфічно регульованим торговельним майданчиком, функціонуючим як типова ECN.

⁸⁰ Див. п. 2.2, 3.3.2, 3.3.3, 3.4.3.

⁸¹ Перелік цінних паперів, на операції з якими не поширюється оподаткування особливими податком, встановлений п. 213.2 ст. 213 ПКУ. Зокрема, не підлягають оподаткуванню операції з державними, муніципальними, іпотечними цінними папе-

рами, інвестиційними сертифікатами. Натомість оподатковуються операції з акціями, облігаціями підприємств, векселями (для останніх це найбільш критично, оскільки вони в принципі не можуть мати обіг на фондових біржах) тощо.

Фінансова звітність
Додатки

Фінансова звітність

Баланс на 31.12.2012 р.

АКТИВ	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
I. Необоротні активи:			
Нематеріальні активи:			
залишкова вартість	010	144	135
первісна вартість	011	296	296
накопичена амортизація	012	-152	-161
Незавершені капітальні інвестиції	020	-	-
Основні засоби:			
залишкова вартість	030	23	21
первісна вартість	031	159	172
знос	032	-136	-151
Довгострокові біологічні активи:			
справедлива (залишкова) вартість	035	-	-
первісна вартість	036	-	-
накопичена амортизація	037	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції:			
які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	040	49644	44644
інші фінансові інвестиції	045	-	-
Довгострокова дебіторська заборгованість			
Справедлива (залишкова) вартість інвестиційної нерухомості	055	-	-
Первісна вартість інвестиційної нерухомості	056	-	-
Знос інвестиційної нерухомості	057	-	-
Відстрочені податкові активи	060	15	4
Гудвіл	065	-	-
Інші необоротні активи	070	-	-
Гудвіл при консолідації	075	-	-
Усього за розділом I	080	49826	44848
II. Оборотні активи:			
Виробничі запаси	100	2	2
Поточні біологічні активи	110	-	-
Незавершене виробництво	120	-	-
Готова продукція	130	-	-
Товари	140	-	-
Векселі одержані	150	-	-
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги:			
чиста реалізаційна вартість	160	296	361
первісна вартість	161	327	361
резерв сумнівних боргів	162	-31	-

Дебіторська заборгованість за розрахунками:			
з бюджетом	170	-	-
за виданими авансами	180	-	-
з нарахованих доходів	190	-	-
із внутрішніх розрахунків	200	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	210	4	4959
Поточні фінансові інвестиції	220	-	-
Грошові кошти та їх еквіваленти:			
в національній валюті	230	19	24
- у т.ч. в касі	231	-	-
в іноземній валюті	240	-	-
Інші оборотні активи	250	-	-
Усього за розділом II	260	321	5346
III. Витрати майбутніх періодів	270	2	1
IV. Необоротні активи та групи вибуття	275	-	-
Баланс	280	50149	50195

ПАСИВ	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звіт-ного періоду
I. Власний капітал			
Статутний капітал	300	50000	50000
Пайовий капітал	310	-	-
Додатковий вкладений капітал	320	-	-
Інший додатковий капітал	330	-	-
Резервний капітал	340	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	350	11	39
Неоплачений капітал	360	-	-
Вилучений капітал	370	-	-
Накопичена курсова різниця	375	-	-
Усього за розділом I	380	50011	50039
Частка меншості	385	-	-
II. Забезпечення майбутніх витрат і платежів			
Забезпечення виплат персоналу	400	-	-
Інші забезпечення	410	-	-
Сума страхових резервів	415	-	-
Сума часток перестраховиків у страхових резервах	416	-	-
Залишок сформованого призового фонду, що підлягає виплаті переможцям лотереї	417	-	-
Залишок сформованого резерву на виплату джек-поту, не забезпеченого сплатою участі у лотереї	418	-	-
Цільове фінансування	420	-	-
Усього за розділом II	430	-	-
III. Довгострокові зобов'язання			
Довгострокові кредити банків	440	-	-
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	450	-	-

Відстрочені податкові зобов'язання	460	-	-
Інші довгострокові зобов'язання	470	-	-
Усього за розділом III	480	-	-
IV. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	500	-	-
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	510	-	-
Векселі видані	520	-	-
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	530	131	132
Поточні зобов'язання за розрахунками:			
з одержаних авансів	540	-	-
з бюджетом	550	3	4
з позабюджетних платежів	560	-	-
зі страхування	570	1	1
з оплати праці	580	3	4
з учасниками	590	-	-
із внутрішніх розрахунків	600	-	-
Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу	605	-	-
Інші поточні зобов'язання	610	-	15
Усього за розділом IV	620	138	156
V. Доходи майбутніх періодів	630	-	-
Баланс	640	50149	50195

Звіт про фінансові результати за 2012 рік

Найменування показника	Код рядка	За звітний період
I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ		
Доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	010	1051
Податок на додану вартість	015	-
Акцизний збір	020	-
	025	-
Інші вирахування з доходу	030	-
Чистий доход (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	035	1051
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	040	-
Валовий:		
прибуток	050	1051
збиток	055	-
Інші операційні доходи	060	-
У т.ч. дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності	061	-
Адміністративні витрати	070	-1037
Витрати на збут	080	-
Інші операційні витрати	090	-10
У т.ч. витрати від первісного визнання біологічних активів сільськогосподарської продукції, одержаних унаслідок сільськогосподарської діяльності	091	-
Фінансові результати від операційної діяльності:		
прибуток	100	4
збиток	105	-
Доход від участі в капіталі	110	49692
Інші фінансові доходи	120	-
Інші доходи	130	-
Фінансові витрати	140	-
Втрати від участі в капіталі	150	-
Інші витрати	160	-49647
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	165	-
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування:		
прибуток	170	49
збиток	175	-
У т.ч. прибуток від припиненої діяльності та/або прибуток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття унаслідок припинення діяльності	176	-
У т.ч. збиток від припиненої діяльності та/або збиток від переоцінки необоротних активів та групи вибуття унаслідок припинення діяльності	177	-
Податок на прибуток від звичайної діяльності	180	21
Дохід з податку на прибуток від звичайної діяльності	185	-
Фінансові результати від звичайної діяльності:		
прибуток	190	28
збиток	195	-

Надзвичайні:		
доходи	200	-
витрати	205	-
Податки з надзвичайного прибутку	210	-
Частка меншості	215	-
Чистий:		
прибуток	220	28
збиток	225	-
Забезпечення матеріального заохочення	226	-
II. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ		
Найменування показника		
Матеріальні затрати	230	2
Витрати на оплату праці	240	142
Відрахування на соціальні заходи	250	40
Амортизація	260	25
Інші операційні витрати	270	838
Разом	280	1047
III. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ		
Назва статті		
Середньорічна кількість простих акцій	300	5000000000
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	310	5000000000
Чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	320	0,00001
Скоригований чистий прибуток, (збиток) на одну просту акцію	330	0,00001
Дивіденди на одну просту акцію	340	-

Додатки

Додаток 1. Рейтинги учасників торгів на ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» за обсягами виконаних договорів у 2012 році в розрізі фінансових інструментів:

Державні облигації України			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	АТ "ОЩАДБАНК"	1	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"
2	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	2	АТ "ОТП БАНК"
3	АТ "ОТП БАНК"	3	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"
4	АТ "УКРЕКСІМБАНК"	4	АТ "ЕРСТЕ БАНК"
5	ПАТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"	5	АТ "ОЩАДБАНК"
6	АТ "ЕРСТЕ БАНК"	6	ПАТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"
7	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	7	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"
8	АБ "УКРГАЗБАНК"	8	АБ "УКРГАЗБАНК"
9	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"	9	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"
10	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	10	ПАТ "ВТБ БАНК"
11	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	11	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"
12	ПАТ "ВТБ БАНК"	12	АТ "УКРЕКСІМБАНК"
13	ПАТ "ВБР"	13	АТ "УКРСИББАНК"
14	ПуАТ "ФІДОБАНК"	14	ПуАТ "ФІДОБАНК"
15	АТ "УКРСИББАНК"	15	ПАТ "ВБР"
16	ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"	16	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"
17	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	17	ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"
18	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	18	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"
19	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	19	ТОВ "ДЕЛЬТА-СЕК'ЮРИТИЗ"
20	ТОВ "ДЕЛЬТА-СЕК'ЮРИТИЗ"	20	ПАТ "УКРСОЦБАНК"

Акції			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"	1	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"
2	ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"	2	ТОВ "АКЦЕПТОР"
3	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	3	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"
4	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"	4	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"
5	ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"	5	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"
6	ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"	6	ТОВ "ІК "СТАТУС"
7	ТОВ "ФГ"	7	ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"
8	ТОВ ФК "ФІНЕКС- УКРАЇНА"	8	ТОВ "ФГ"
9	ТОВ "АКЦЕПТОР"	9	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"
10	ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	10	ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"
11	ТОВ "ІК "СТАТУС"	11	ТОВ "АВАНТІ"
12	ТОВ "СІТІ БРОК"	12	ТОВ "ОФЕРТА"
13	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	13	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"

14	ТОВ "ІК "ТРАВІАН"	14	ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"
15	ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"	15	ТОВ "СІТІ БРОК"
16	ТОВ "БІЗНЕС-СТРАТЕГІЯ"	16	ТОВ "ДРВЦ"
17	ТОВ "ТИТАН ЗБЕРІГАЧ"	17	ТОВ ДК "УКРІНВЕСТ"
18	ТОВ "АВАНТІ"	18	ТОВ "БІЗНЕС-СТРАТЕГІЯ"
19	ТОВ "ОФЕРТА"	19	ТОВ "АСТАРТА-БРОК"
20	ТОВ "АСТАРТА-БРОК"	20	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"

Облігації підприємств*			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	АТ "ОЩАДБАНК"	1	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"
2	ТОВ "СПАРТА КАПІТАЛ"	2	ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"
3	ПуАТ "ФІДОБАНК"	3	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"
4	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	4	ТОВ "ФП"
5	ПАТ "ВТБ БАНК"	5	ТОВ "АВАНТІ"
6	АБ "УКРГАЗБАНК"	6	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"
7	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	7	АТ "ОТП БАНК"
8	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	8	ПуАТ "ФІДОБАНК"
9	АТ "ЕРСТЕ БАНК"	9	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ У ФОРМІ ТОВ
10	ПАТ "УКРСОЦБАНК"	10	ТОВ "АКЦЕПТОР"
11	АТ "ОТП БАНК"	11	ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"
12	АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ У ФОРМІ ТОВ	12	ПАТ "ВТБ БАНК"
13	ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"	13	ТОВ "СПАРТА КАПІТАЛ"
14	ТОВ "ПРІОРИТЕТ СЕК`ЮРІТІЗ"	14	АТ "ОЩАДБАНК"
15	ТОВ "КАМЕЛОТ ІНВЕСТ"	15	АБ "УКРГАЗБАНК"
16	ТОВ "АВАНТІ"	16	ТОВ "КАМЕЛОТ ІНВЕСТ"
17	ТОВ "СФІ"	17	ПАТ "УКРСОЦБАНК"
18	ТОВ "ДРВЦ"	18	ТОВ "ДРВЦ"
19	ТОВ "БІЗНЕС-СТРАТЕГІЯ"	19	ТОВ "БІЗНЕС-СТРАТЕГІЯ"
20	ТОВ "АКЦЕПТОР"	20	АТ "ЕРСТЕ БАНК"
21	ТОВ "ФП"	21	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"
22	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"	22	ПАТ "АЛЬФА-БАНК"
23	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	23	ТОВ "ПРІОРИТЕТ СЕК`ЮРІТІЗ"
24	ТОВ "СІТІ БРОК"	24	ТОВ "СФІ"
25	ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	25	ТОВ "СІТІ БРОК"

Облігації місцевих позик			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	АТ "УКРЕКСІМБАНК"	1	ТОВ "АКЦЕПТОР"
2	АТ "ОЩАДБАНК"	2	ТОВ ФК "ФІНЕКС-УКРАЇНА"
3	ТОВ "СФІ"	3	АТ "УКРЕКСІМБАНК"
4	ТОВ "АКЦЕПТОР"	4	АТ "ОЩАДБАНК"
5	ТОВ ФК "ФІНЕКС-УКРАЇНА"	5	ТОВ "СФІ"

Інвестиційні сертифікати			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"	1	ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"
2	ТОВ "АКЦЕПТОР"	2	ТОВ "АКЦЕПТОР"
3	ТОВ ФК "ФІНЕКС-УКРАЇНА"	3	ТОВ ФК "ФІНЕКС-УКРАЇНА"
4	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	4	ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"
5	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	5	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"

Деривативи			
за обсягом виконаних договорів		за кількістю виконаних договорів	
1	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	1	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"
2	ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	2	ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"
3	ПрАТ "МТ"	3	ПрАТ "МТ"
4	ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"	4	ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"
5	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"	5	ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"

Примітки:

* При формуванні рейтингів враховані обсяги торгів за операціями, в яких банки виступають емітентами облігацій.

Додаток 2. Перелік членів Біржі станом на 01.01.2013

Найменування члена біржі	Місцезнаходження	Дата набуття статусу члена біржі
АТ "УКРЕКСІМБАНК"	03150, м. Київ, вул. Горького, буд.127	05.12.2011
АТ "ОЩАДБАНК"	01001, м. Київ, вул. Госпітальна, буд.12г	01.06.2012
ПАТ ПРОМІНВЕСТБАНК	01001, м. Київ, пров. Шевченка, буд.12	28.10.2009
ПАТ "УКРСОЦБАНК"	03150, м. Київ, вул. Ковпака, буд. 29	10.07.2007
АТ "УКРСИБАНК"	61050, м. Харків, пр-т Московський, буд. 60	05.04.2007
АТ "БАНК "ФІНАНСИ ТА КРЕДИТ"	04050, м. Київ, вул. Артема, буд.60	10.08.2007
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	69037, м. Запоріжжя, вул. 40 років Радянської України, буд.39Д	27.09.2007
ТОВ "ПОРТФЕЛЬНИЙ ІНВЕСТОР"	65005, м. Одеса, вул. Михайлівська, буд. 44-В	02.08.2007
ПАТ "ПУМБ"	83001, м. Донецьк, вул. Університетська, буд. 2А	18.07.2007
АТ "РАЙФФАЙЗЕН БАНК АВАЛЬ"	01001, м. Київ, вул. Лескова, буд.9	22.10.2012
ПуАТ "ФІДОБАНК"	01601, м. Київ, вул. Червоноармійська, буд.10	11.06.2012
ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, буд.17	25.12.2012
ПАТ "ВТБ БАНК"	01004, м. Київ, бул. Тараса Шевченка/Пушкінська, буд 8/26	18.06.2010
ПАТ "БТА БАНК"	01032, м. Київ, вул. Жилинська, буд.75	08.10.2009
ПАТ "ВІЕЙБІ БАНК"	04119, м. Київ, вулиця Зоологічна, буд. 5	24.10.2012
АТ "БРОКБІЗНЕСБАНК"	03057, м. Київ, пр. Перемоги, буд. 41	04.05.2007
ПАТ "КБ "НАДРА"	04053, м. Київ, вул. Артема, буд.15	31.10.2012
ПАТ "ФІНБАНК"	65032, м. Одеса, пр-т Шевченка, буд.4-А	27.05.2011
ПАТ "АКБ БАНК"	39600, Полтавська обл., м. Кременчук, вул. Київська, буд.8	03.12.2007
ПрАТ "АЛЬТАНА КАПІТАЛ"	83000, м. Донецьк, вул. Постишева, буд.117	13.06.2007
ПАТ "БАНК ПЕРШИЙ"	04112, м. Київ, вул. Дегтярівська, буд.48	23.01.2009
АКЦІОНЕРНИЙ БАНК "ПІВДЕННИЙ"	65059, м. Одеса, вул. Краснова, буд.6/1	24.12.2008

АТ "ІК "ПРИМОР" Є-ІНВЕСТ"	65039, м. Одеса, проспект Гагаріна, буд.12-А	11.10.2010
ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	04114, м. Київ, вул. Автозаводська, буд.54/19	14.02.2011
ПАТ "БАНК ФОРУМ"	02100, м. Київ, бульвар Верховної Ради, буд. 7	12.09.2007
ЗАТ "МАЙСТЕР БРОК"	04050, м. Київ, вул. Артема, буд. 60	21.09.2007
ПрАТ "ФК СОКРАТ"	04070, м. Київ, вул. Іллінська, буд.8, 5 поверх, блок 9, кімнати 9,10,11	15.06.2007
ТОВ "СТОЛИЦЯ-ЦІННИ ПАПЕРИ"	01135, м. Київ, вул. Золотоустівська, буд.23-А	28.12.2011
ПАТ "ІНГ БАНК УКРАЇНА"	04070, м. Київ, вул. Спаська, буд.30-А	13.08.2007
АТ"ОТП БАНК"	01033, м. Київ, вул. Жиланська, буд. 43	25.12.2007
ТОВ "АФЦ-БРОК"	91016, м. Луганськ, вул. Советська, буд.73, оф.514,515	23.09.2008
ТЗОВ "УКРСЕРВІС"	76018, м. Івано-Франківськ, вул. Галицька, буд. 67, оф. 509	03.05.2007
ПрАТ "ПРАДКЦ "ФОНДОВИЙ Б.А.Н.К."	65033, м. Одеса, вул. Василя Стуса, буд.2/1	20.10.2011
ТОВ "ІК "А.І.С.Т.-ІНВЕСТ"	01001, м. Київ, пр. Шевченка, вул. Малопідвальна, буд.9/2, к.5	20.01.2010
ТОВ "ПРІОРИТЕТ СЕК`ЮРИТІЗ"	02160, м. Київ, проспект Возз`єднання, буд.7-А	18.05.2009
ПАТ "АЛЬФА-БАНК"	01025, м. Київ, вул. Десятинна, буд. 4/6	03.10.2007
ПрАТ ІК "ІТТ-ІНВЕСТ"	03150, м. Київ вул. Фізкультури, буд.30	30.10.2007
АБ "УКРГАЗБАНК"	03087, м. Київ, вул. Єреванська, буд. 1	15.05.2007
АЗОВО-ЧОРНОМОРСЬКА ІНВЕСТИЦІЙНА КОМПАНІЯ У ФОРМІ ТОВ	61002, м. Харків, вул. Сумська, б. 96	18.08.2008
ТОВ ІК "ЕНЕРГОІНВЕСТ"	49061, м. Дніпропетровськ, вул. Вакуленчука, буд. 3А, к.707	11.10.2010
ТОВ "ПАРАЛЕЛ"	65013, м. Одеса, Миколаївська дорога, буд.144	05.06.2007
ТОВ "ДЮК-А"	04050, м. Київ, вул. Герцена, 18/20, кв.72	23.12.2011
ТЗОВ "ФК "ДЕКРА"	76005, м. Івано-Франківськ, вул. Чорновола, буд. 103	03.05.2007
ТОВ "ТК БРОК"	02002, м. Київ, вул. Микільсько-Слобідська, буд.4Г	31.07.2008
ТОВ ДК "УКРІНВЕСТ"	49033, м. Дніпропетровськ, вул. Гладкова, буд.29-А	16.07.2010
ТОВ "КС ГРУП"	04070, м. Київ, вул. Григорія Сковороди, буд. 21/16	28.04.2007
АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"	01034, м. Київ, вул. Володимирська, буд. 46	05.06.2007
ТОВ "МІЛЛЕНІУМ КАПІТАЛ"	04071, м. Київ, вул. Хорива, буд.55, літера Б	21.06.2007
ТОВ ФК "ФІНЕКС-УКРАЇНА"	61070, м. Харків, вул. Академіка Проскури, буд.1, корп.45, оф.9	22.08.2007
ТОВ "АКЦЕПТОР"	61013, м. Харків, вул. Шевченка, буд. 28-А	22.08.2007
ТОВ "ДРВЦ"	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Чкалова, буд.11	03.08.2010
ТОВ "ПРОМКАПІТАЛ"	84313, Донецька обл., м.Краматорськ, вул.Паркова, буд.8, кв.3	05.12.2008
ТОВ "АВАНТІ"	51831, Дніпр. обл., Петриківський р-н, с. Єлизаветівка, вул. Індустріальна, буд.9-К	04.04.2011
ТОВ "ГАРАНТ ІНВЕСТ"	69068, м. Запоріжжя, вул. Копьонкіна, буд.98	28.10.2008
ТОВ "ОФЕРТА"	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Глінки, буд.7	04.04.2011
ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНО СХІДНА ФІНАНСОВА КОМПАНІЯ"	83001, м. Донецьк, вул. Постишева, буд. 117 А-3	23.03.2010
ТОВ "АЙ К'Ю-БРОК"	03124, м. Київ, бульвар Івана Лепсе, буд. 8	10.09.2007
ТОВ "АРТА ЦІННИ ПАПЕРИ"	01001, м. Київ, пров. Музейний, буд. 4	20.06.2007
ТЗОВ "КАРПАТИ-БРОК"	79018, м. Львів вул. Головацького буд 23 а	25.12.2007
ПрАТ "МТ"	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, буд.30	15.05.2006
ТОВ "ФК "КУБ"	01013, м. Київ, вул. Камішинська, буд. 4, офіс 11	13.06.2007
ТОВ "БЮРО ІНВЕСТИЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ"	01133, м. Київ, вул. Кутузова, буд.18/7	12.05.2010
ТОВ "КОМЕКС ЦІННИ ПАПЕРИ"	03150, м. Київ, вул. Червоноармійська, буд. 65	31.07.2007

ПАТ КБ "ЄВРОБАНК"	01032, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, б.35	17.02.2010
ПрАТ "ІФК "АРТ-КАПІТАЛ"	03151, м. Київ, вул. Народного Ополчення, буд.1	18.07.2007
ТОВ "ІФК ПРОФІНВЕСТ"	04050, м. Київ, вул. Білоруська, 30	25.10.2010
ТОВ "СІТІ БРОК"	02160, м. Київ, пр. Возз'єднання, буд. 7-А, оф. 728	15.05.2007
АТ "ЕРСТЕ БАНК"	03056, м. Київ, вул. Польова, буд. 24/Д	28.04.2011
АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	01133, м. Київ, вул. Щорса, буд.36-Б	21.12.2009
ТОВ "КАМЕЛОТ ІНВЕСТ"	83086, м. Донецьк, вул. Артема, буд.51А	03.08.2010
ТОВ "ПРОФІТ БРОК"	04073, м. Київ, пров. Куренівський, буд.9/5	05.06.2007
ПАТ "АКБ "КОНКОРА"	49069, м. Дніпропетровськ, вул. Артема, буд. 94	07.08.2007
АТ "БАНК "БОГУСЛАВ"	04080, м. Київ, вул. Нижньоюрківська, буд.81	19.09.2012
ПрАТ "АДАМАНТ ІНВЕСТМЕНТС"	01032, м. Київ, вул. Саксаганського, буд.119-А, офіс 31	31.07.2008
ТОВ "МЕТІДА-КАПІТАЛ"	98100, АРК, м. Феодосія, вул. Десантників/Коробкова, буд. 7/13	04.11.2011
ТОВ "ЦЕНТРАЛЬНИЙ БРОКЕР"	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, буд.30	05.12.2007
ТОВ "ФК "АКВІТЕНС"	83001, м. Донецьк, вул. Постишева, буд.117А-3	16.03.2010
ТОВ "ФК "МЕРИДІАН"	01010, м. Київ, вул. Суворова, буд.4/6	06.11.2008
ТОВ "СФІ"	01015, м. Київ, вул. Лейпцизька, 3-А	01.12.2011
ТОВ "БІЗНЕС-СТРАТЕГІЯ"	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Чичеріна, буд.21	30.09.2009
ТОВ "ДІ`ЕН`КЕЙ КАПІТАЛ"	04080, м. Київ, вул. Фрунзе, буд. 13-Г	25.11.2009
ТОВ "І-БРОКЕР"	99003, м. Севастополь, вул. Комуністична, буд.10-А, оф.51	17.08.2010
ТОВ "СПАЙК-ІНВЕСТ"	49005, Дніпропетровськ, вул. Пісаржевського, буд. 1А	03.07.2008
ПАТ "КБ "ГЛОБУС"	04073, Київ, пер. Куреневський, буд.19/5	30.08.2012
ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	01030, м. Київ вул. Богдана Хмельницького, буд. 19-21	31.07.2008
ТОВ "УІДК"	83001, м. Донецьк, пр. Іліча, буд.3	03.11.2008
ТОВ "МУЛЬТІБРОК"	01030, м. Київ, вул. Чапаєва, буд.10	01.12.2008
ТОВ "СПАРТА КАПІТАЛ"	01032, м. Київ, вул. Миколи Пимоненка, буд.13, корпус 5-А,офіс 51	22.07.2008
ТОВ "ДЕЛЬТА-СЕК`ЮРИТІЗ"	04071, м. Київ, вул. Щекавицька, буд.30/39	23.10.2009
ТОВ "АСТАРТА-БРОК"	65045, м. Одеса, вул. Жуковського, буд. 40, приміщення 501	24.02.2011
ПАТ "БАНК 3/4"	04080, м. Київ, вул. Фрунзе, буд.25	15.08.2012
ТОВ "ФК "ПАРАНГОН"	99053, м. Севастополь, вул. Вакуленчука, б.33-А/3-1	29.01.2009
ПАТ "ВБР"	01135, м. Київ, вул. В.Чорновола, буд.25	01.09.2011
ПАТ "ДОЙЧЕ БАНК ДБУ"	01015, м. Київ, вул. Лаврська, буд.20	28.12.2012
ТОВ "ІК "ІФГ КАПІТАЛ"	01033, м. Київ, вул. Тарасівська, буд.23/25	25.06.2010
ТОВ "ФК "КРОСС КАПІТАЛ"	86157, Донецька обл., м. Макіївка, вул. Енгельса, буд.2	21.12.2009
ТОВ "ФОНДОВА СИСТЕМА "ГЛОБАЛ ІНВЕСТМЕНТС"	03039, м. Київ, провулок Червоноармійський, буд.14	17.10.2011
ТОВ "ЕЛІОТТ КАПІТАЛ"	01001, м. Київ, провулок Музейний, буд. 2Б	25.12.2012
ТОВ "ФК "ЗЕНІТ"	03151, м. Київ, вул. Ушинського, буд. 40	23.03.2011
ТОВ "ФОНДОВИЙ АКТИВ"	49000, м. Дніпропетровськ, вул. Леніна, буд.30	27.10.2010
ТОВ "ФГ"	49027, м. Дніпропетровськ, пр-т К.Маркса, буд.22	20.12.2010
ТОВ "ІК "ТРАВІАН"	86157, Донецька обл., м. Макіївка, вул. Депутатська, буд.131	19.07.2011
ТОВ "ФІНКМ-ІНВЕСТ"	03062, м. Київ, вул. Естонська, буд.120	12.10.2012
ТОВ "ПЛАНЕТА СЕРВІС"	65039, м. Одеса, пр. Гагаріна, буд.12-А	12.11.2012
ТОВ "КАСТОДІ-БРОК"	03150, м. Київ, вул. Червоноармійська, буд. 57/3	08.12.2011
ТОВ "АБСОЛЮТ ФІНАНС"	01014, м. Київ, вул. Предславинська, буд. 11-А	01.12.2011
ТОВ "ФК "ОКТАВА ІНВЕСТ"	02232, м. Київ, пр. В.Маяковського, буд.68, оф.233	19.12.2012
ТОВ "ФК-ЗБЕРІГАЧ"	01033, м. Київ, вул. Саксаганського, буд.36-В, 5-й поверх	28.12.2012

Додаток 3. ТОП-50 акцій в біржовому списку ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» за показником ринкової капіталізації (станом на 31.12.2012)

№ з/п	Назва емітента	Код ISIN	Номінальна вартість, грн.	Кількість цінних паперів у випуску (шт)	Ціна 1 ЦП, грн.*	Капіталізація, грн.*
1	ПАТ "МОТОР СІЧ"	UA4000143135	135,00	2 077 990	2 126,4179	4 418 675 132,02
2	ПАТ "МК "АЗОВСТАЛЬ"	UA4000075758	0,25	4 204 000 000	0,7377	3 101 290 800,00
3	АТ "ДЕЛЬТА БАНК"	UA4000066989	5 000,00	465 400	5 000,0000	2 327 000 000,00
4	ПАТ "ЦЕНТРЕНЕРГО"	UA4000079081	1,30	369 407 108	6,2413	2 305 580 583,16
5	ПАТ "САН ІНБЕВ УКРАЇНА"	UA4000089437	0,01	9 510 655 300	0,1748	1 662 462 546,44
6	ПАТ "ФБ "ПЕРСПЕКТИВА"	UA4000101083	0,01	5 000 000 000	0,2350	1 175 000 000,00
7	ПАТ "ПОЛТАВСЬКИЙ ГЗК"	UA1600971204	9,96	115 400 000	10,0204	1 156 354 160,00
8	ПАТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	UA4000102701	10,00	115 267 197	10,0000	1 152 671 970,00
9	АТ "ІМЕКСБАНК"	UA1500021001	100,00	11 400 000	100,0000	1 140 000 000,00
10	ПАТ "ЗАХІДЕНЕРГО"	UA4000079479	10,00	12 790 541	86,6226	1 107 949 916,83
11	ПАТ "ВУГЛЕДОБУВНІ КОМПЛЕКСИ"	UA4000145676	0,25	400 000 000	2,5163	1 006 520 000,00
12	ПАТ "ДНІПРОЕНЕРГО"	UA4000080444	25,00	3 923 998	243,9998	957 454 727,20
13	ПАТ "АВДІЇВСЬКИЙ КХЗ"	UA4000079222	1,76	195 062 500	3,2591	635 728 193,75
14	ПАТ "КФЦ"	UA4000069926	0,01	5 000 000 000	0,1125	562 500 000,00
15	ПАТ "ШУ "ПОКРОВСЬКЕ"	UA4000093850	0,25	848 535 009	0,6536	554 602 481,88
16	ПАТ "ДОНБАСЕНЕРГО"	UA4000080675	10,00	23 644 301	20,3456	481 057 490,43
17	ПАТ "ЛІКО-КАПІТАЛ"	UA4000024319	100,00	1 810 000	262,9299	475 903 119,00
18	ПАТ "ДЕК ШАХТА КОМСОМОЛЕЦЬ ДОНБАСУ"	UA4000067912	0,25	334 879 267	1,1797	395 057 071,28
19	ПАТ "ХІММЕТ"	UA4000072615	1,00	98 564 000	3,9531	389 633 348,40
20	ПАТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	UA4000076988	1,00	315 000 000	1,0000	315 000 000,00
21	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	UA4000074629	100,00	3 073 500	100,0000	307 350 000,00
22	ПАТ "ЯКХЗ"	UA0500491008	0,25	273 598 680	0,6505	177 975 941,34
23	ПАТ "КБ "ПІВДЕНКОМБАНК"	UA0401461001	10,00	15 400 000	10,0000	154 000 000,00
24	ПАТ "ВЕСТА-ДНІПРО"	UA4000115133	50,00	11 999 200	12,4997	149 986 400,24
25	ПАТ "ФК"СУЧАСНІ КРЕДИТНІ ТЕХНОЛОГІЇ"	UA4000070080	1,00	50 000 000	2,8915	144 575 000,00
26	ПАТ "ІНТЕРКРЕДИТБАНК"	UA4000066641	1,00	130 000 000	1,0000	130 000 000,00
27	АТ "БАНК ЗОЛОТІ ВОРОТА"	UA4000091904	1,03	125 720 000	1,0300	129 491 600,00
28	АТ "ЗАВОД "ПЕРЕТВОРЮВАЧ"	UA0800331003	0,05	2 852 052	43,1600	123 094 564,32
29	ПАТ "КБ "ТРАНСПОРТЕР"	UA4000072557	1,00	50 000 000	1,9642	98 210 000,00
30	ПАТ "ХЦУ"	UA4000052740	0,01	9 685 432 400	0,0100	96 854 324,00
31	ПАТ "ОДЕСАГАЗ"	UA4000018535	28,73	2 317 760	28,7300	66 589 244,80

32	ПАТ "БАНК "ГРАНТ"	UA4000120950	10,00	6 000 000	10,0000	60 000 000,00
33	ПАТ "КРКЗ"	UA4000072318	6,50	8 734 840	6,5000	56 776 460,00
34	АТ "РЕГІОН-БАНК"	UA4000091318	49,25	1 146 828	49,2500	56 481 279,00
35	ПАТ "СВІЖАЧОК"	UA4000092050	1,00	56 260 000	0,9998	56 248 748,00
36	ПАТ КОМПАНІЯ "ЕЛЬБА"	UA4000093819	1,00	19 445 000	2,6400	51 334 800,00
37	ПАТ "АКТИВ ТРЕЙД"	UA4000147946	5,00	6 000 000	8,4231	50 538 600,00
38	ПАТ "ЧБРР"	UA4000091102	200,00	235 535	200,0000	47 107 000,00
39	ПАТ "ЄННІ ФУДЗ"	UA4000110530	0,25	186 932 022	0,2500	46 733 005,50
40	АТ "ОКЗДХ"	UA4000103147	0,25	172 927 000	0,2500	43 231 750,00
41	ПАТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	UA4000063473	0,01	3 822 050 000	0,0100	38 220 500,00
42	ПАТ "УКРІНБАНК"	UA1005321005	0,01	30 500 000 000	0,0010	30 500 000,00
43	ПАТ "СК "ГАЛА-СКД"	UA4000067292	1 087,00	25 300	1 087,0000	27 501 100,00
44	ПАТ "АРМАПРОМ"	UA4000068175	76,65	324 824	76,6500	24 897 759,60
45	ПАТ "КРИМНАФТОПРОДУКТ"	UA4000105332	10,00	2 341 718	10,0000	23 417 180,00
46	ПАТ "ХАРТРОН"	UA4000066823	0,25	85 470 280	0,2500	21 367 570,00
47	ПАТ "КБ "ПІВДЕНКОМБАНК"	UA0401462009	10,00	1 600 000	10,0000	16 000 000,00
48	ПАТ "ГРАНІТИ УКРАЇНИ"	UA4000073688	100,00	120 000	100,0000	12 000 000,00
49	АТ "ПРОМІНВЕСТИЦІЇ"	UA4000044127	0,25	40 516 000	0,2700	10 939 320,00
50	ПАТ "ВОЗКО"	UA4000141006	0,10	106 113 000	0,1000	10 611 300,00

Примітка:

* Розрахунок ринкової капіталізації здійснено на підставі біржового курсу/останньої ціни договору/номінальної вартості.

Додаток 4. ТОП-50 державних облігацій України за обсягом торгів на ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» протягом 2012 року

№ з/п	Назва емітента	Код ISIN	Кількість укладених договорів	Обсяг укладених договорів, грн
1	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000134431	309	10 112 659 718,93
2	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000142384	84	5 545 206 792,90
3	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000142699	128	4 677 345 005,98
4	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000148589	14	4 309 407 250,00
5	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000148571	12	4 020 855 800,00
6	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000146997	20	3 896 651 441,61
7	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000148027	20	3 706 214 971,15
8	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000145973	21	3 438 829 434,55
9	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000138853	29	3 251 623 409,20
10	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000141063	77	3 187 341 104,87
11	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000108823	88	3 182 565 338,05
12	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000136832	105	3 104 500 093,79
13	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000136428	20	3 030 664 901,00
14	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000136469	14	2 961 059 649,62
15	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000136451	16	2 911 826 750,00
16	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000082622	160	2 819 298 654,48
17	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000051403	19	2 709 534 794,48
18	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000136436	17	2 199 140 492,50

19	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000138234	101	2 125 932 197,40
20	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000083059	152	2 088 661 197,47
21	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000115117	78	2 057 306 026,85
22	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000136824	44	1 986 190 711,57
23	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000142137	25	1 912 285 942,50
24	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000116974	72	1 813 949 505,00
25	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000137277	21	1 801 070 990,00
26	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000119945	10	1 478 839 722,80
27	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000063564	36	1 377 648 649,34
28	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000050199	4	1 353 448 452,32
29	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000064018	68	1 334 715 797,86
30	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000140362	31	1 317 584 152,00
31	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000118871	92	1 172 397 900,10
32	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000148944	8	1 079 457 300,00
33	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000119473	58	1 059 419 251,35
34	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000092100	6	955 789 800,00
35	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000107510	33	808 550 525,22
36	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000132369	42	721 473 976,10
37	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000061451	33	701 129 162,46
38	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000135420	26	684 203 819,00
39	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000082531	44	635 068 752,58
40	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000066880	23	581 927 889,00
41	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000065221	35	573 294 681,90
42	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000135289	13	549 189 975,00
43	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000092167	4	530 710 332,70
44	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000138002	19	514 142 228,95
45	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000119952	5	503 510 715,76
46	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000144075	9	488 535 789,20
47	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000149231	6	368 879 265,84
48	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000134936	12	357 441 786,64
49	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000141071	11	318 966 889,00
50	МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ	UA4000064166	10	304 004 264,87

Додаток 5. ТОП-50 облігацій підприємств за обсягом торгів на ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» протягом 2012 року

№ з/п	Назва емітента	Код ISIN	Кількість укладених договорів	Обсяг укладених договорів, грн
1	ПАТ КБ "ПРАВЕКС-БАНК"	UA4000118772	493	1 207 381 133,76
2	ДЕРЖАВНА ІПОТЕЧНА УСТАНОВА	UA4000149660	3	1 002 002 742,40
3	ДТГО "ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000148563	9	804 839 000,00
4	ДП "ПІВДЕННО-ЗАХІДНА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000140305	2	799 842 000,00
5	ТОВ "АКТИВ БУД-ІНВЕСТ"	UA4000131965	109	505 816 966,76
6	ПАТ "КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК"	UA4000130116	550	403 624 995,92
7	ТОВ "СФС"	UA4000149876	9	340 170 120,00
8	ТОВ "КОМПАНІЯ "БІЗНЕС ІННОВАЦІЇ"	UA4000149850	10	340 170 120,00

9	ТОВ "БН"	UA4000149843	10	340 170 120,00
10	ТОВ "АФС"	UA4000150080	11	340 170 120,00
11	ТОВ "КРЕДИТ-ГАРАНТ ЛТД"	UA4000149868	10	340 170 120,00
12	ДОНЕЦЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ	UA4000140503	7	327 087 544,35
13	ДП "ПРИДНІПРОВСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000148555	2	325 846 400,00
14	ДП "ПРИДНІПРОВСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000140321	2	324 516 800,00
15	АТ "СБЕРБАНК РОСІЇ"	UA4000105852	249	310 210 657,36
16	ДП "ДОНЕЦЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000130256	2	305 760 000,00
17	ПАТ "КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК"	UA4000130132	1	250 000 000,00
18	ПРАТ "КРЕАТИВ"	UA4000146971	1	241 219 200,00
19	ДП "ОДЕСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000148548	2	203 654 000,00
20	ДП "ОДЕСЬКА ЗАЛІЗНИЦЯ"	UA4000140354	2	202 634 000,00
21	ТОВ "МІК МЕГА"	UA4000142871	49	202 585 233,63
22	ТОВ "БУРАТ-АГРО"	UA4000142350	4	201 149 700,00
23	ПАТ "ВТБ БАНК"	UA4000112098	1	200 854 000,00
24	ДП МА "БОРИСПІЛЬ"	UA4000130504	5	174 065 100,00
25	ТОВ "ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КАПІТАЛ УКРАЇНА"	UA4000131403	6	100 536 488,80
26	ПАТ "ВТБ БАНК"	UA4000112056	4	92 011 584,00
27	ТОВ "РСГП "СТОЛИЧНИЙ"	UA4000116115	42	84 761 000,00
28	ТОВ "ТРИУМФ"	UA4000132682	8	80 177 730,01
29	ТОВ "ДІП ГРУП АЕРОПОРТ"	UA4000134043	1	65 000 000,00
30	ПАТ "ДАЗ"	UA4000146351	58	55 007 822,00
31	ТОВ "ТРИУМФ"	UA4000142962	14	45 000 000,00
32	ТОВ "СОНЕТ"	UA4000138028	4	40 000 000,00
33	ТОВ "ДОН СТРОЙ КОМ"	UA4000081699	1	39 982 500,00
34	ТОВ "МІНІ-МАКС"	UA4000141196	1	32 204 400,00
35	ТОВ "ТРИУМФ"	UA4000127427	2	31 479 600,00
36	ПРАТ "МЖК ІНТЕРНАЦІОНАЛІСТ"	UA4000141238	1	30 684 944,00
37	ТОВ "АКСІОМА"	UA4000139224	5	25 646 198,04
38	ТОВ "У.І.І.К."	UA102207BLO9	3	22 500 074,61
39	ТОВ "ІНВЕСТКРЕДИТ"	UA4000127609	30	22 084 081,42
40	ТОВ "НОВОТЕХ-ІНВЕСТ"	UA4000139216	3	21 430 000,00
41	ТОВ "ЕЛЕКТРОХІМПРОМ"	UA4000149918	3	16 992 551,20
42	ТОВ "АКСІОМА"	UA4000121214	10	10 580 874,20
43	ТОВ "ДОН СТРОЙ КОМ"	UA4000081681	1	9 645 000,00
44	ТОВ "СК ВЕРСІЯ"	UA4000142996	1	7 999 970,00
45	ТОВ "СОНЕТ"	UA4000149603	5	7 950 000,00
46	ТОВ "ДОН СТРОЙ КОМ"	UA4000081665	5	7 800 000,00
47	ТОВ "МІНІ-МАКС"	UA4000141220	1	6 558 694,00
48	ТОВ "ДОН СТРОЙ КОМ"	UA4000081673	1	6 277 500,00
49	ПАТ "УКРСИББАНК"	UA4000134563	3	5 606 573,96
50	ТОВ "ТРИУМФ"	UA4000143184	2	5 000 000,00

Перелік таблиць та рисунків

Рис. 1.1. Ринкова частка Біржі у 2011-2012 роках
Табл. 1.1. Основні фінансові показники Біржі у 2009-2012 рр.
Табл. 1.2. Прибутковість фондових бірж України у 2012 році.

Рис. 2.1. Основні показники фондового ринку протягом 2001-2012 рр., % до ВВП
Табл. 2.1. Структура торгів на біржовому ринку в розрізі фінансових інструментів у 2011-2012 рр., млрд грн
Табл. 2.2. Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2012 році за фінансовими інструментами, млн грн.
Табл. 2.3. Структура торгів в розрізі фондових бірж у 2012 році за видами ринків, млн грн.
Табл. 2.4. Порівняльні характеристики українського біржового фондового ринку та іноземних фондових бірж у 2012 році
Табл. 2.5. Капіталізація українських публічних компаній, акції яких мають обіг на іноземних біржах
Табл. 2.6. Структура активів фінансових інститутів в Україні станом на 01.01.2013

Табл. 3.1. Кількість членів українських фондових бірж у 2011-2012 роках
Табл. 3.2. Кількість активних операторів на Біржі у розрізі фінансових інструментів у 2011-2012 роках
Рис. 3.1. Регіональний розподіл членів Біржі станом на 01.01.2013
Рис. 3.2. Кількість цінних паперів в біржовому списку Біржі та біржовому реєстрі протягом 2012 року
Рис. 3.3. Структура біржового списку в розрізі фондових бірж України
Рис. 3.4. Структура біржового реєстру в розрізі фондових бірж України
Рис. 3.5. Помісячна структура торгів на Біржі в розрізі фінансових інструментів у 2012 році
Табл. 3.3. Структура торгів на Біржі у 2011-2012 роках
Табл. 3.4. Порівняння показників розвитку Біржі у 2008 та 2012 роках
Рис. 3.6. Місячна динаміка торгів ОВДП на Біржі у 2011-2012 році
Табл. 3.5. Характеристика ринку державних облігацій України у 2010–2012 роках, млрд. грн.
Рис. 3.7. Помісячна динаміка торгів облігаціями підприємств на Біржі у 2011-2012 роках
Табл. 3.6. Характеристика ринку облігацій підприємств в Україні у 2010–2012 роках, млрд грн.
Рис. 3.8. Помісячна динаміка торгів акціями на Біржі у 2011-2012 роках
Табл.3.7. Характеристика ринку акцій в Україні у 2010–2012 роках, млрд грн.
Табл. 3.8. Взаємодія Біржі з депозитаріями цінних паперів у 2012 році
Табл. 3.9. Взаємодія Біржі зі складовими платіжної системи України у 2012 році
Табл. 3.10. Основні характеристики ринку заявок та адресного ринку на Біржі
Табл. 3.11. Основні характеристики ринку розміщення та ринку аукціону на Біржі
Табл. 3.12. Основні характеристики Строкового ринку на Біржі
Рис. 3.9. Помісячна динаміка торгів строковими контрактами на Біржі у травні-грудні 2012 року

Табл. 4.1. Основні відомості про компанії, що входять до інфраструктури Біржі
Табл. 4.2. Фінансові показники компаній, що входять до складу небанківської фінансової групи, утворюючої біржовий холдинг, у 2012 році, тис грн
Табл. 4.3. Основні показники розвитку СКТ та ринку грошових розрахунків за наслідками біржових торгів у 2010-2012 роках.
Рис. 4.1. Кількість сертифікатів відкритих ключів ЕЦП, сформованих АЦСК Біржі (2006-2010 рр.) та АЦСК КФЦ (2010-2012 рр.)
Табл. 4.4. Основні програмні продукти, реалізовані ТОВ «БІТ ПРОДАКШН»
Табл. 4.5. Порівняльні характеристики фондового та товарного біржового ринку у 2011-2012 рр.

Рис. 5.1. Розділ «Результати торгів на Строковому ринку» офіційного Інтернет-сайту Біржі

Рис. 5.2. Специфікація полів даних в розділі «Результати торгів» офіційного Інтернет-сайту Біржі

Рис. 5.3. Розділ «Результати торгів» офіційного Інтернет-сайту ТБ «Перспектива-Коммодіті»

Додатки

Додаток 1. Рейтинги учасників торгів на ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» за обсягами виконаних договорів у 2012 році в розрізі фінансових інструментів
Додаток 2. Перелік членів Біржі станом на 01.01.2013
Додаток 3. ТОП-50 акцій в біржовому списку ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» за показником ринкової капіталізації (станом на 31.12.2012)
Додаток 4. ТОП-40 державних облігацій України за обсягом торгів на ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» протягом 2012 року
Додаток 5. ТОП-50 облігацій підприємств за обсягом торгів на ПАТ «Фондова біржа «Перспектива» протягом 2012 року

